

ЭЪТИЛОФИ ЧОМЕАИ ШАХРВАНДӢ БАР ЗИДДИ ШИКАНЧА ВА БЕЧАЗОӢ ДАР ТОҶИКИСТОН

(натичаҳои фаъолият дар соли 2018)

Муаллиф-таҳиягар: Нигина Баҳриева

Ҳисоботи мазкур дар асоси маълумоти иттилоотӣ, ки аз ҷониби ташкилотҳои аъзои Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандӣ бар зидди шиканча ва бечазӣ дар Тоҷикистон пешниҳод гардидаанд, таҳия карда шудааст.

Дар таҳияи бобҳои ҳисобот шахсони зерин саҳмгузоранд: Нигина Баҳриева, Наҷиба Ширинбекова, Парвина Наврузова, Таҳмина Ҷураева, Гулҷеҳра Раҳмонова, Шоира Давлатова, Хуршеда Раҳимова.

МУНДАРИЧА

	Саҳ.
Муқаддима	5
1 Ҳадаф ва самтҳои афзалиятноки фаъолият	7
2 Сохтори Эътилоф	8
3 Фаъолияти Эътилоф дар соли 2018	9
3.1. Фаъолияти гурӯҳи корӣ вобаста ба мониторинги ҷойҳои маҳрумӣ аз озодии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	10
3.2. Ҷорӣ намудани системаи офиятбахшии ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона	18
3.3. Кӯмаку дастгирии ҳуқуқӣ	20
3.4. Ҷорӣ намудани Принсипҳои Истанбул ҷиҳати самаранок анҷом додани тафтишоти тиббӣ ва ҳуҷҷатгузориҳои ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	26
3.5. Ҳуқуқҳои хизматчиёни ҳарбӣ	28
3.6. Фаъолияти таҳлилӣ ва пешбарӣ кардани тавсияҳои Эътилоф (эдваксий)	31
3.7. Омӯзиш ва маърифат	33
3.8. Инъикоси (интишори) проблемаҳои шиканча дар воситаҳои ахбори омма	36

РҶҲАТИ ИБОРАҲОИ ИХТИСОРИШУДА

АНМ – Агентии назорати маводи нашъавари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

ДНДҲИ – Дафтар оид ба ниҳодҳои демократӣ ва ҳуқуқи инсон

ВМКБ - Вилояти мухтори кӯҳистони Бадахшон

КДАМ – Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон

СРИҚҚ – Сарраёсати иҷроии ҷазои ҷиноятӣ

ГҶХ – Гурӯҳи ёрии ҳуқуқӣ

ГО – Гурӯҳи офиятбахшии ҷабрдидагонии ҳолатҳои шиканҷа ва/ё аъзоёни оилаҳои онҳо

ИА – Иттиҳоди Аврупо

ҚТ – Ҷумҳурии Тоҷикистон

ВАО – Воситаҳои ахбори омма

ТСТ – Ташхиси судии тиббӣ

КҲИ – Кумитаи ҳуқуқи инсонии Созмони милалӣ муттаҳид

ШИМ – Шахси дорони имконияти маҳдуд

ВКД – Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон

ВКХ – Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон

КБСС – Кумитаи байналмилалӣ Салиби Сурх

ВМ – Вазорати мудофияи Ҷумҳурии Тоҷикистон

СБҒ – Созмони байналмилалӣ ғайриҳукуматӣ

ҲБҲИ – Ҳамкории байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон

ИБМ – Ислоҳоти байналмилалӣ маҳбас

ВА – Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон

ТҒХ – Ташкилоти ғайриҳукуматӣ

МПМ – Механизми пешгирикунандаи миллӣ

ТҚ – Ташкилоти ҷамъиятӣ

САҲА – Созмони амният ва ҳамкорӣ дар Аврупо

ШВКД – Шӯъбаи вазорати корҳои дохилӣ

СММ – Созмони Милалӣ Муттаҳид

ФҚ – Фонди ҷамъиятӣ

БРСММ – Барномаи рушди Созмони милалӣ муттаҳид

НТҚ – Ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ

ТТ – Тавқиғҳои тафтишотӣ

ПИ – Протоколи Истанбул

ДМТ - Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
ИҶК БМ – Институти «Ҷамъияти Кушода» - Бунёди Мадад
ТНМ – Тавқиғгоҳи нигоҳдории муваққатӣ
ДИ ПҚТ - Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон
МИ – Муассисаи ислोҳӣ
ИКОҶИ – Идораи Комиссари Олӣ оид ба ҳуқуқи инсон
КМҚ - Кодекси муҳофизатии ҷиноятӣ
ТДУ – Тафсири даврии универсалӣ
ВҶИ – Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон
ПИКЗШ – Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи зидди шиканҷа
ОМ – Осиёи Марказӣ
ЮНИСЕФ – Хазионаи қўдакони СММ

Ибораҳои ихтисоршудаи забони англисӣ

USD – доллари ИМА
DCAF – Маркази назорати демократии Қувваҳои Мусаллаҳ
DFID – Департамент оид ба рушди байналмилалӣ
ABA/ROLI – Ассотсиатсияи Амрикоии Ҳуқуқшиносон/ Ташаббус вобаста ба волияти қонун
NED – Фонди миллии рушди демократия

МУҚАДДИМА

Эътилофи чомеаи шаҳрвандӣ бар зидди шиканча ва бечазой дар Тоҷикистон моҳи сентябри соли 2011 чихати муттаҳид сохтани кӯшишҳои чомеаи шаҳрвандӣ баҳри мубориза бар зидди шиканча ва бечазой дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис дода шудааст. Аз он вақт инҷониб Эътилоф ба сохтори мутаносибан фаъолияткунандаи чомеаи шаҳрвандӣ табдил ёфт, ки ҳам дар сатҳи миллӣ ва байналмилалӣ эътироф карда мешавад. Эътилоф барои тамоми аъзоён ва шарикон заминаи муҳим ва муҳити беҳатар маҳсуб меёбад, ки дар доираи он метавон кӯмаку дастгирӣ, маслиҳат ва машварати касбиро гирифт, сатҳи таҳассуси худро баланд бардошт, саъю кӯшишҳоро чихати боз ҳам самараноктар таъсир расондан муттаҳид сохт ва назди шахсоне, ки қарорҳо қабул мекунанд, ҷабрдидагон ва донорҳо бо як овоз баромад намуд. Шаффофияти фаъолият ва ахлоқи касбӣ дар фаъолияти Эътилоф принципҳои муҳим ба ҳисоб мераванд.

Аъзо ва шарикони Эътилоф ташкилотҳои ғайриҳукумати пешқадаму дорои таҷрибаи чандинсола мебошанд, ки онҳоро ташкилоту созмонҳои байналмилалӣ кӯмаку дастгирӣ менамоянд ва онҳо чихати бурдани гуфтушунидҳо ва муколама бо ҳукуматдорони ҷумҳурӣ дорои имконияту шароитҳои дахлдор мебошанд, бо воситаҳои ахбори омма, ки дар пешбурди фаъолияти мубориза бар зидди шиканча ва бечазой нақши калидиро мебозанд робитаҳоро мустақкам менамоянд. Эътилоф дар оғоз намудани муҳокимаи ҷамъиятӣ вобаста ба масъалаи ҳолатҳои шиканча мусоидат намуд ва доир ба вазъи ҳолати ҷойдоштаи сатҳи инфиродӣ (қор бевосита бо ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва хешовандони онҳо) ва сиёсӣ (таҳлили сиёсат, иштирок дар пешбарии сиёсат) фаҳмиши хуб дорад ва барои пешбарӣ кардани тавсияҳои худ аз механизмҳои миллӣ ва байналмилалӣ самаранок истифода менамояд.

Дар соли 2018 ба Эътилоф муяссар гардид, ки ба тағйиротҳои соҳаи муқовимат ва муборизаи самаранок бар зидди шиканча дар Тоҷикистон ноил гардад:

- Аз ҷониби ташкилотҳои аъзои Эътилоф 44 муроҷиат доир ба ҳолатҳои эҳтимолии шиканча ва муносибати бераҳмона ҳуччатгузорӣ карда шуд; вобаста ба 41 парванда манфиатҳои ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона ва аъзоёни оилаҳои онҳо ҳимоя карда шуданд, аз онҳо 38 парвандаи нав ва 3 парвандаи солҳои пешин;
- Дар натиҷаи саъю кӯшишҳои якҷояи Гурӯҳи ёрии ҳуқуқӣ ва адвокатҳои дар робита бо парвандаи **Ҳочиназаров К.** ҷалбгардида бо ҳукми Суди ҳарбии гарнизони Хучанд

кормандони зерин ба муҳлати 13 ва 12 сол аз озодӣ маҳрум бо адои ҷазо дар колонияи низоми қатъӣ ва маҳрум гардидан аз ҳуқуқи ишғол намудани мансаб (вазифа) дар мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ба муҳлати то 2 сол ва дар мақомоти амният ба муҳлати то 3 сол аз рӯи моддаҳои зерини Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳкум карда шуданд: корманди кофтукови ҷиноятии Раёсати ВКД ҚТ дар вилояти Суғд Юлдошев Л. аз рӯи моддаҳои **143 прим 1 қисми 3 банди «б» (Шиканча)**, 358 қисми 1 (Ғайриқонунӣ бозошт намудан ё ба ҳабс гирифтан), 247 қисми 3 банди «а» (Қаллобӣ); корманди шӯъбаи КДАМ ноҳияи Ашт Наимов Муҳаммад аз рӯи моддаи **143 прим 1 қисми 3 банди «б» (Шиканча)**. Корманди Раёсати ВКД дар вилояти Суғд Ш.Ш., ки баъди оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ аз рӯи парвандаи Ҳочиназаров К. кишварро тарк намуд, дар ҷустуҷӯ эълон карда шуда дастгир гардид. Нисбати ӯ аз рӯи моддаҳои **143 прим 1 қисми 3 банди «б» (Шиканча)**, 358 қисми 1 (Ғайриқонунӣ бозошт намудан ё ба ҳабс гирифтан), 247 қисми 3 банди «а» (Қаллобӣ) айбдорӣ эълон карда шуд. Тафтишоти пешакӣ идома дорад.

- Дар асоси арзу шикоятҳо оид ба ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона мақомоти салоҳиятдори давлатӣ тафтишот гузарониданд, ки дар натиҷаи онҳо панҷ нафар кормандони Вазорати қорҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз мансабҳои ишғолнамуда, сабукдӯш карда шуданд. Нисбати ду корманди оперативии ШВКД – 2 ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе бо айбдорӣ сӯиистифода аз ваколатҳои мансабӣ ва ғайриқонунӣ бозошт намудан, тафтишоти пешакӣ оғоз карда шуд.
- Аз ҷониби судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар натиҷаи баррасии арзу шикоятҳо оид ба ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона нисбати панҷ корманди Вазорати қорҳои дохилӣ барои вайрон кардани муқаррароти КМЧ ҚТ ва сӯиистифода аз ваколатҳои хизматӣ ҳукмҳои мушаххас бароварда шуданд.
- Адвокатҳои Этилиф дар самти истифода кардани меъёрҳои моддаи 88 прим 1 КМЧ ҚТ тариқи пешниҳод намудани аризаҳои асоснок доир ба қобили қабул набудани нишондодҳои дар натиҷаи истифода шудани шиканча ва муносибати бераҳмона гирифташуда, таҷрибаи худро зиёд менамоянд. Масалан, аз ҷониби Шӯъбаи ВКД ш. Турсунзода ва КДАМ дар Панҷакент нисбати ду шахс парвандаҳои ҷиноятӣ оғоз карда шуда буд. Дар натиҷаи қорҳои ғайриқонунӣ адвокатҳо, парвандаҳои ҷиноятӣ бо сабаби исбот нагардидани алоқамандии онҳо дар содир гардидани ҷиноят бо истифодаи моддаи **88.1 КМЧ ҚТ** қатъ карда шуданд.
- Ба 49 нафар ҷабрдида хизматрасонии офиятбахшӣ расонида шуд: аз онҳо 20 нафарро занон ва 29 нафарро мардон ташкил мекунанд. Аз шумораи умумии ҷабрдидагонӣ

ҳолатҳои шиканча 27 нафар бевосита дар натиҷаи истифода шудани шиканча ва муносибати бераҳмона зарар дидаанд, боқимонда 22 нафар бошанд ҳешовандони ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва/ё муносибати бераҳмона мебошанд.

- Эътилоф дар бурдани мурофияҳои судии стратегӣ ҷои намоёнро ишғол мекунад, пайвасти механизми дар асоси ҳалномаҳои судӣ аз ҷониби давлат ба таври дуруст ҷуброн гардидани товони зарари ба ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва ҳешовандони онҳо расонидашударо, ба роҳ мемонад. Аз ҷониби ташкилотҳои аъзо ба таври ғайилона ҷамъоварӣ шудани далелҳо, ҷалби коршиносони миллӣ ва байналмилалӣ оид ба арзёбии товони зарари маънавӣ ба ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча/ҳешовандони онҳо анҷом дода мешавад, дар рафти мурофияи судӣ нуқтаи назари «Амикус»-ро (amicus curiae – аз латинӣ «дӯсти адолат») мавриди истифода қарор медиҳанд. Соли 2018 вобаста ба парвандаи Зайдуллоев Ш. ба суди ноҳияи Синои шаҳри Душанбе amicus curiae пешниҳод гардид, ки аз ҷониби коршиносони Фонди Хелсенки оид ба ҳуқуқи инсон (Варшава) таҳия карда шуда буд.
- Ташкилотҳои аъзои Эътилоф аъзоёни гурӯҳи мониторингии ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумият аз озодӣ мебошанд, ки назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон таъсис дода шудааст. Соли 2018 гурӯҳи мазкур аз 16 муассисаи пӯшидаву нимпӯшида ва 5 қисми низомӣ боздид намуд.
- Эътилоф мониторинги аз ҷониби Тоҷикистон иҷро шудани уҳдадориҳои худ дар соҳаи озодӣ аз шиканчаро анҷом медиҳад, ба мақомоти СММ гузоришҳои алтернативӣ омода месозад, инчунин ҳангоми муколамаҳо оид ба ҳуқуқи инсон дар ҷараёни пешбарӣ намудани озодӣ аз шиканча ғайилона иштирок мекунад.
- Аз ҷониби Гурӯҳи медиаӣ зиёда аз 394 мавод нашр карда шуд, ки аз ин шумора 168 мавод бо забони русӣ, 195 мавод бо забони тоҷикӣ, 31 мавод бо забони англисӣ таҳия карда шуданд. Дар баҳши «Маркази расонаӣ» 177 мавод, баҳши «Таҳлил» - 53 мавод, баҳши «Мониторинг» - 18 мавод, баҳши «Назар» - 40 мавод нашр карда шуд,

Эътилоф дар шабакаҳои иҷтимоӣ саҳифа ва торнамои (сомона) худро дорад, ки суроғи он чунин аст www.notorture.tj.org www.notorture.tj ва онҳо воситаҳои фарогири иттилоотии марбут ба масъалаи шиканча ва муносибати бераҳмона дар Тоҷикистон мебошанд, ки аз онҳо метавон мақолаҳои дахлдори ВАО, ҳуҷжатҳои барномавӣ, натиҷаҳои таҳлилу таҳқиқҳо, мусоҳиба ва дигар маълумоту иттилооти заруриро дастрас намуд.

Эътилоф дар шабакаҳои иҷтимоии зерин саҳифаҳои худро дорад:

Facebook: <https://www.facebook.com/notorture.tj/>,

Google+: <https://plus.google.com/107767311153916349012>,

Twitter: <https://twitter.com/NoTortureTj>, в “Телерамм” – t.me/notorturetj,

дар Youtube: <https://www.youtube.com/channel/UCWfjfabt9tacFgj-rcJZqtw> и

дар Soundcloud: <https://soundcloud.com/notorture-tj>.

Дар соли 2018 фаъолияти умумии Эътилоф аз ҷониби Иттиҳоди Аврупо, Фонди Зигрид Раузинг Траст, Шӯъбаи Созмони Байналмилалӣ Институти «Чамъияти Кушода» - Бунёди Мадад дар Тоҷикистон, Дафтари барномавии САҲА дар Тоҷикистон, Фонди Ихтиёрии СММ оид ба дастгирии ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча, Вазорати корҳои хориҷии Финляндия, БРСММ ва ғайраҳо кӯмаку дастгирӣ карда шуд.

1. ҲАДАФ ВА САМТҲОИ АФЗАЛИЯТНОКИ ФАЪОЛИЯТ

1.1. Эътилоф назди худ ҳадафу мақсадҳои зеринро мегузорад:

2. Муттаҳидсозии кӯшиш ва талабот ба мақомоти ҳокимияти давлатӣ ҷиҳати ташаккули сиёсати «таҳаммулнопазирии комил» нисбат ба шиканча дар Тоҷикистон;

□ Бо таъя ба меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи озодӣ аз шиканча, равона сохтани кӯшишҳо баҳри такмил додани қонунгузорӣ ва амалияи истифодаи қонунҳо.

2.1. Афзалият ва самтҳои асосии фаъолияти Эътилоф барои солҳои 2016-2020:

1) Пешбарӣ намудани таъсиси системаи самараноки эътино ба арзу шикоятҳо дар бораи шиканча ва муносибати бераҳмона ва механизми мустақили тафтишоти ҳолатҳои шиканча дар Тоҷикистон

2) Пешбарӣ намудани татбиқи стандартҳои Протоколи Истамбул дар қонунгузорӣ ва амалия, аз ҷумла таъсиси ниҳоди ташҳиси (экспертиза) мустақили тиббии судӣ

3) Пешбарӣ намудани таъсиси ниҳоди назорати чамъиятӣ аз болои ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумӣ аз озодӣ

4) Пешбарӣ намудани беҳтаргардонии механизмҳои самараноки ҷаброни товони зарар ба ҷабрдидагон ва аъзоёни оилаҳои онҳо, аз он ҷумла ҷаброни одилонаву дуруст ва таъмин намудани воситаҳо барои эҳтимолини офиятбахшии пурратар.

Дар соли 2019 Эътилоф фаъолияти худро дар самтҳои зерин идома хоҳад дод:

□ Такмили минбаъдаи торнамои иттилоотии Эътилоф www.notorturetj.org, ки барои аҳли ҷомеа ва гурӯҳҳои касби манбаи ягонаи маълумоту иттилооти пурраву боэътимод оид ба ҳолатҳои алоҳида, натиҷаҳои мониторинг ва ҳисоботҳо доир ба вазъи озодӣ аз шиканча дар Тоҷикистон мебошад. Торнамо ҷиҳати баланд бардоштани сатҳи огоҳии аҳоли оид ба вазъи озодӣ аз шиканча дар Тоҷикистон мусоидат мекунад ва ҳамчун заминаи мубодилаи маълумоту иттилоот байни тамоми субъектҳои асосии сатҳи миллӣ ва байналмилалӣ хизмат мекунад.

□ Ҳуҷчатгузориҳои ҳолатҳои шиканча ба Эътилоф ҷиҳати дастрас намудани маълумоту иттилооти бевосита оид ба вазъи шиканча дар кишвар мусоидат хоҳад кард. Бурдани муҳофизаҳои судии стратегӣ бошад ҷиҳати ба роҳ мондани амалияи устувори истифодагаридани меъёрҳои қонунгузорӣ дар бораи Ҳимояи Ҷабридагони ҳолатҳои шиканча, ҳамчунин амалияи тибқи стандартҳои байналмилалӣ ҷубронгаридани товони зарар ба ҷабридагон ва ҳешовандони онҳо муфид хоҳад буд.

□ Анҷом додани мониторинги иҷрошудани тавсияҳои Кумитаи зидди шиканча, Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон, Гузоришгари махсус оид ба масъалаҳои шиканча аз рӯи натиҷаҳои боздидҳои ӯ ба Тоҷикистон.

□ Таҳияи ҳуҷжатҳои таҳлилий ва гузоришҳои алтернативӣ ба мақомоти СММ, аз ҷумла дар доираи муколамаҳои байнихукуматӣ оид ба ҳуқуқҳои инсон.

□ Иштироки фаъолоне дар пешбарӣ намудани сиёсати миллӣ дар соҳаи озодӣ аз шиканча: таъсиси ниҳоди мониторинги мустақили ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ, такмили қонунгузорӣ, татбиқи нақшаи чорабиниҳо оид ба ҷорӣ намудани Протоколи Истамбул.

□ Гузарондани тренингҳо ва чорабиниҳои маърифатӣ доир ба масъалаҳои озодӣ аз шиканча барои адвокатҳои аҳли амал ва намояндагони соҳаи ҳуқуқшиносӣ.

3. СОҲТОРИ ЭЪТИЛОФ

Эътилофи зидди шиканча намояндагони ташкилоту созмонҳои ҳуқуқҳимоякунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шахсони инфиродиро, ки фаъолияти худро баҳри мубориза бар зидди шиканча ва муносибати бераҳмона анҷом медиҳанд, муттаҳид месозад ва фаъолияти худро дар асоси Қоида ва шартҳои мувофиқашудаи иштирок дар Эътилофи

ҷомеаи шаҳрвандии зидди шиканча ва бечазой дар Тоҷикистон ва Стратегияҳои дахлдор
анҷом медиҳад.

Ба ҳолати 31 декабри соли 2018 аъзо ва шарикони Эътилофи ташкилотҳои
ғайриҳукумати зидди шиканча дар Тоҷикистонро 12 ташкилоти ҷамъиятӣ ва 12 шахсони
инфироидӣ ташкил медиҳанд:

1. ТҶ «Апейрон»
2. ТҶ «Анҷумани ҳуқуқшиносони Помир»
3. ТҶ «Идораи ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният»
4. ТҶ лигаи қонун маъюб «Иштирок»
5. ТҶ «Маркази мустақил оид ба ҳифзи ҳуқуқи инсон»
6. Фонди ҷамъиятии «Наҷоти қудакон»
7. Фонди ҷамъиятии «Нотабене»
8. ТҶ «Солимии ҷамъият ва ҳуқуқи инсон»
9. ТҶ «Дафтари озодиҳои шаҳрвандӣ»
10. ТҶ «Ҳуқуқ ва беҳбудӣ»
11. Фонди ҷамъиятии «Ташаббуси ҳуқуқӣ»
12. ТҶ «Маркази ҳуқуқи инсон»
13. Абдурахмон Шарипов, адвокат
14. Аскар Турсунов, адвокат
15. Аҳлиддин Салимов, рӯзманигор
16. Гулҷеҳра Холматова, адвокат
17. Ҷаффарбек Юлдошев, ҳуқуқшинос
18. Зоир Раззоқов, қоршиноси тиббӣ
19. Наргис Ҳамробоева, рӯзманигор
20. Ранҷет Ятимов, ҳуқуқшинос
21. Фазлиддин Хоҷаев, рӯзманигор
22. Ойниҳол Бобоназарова, қоршиноси мустақил
23. Умед Ниёзов, адвокат

24. Шуҳрат Саидов

3.1. Гурӯҳҳои корӣ ва мақомоти роҳбарикунанда:

1. Шӯрои Ётилоф – ҳама аъзоён ва шарикони Ётилоф
2. Ҳамоҳангсози Ётилоф – Ташкилоти ҷамъиятии «Маркази ҳуқуқи инсон»
3. Гурӯҳи таҳлилий – Фонди ҷамъиятии «Нотабене»
4. Гурӯҳ оид ба мониторинги ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумият аз озодӣ – Ташкилоти ҷамъиятии «Идораи ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният»
5. Гурӯҳи кӯмаку дастгирии ҳуқуқӣ – Ташкилоти ҷамъиятии «Ҳуқуқ ва бехбудӣ» (дар асоси Низомнома амал мекунад)
6. Гурӯҳи офиятбахшӣ – Фонди ҷамъиятии «Ташаббуси ҳуқуқӣ»
7. Гурӯҳи медиавӣ (расонаӣ) – Ташкилоти ҷамъиятии «Маркази мустақил оид ба ҳифзи ҳуқуқи инсон» (дар асоси Стратегия амал мекунад)
8. Гурӯҳ оид ба таҳкими иқтидор – Ташкилоти ҷамъиятии «Дафтари озодиҳои шаҳрвандӣ»

1. НАТИҶАҲОИ АСОСИИ ҶАЪОЛИЯТИ ЁТИЛОФ ДАР СОЛИ 2018

Ётилоф гузориши якҷоякардашудаи худро ба Кумитаи зидди шиканча дар бораи татбиқи шудани Конвенсияи зидди шиканча ва дигар муносибат ва ҷазоҳои бераҳмона ва таҳқиқкунандаи шаъну шараф аз ҷониби Тоҷикистон пешниҳод намуд. Аз ҷониби ташкилотҳои аъзои Ётилоф низ ба Кумитаи зидди шиканча гузоришҳои алоҳидаи мавзӯӣ пешниҳод карда шуданд. Аксари тавсияҳо ба Тавсияҳои ҷамъбастии Кумитаи зидди шиканча, ки ба Тоҷикистон пешниҳод гардидаанд, ворид карда шуданд. Ин ба Ётилоф имкон медиҳад, ки ҷаъолияти худро оид ба иҷро шудани тавсияҳои Кумита идома диҳад.

Аъзои Ётилоф, Фонди ҷамъиятии «Ташаббуси ҳуқуқӣ» узви **Гурӯҳи корӣ оид ба ислоҳоти системаи адолати судӣ нисбати кӯдак**, ки назди Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис дода шудааст, мебошад. Гурӯҳи кории номбурда бо мақсади иҷрои Нақшаи ҷорабиниҳо, ки тадбирҳои марбут ба ислоҳоти адолати судӣ нисбати кӯдакро фаро мегиранд, таъсис дода шудааст. Тадбири ҷорабиниҳое, ки дар Нақшаи миллӣ пешбинӣ шудаанд дар асоси тавсияҳои Кумитаи СММ оид ба ҳуқуқи кӯдак, Кумитаи СММ бар зидди шиканча ва дигар мақомоти шартномавии СММ таҳия шудаанд. Муҳлати татбиқи Нақшаи миллӣ ҷор сол муқаррар шудааст, аз соли 2017 то соли 2021.

Омодасозии гузориши Эътилоф барои соли 2017. Соли 2018 гузориши солонаи Эътилоф барои соли 2017 таҳия ва нашр карда шуд. Гузориш ба забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ тарҷума гардида, дар торнамои (сомонаи) Эътилоф бо се забон (тоҷикӣ, русӣ, англисӣ) ҷойгир ва дастрас карда шуд. Инчунин аз ҷониби Эътилоф гузоришҳои семоҳа ва нимсола доир ба натиҷаҳои фаъолияти Эътилоф нашр карда мешаванд.

Вохӯрии (мулоқоти) солонаи Эътилоф. 1-2 феввали соли 2018 вохӯрии солонаи Эътилофи зидди шиканҷа баргузор карда шуд. Дар вохӯрӣ 41 нафар – аъзо ва шарикони Эътилоф иштирок намуданд. Дар чараёни вохӯрӣ натиҷаҳои фаъолияти Эътилоф ва гурӯҳҳои кории алоҳида, инчунин нақшаҳои оянда мавриди муҳокима қарор дода шуданд.

Машваратҳои IT-мутахассисон барои аъзоёни Эътилоф ба таври доимӣ барои ҳамаи ташкилоту созмонҳо ва аъзоёни инфиродии Эътилоф пешниҳод карда мешаванд. Машваратҳо оид ба таъминоти барномавӣ ва таҷҳизот пешниҳод карда мешаванд, мутахассисон ҳамчунин хизматрасониҳои техникҳои насбкунанда, навсозии таъминоти барномавӣ ва таҷҳизот пешкаш менамоянд.

Баланд бардоштани сатҳи беҳатарии институтсионалӣ (сохторӣ) ва техникӣ ташкилоту созмонҳои аъзои Эътилоф. Бо дархости ташкилоту созмонҳои аъзои Эътилоф аз ҷониби коршиносони миллӣ аудити дохилии фаъолияти се ташкилоти аъзои Эътилоф гузаронида шуд. Мақсади асосии гузаронидани аудит арзёбии раванди пешбурди коргузориҳои дохилии ташкилотҳо барои мутобиқат ба талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Ҷиҳозониҳои техникӣ идораҳои ташкилоту созмонҳои аъзои Эътилоф. Бо дархости аъзоёни Эътилоф таҷҳизоти зерин харидорӣ карда шуданд: батареяҳо барои камераҳои назоратӣ (муоинаи видеоӣ) – 2 адад, кабелҳои (симҳои) 3-метра барои камераҳои назоратӣ – 2

адад; таҷҳизоти сабти овоз (диктофонҳо) – 3 адад; антивирусҳои Касперский – 15 адад; модули таъмини барқ барои камераҳои назоратӣ – 1 адад.

Машваратдихӣ ба ташкилотҳои ҷамъиятӣ. Эътилоф ба масъалаҳои ҳамкорӣ ва амалҳои муштарак бо дигар ташкилоту созмонҳои ҷамъиятии кишвар таваҷҷӯҳи зиёд зоҳир менамояд. Аз ҷониби коршиносони Эътилоф дар давраи нимсолаи аввали соли 2018 бисту се машварат ба намояндагони ТҶХ пешниҳод карда шуд. Корҳои фаёлона оид ба таҳлил ва омодагии ҳуҷҷатҳои ташкилотҳои ҷамъиятӣ ҷиҳати мутобиқат кардани онҳо ба талаботи қонунгузори милли, инчунин рафъ намудани камбудию норасоӣҳо, ки аз ҷониби Вазорати адлия дар ҷараёни гузаронидани санҷишҳои фаъолияти ташкилотҳои ҷамъиятӣ ошкор карда шуда буданд, ба сомон расонида шуданд.

«Шабакаи ташкилоту созмонҳои ҳифзи ҳуқуқи Тоҷикистон» дар Facebook. Аз соли 2014 дар шабакаи иҷтимоии Facebook гурӯҳи «Шабакаи ташкилоту созмонҳои ҳифзи ҳуқуқи Тоҷикистон» - <https://www.facebook.com/groups/1531616163740269/> фаъолият менамояд, ки он аз ҷониби мутахассисони ташкилоти ҷамъиятии «Дафтари озодиҳои шаҳрвандӣ» идора карда мешавад. Дар гурӯҳ навиғариҳо ва эълонҳои ТҶХ-и ҳифзи ҳуқуқи инсон, навгониҳо дар қонунгузорӣ мавриди муҳокима қарор дода мешаванд, эълонҳо дар бораи озмонҳои нав ва грантҳо, дар бораи фаъолияти ТҶХ ва Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистон бар зидди шиканча ва бечазой ҷойгир карда мешаванд, маъракаҳо (аксияҳо) оид ба ҷамъоварии имзоҳо барои муроҷиат кардан ба мақомоти давлатӣ аз номи ТҶХ гузаронида мешаванд. То ба имрӯз ин ягона майдони фаъол дар Фейсбук мебошад, ки 530 фаъолон, ҳомиёни ҳифзи ҳуқуқ, адвокатҳо ва журналистонро дар Тоҷикистон муттаҳид менамояд.

Дар доираи фаъолияти шабакаи ташкилоту созмонҳои ҳифзи ҳуқуқи инсон ҳамчунин интишори network_tj@googlegroups.com дар Google groups созмон дода шуд. Дар айни ҳол интишоротро 260 намояндагони ташкилоту созмонҳои ҷамъиятии Тоҷикистон қабул мекунанд. Шумораи обунашудагон-интишоротгирандагон рӯз аз рӯз меафзояд. Дар интишорот навиғариҳо ва эълонҳои ТҶХ, эълонҳо дар бораи озмонҳои нав, грантҳо, қонунҳо, инчунин маводҳои методӣ дар соҳаи иттиҳодияҳои (ташкилотҳои) ҷамъиятӣ дар ҚТ ирсол карда мешаванд, ҳамчунин ТҶХ дар бораи муҳлатҳои пешниҳоди ҳисобот ба Вазорати адлия хабардор карда мешаванд. Тавассути интишорот байни ТҶХ пурсиш ва назарсанҷиҳо гузаронида мешаванд. Фаъолони ТҶХ метавонанд ҳар вақт аз коршиносони

ташкилоти ҷамъиятии «Дафтари озодиҳои шаҳрвандӣ» дар бораи коргузори дар ТҶХ, санҷишҳои ТҶХ, тартиби пешниҳоди дархост барои гирифтани грантҳо ва пур кардани аризаҳои грантӣ ва бисёр масъалаҳои дигар машварат гиранд.

1.1. ҶАЪОЛИЯТИ ГУРӢҲИ КОҶӢ ВОБАСТА БА МОНИТОРИНГИ ҶОӢҲОИ МАӢДУД ВА МАӢРУМИЯТ АЗ ОЗОДӢ

Гурӯҳи корӣ вобаста ба мониторинги ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумият аз озодӣ дар ҷорҷӯбаи афзалиятҳои стратегии Ётилиф таъсис дода шуда, назди худ **мақсадҳои** зеринро мегузорад: а) пешбурди батасвибрасонии Протоколи иловагӣ (ПИ) ба Конвенсияи зидди шиканҷа (КЗШ) ва таъсиси механизми пешгирикунандаи миллӣ, (б) таъсиси механизми мустақили мониторинги ҷамъиятии ҷойҳои маҳрумият аз озодӣ.

Гурӯҳ аъзои Гурӯҳи корӣ оид ба пешбарӣ намудани ба тасвиб расондани Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи зидди шиканҷа мебошад, ҳамоҳангсозии механизми мониторингии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ҶТ¹ (минбаъд Гурӯҳи корӣ) ва ҳамоҳангсозии кори Гурӯҳи мониторингии вобаста ба боздиди ҷойҳои маҳдудият ва маҳрумият аз озодиро (минбаъд Гурӯҳи мониторингӣ) анҷом медиҳад.

Соли 2018 ҷаъолияти гурӯҳ дар доираи лоиҳаи «Амал баҳри озодӣ аз шиканҷа дар Тоҷикистон» бо кӯмаку дастгирии Иттиҳоди Аврупо амалӣ карда шуд. Самтҳои алоҳидаи ҷаъолияти гурӯҳи мониторингӣ бевосита аз ҷониби Дафтари барномавии САҲА дар Душанбе, БРСММ ва Фонди Зигрид Раузинг Траст маблағгузори карда шуданд.

Моҳи июни соли 2018 Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак ҷиҳати анҷом додани мониторинг дар муассисаҳои нигоҳдории кӯдакон бо ташаббуси ба гурӯҳи мониторингӣ дохил кардани намоёндагони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак баромад намуд. Ин пешниҳод аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ётилиф ҷонибдорӣ карда шуд.

Моҳи сентябр марҳилаи таҳияи Таҳлили қонунгузории миллӣ дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқҳои шахсони дар муассисаҳои психиатрӣ ва иҷтимоӣ нигоҳдоримешуда вобаста ба мутобиқат

¹ Гурӯҳи корӣ оид ба пешбарӣ намудани ба тасвиб расондани ПИ ба КЗШ, ҷамоҳангсозӣ ва мусоидат ба механизми мониторинг 6 августи соли 2013 бо Фармони ВҶИ таъсис дода шуда буд. Гурӯҳи корӣ аз 12 намоёндаи мақомоти давлатӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ иборат мебошад: Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ЉТ, Прокуратураи генералии ЉТ, СРИЉЉ ЉТ, Суди олии ЉТ, Парламенти ЉТ, Дастгоҳи илроии Президенти ЉТ, профессор Шарипов Т. ФЉ «Нотабене», ТЉ «Идораи ҳуқуқи инсон ва роияи қонуният», ТЉ «Маркази ҳуқуқи инсон», ТЉ «Авесто»

кардани қонунгузори миллӣ ба стандартҳои байналмилалӣ оғоз гардид. Таҳлили мазкур бо кӯмаку дастгирии Дафтари барномавии САҲА дар Душанбе анҷом дода шуд. Ҳуҷҷати ниҳой доир ба натиҷаҳои таҳлил моҳи феввали соли 2019 дар торнамои Этилиф дастрас хоҳад шуд.

Нақшаҳои корӣ барои соли 2018. Дар нимсолаи аввали соли 2018 нақшаҳои кори гурӯҳҳои Корӣ ва Мониторингии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, ки фаъолият оид ба пешбурди боздидҳо аз ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумият аз озодӣ, тақвиятбахшии иқтидорҳои Гурӯҳҳои корӣ ва Мониторингӣ, гузаронидани чорабиниҳои иттилоотӣ маърифатӣ, таҳияи санади асосноксозии молиявӣ иқтисодӣ ҳамроҳшавӣ ба Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи зидди шиканча; таҳияи китобчаҳои кисагии саволу ҷавобҳо барои кӯмак ба маъмурияти ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумият аз озодиро пешбинӣ менамоянд, тартиб дода шуданд.

Вохӯриҳои кори Гурӯҳи корӣ оид ба пешбарии батасвибрасонии ПИ ба КЗШ, 15-17 феввали соли 2018.

Соли 2018 се вохӯрии корӣ баргузор карда шуд (15-17 феврал, 11 май ва 5 ноябр), ки дар онҳо аъзоёни гурӯҳҳои Корӣ ва Мониторингӣ иштирок намуданд. Дар вохӯриҳо натиҷаҳои фаъолият дар соли 2017 мавриди муҳокима қарор дода шуда нақшаҳои корӣ барои соли 2018 қабул карда шуданд, аз ҷумла натиҷаҳои боздидҳо муҳокима шуданд. Иттилооти муфассалро оид ба вохӯриҳои Гурӯҳи корӣ метавонед дар торнамои (сомонаи) www.notorturetj.org дастрас намоед.

Тренинг барои аъзоёни гурӯҳи мониторингӣ

3-7 декабри соли 2018 аз ҷониби коршиносони Фонди Хелсинки оид ба ҳуқуқи инсон барои аъзоёни Гурӯҳи мониторингии вобаста ба бозиди ҷойҳои маҳдудият ва маҳрумият аз озодии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тренинг баргузор карда шуд. Дар рафти тренинг иштирокчиён бо механизм ва усулҳои асосии анҷом додани мониторинги ТҲХ, аз ҷумла бо услухи аз ҷониби Механизмҳои миллии пешгирикунанда истифодашаванда, ки дар асоси Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи СММ бар зидди шиканча ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ва таҳқиркунандаи шаъну шарафи инсон амал мекунанд, шинос карда шуданд. Таваҷҷӯҳи махсус ба хусусиятҳои анҷом додани мониторинг дар муассисаҳои психиатрӣ,

муассисаҳои таъминоти иҷтимоӣ ва муассисаҳо барои ноболиғон зоҳир карда шуд. Коршиносон бо иштирокчиёни тренинг дар мавриди ҳуқуқҳои асосии шахсони дар чунин муассисаҳо нигоҳдоштамешуда (масалан, ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча ва дигар намуд муносибати бераҳмона, ҳуқуқ ба шикоят кардан, ҳуқуқ ба шароити кофӣи зиндагӣ) ва доир ба мисолҳои вайрон шудани ин ҳуқуқҳо муҳокима доир намуданд. Дар рафти тренинг ба аъзоёни гурӯҳи мониторингӣ инчунин имконияти хуби такмил додани донишу малакаи гузаронидани сӯҳбат бо шахсони дар ҷойҳои маҳдудият ва маҳрумият аз озодӣ қарордошта, фароҳам оварда шуд.

Боздиди ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумият аз озодӣ

Аз соли 2015 ин ҷониб тамоми боздидҳо ба ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумият аз озодӣ бидуни огоҳонии пешакӣ анҷом дода мешаванд. Имконияти гузарондани мусоҳибаҳои махфӣ бо шахсоне, ки дар муассисаҳои пӯшида нигоҳ дошта мешаванд, фароҳам аст. Дар ин муддат аз ҷониби аъзоёни гурӯҳи мониторингӣ мушоҳида гардид, ки сатҳи бовариву эътимоди шахсоне, ки дар ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумият аз озодӣ нигоҳ дошта мешаванд ва инчунин маъмурияти ин муассисаҳо нисбат ба кори гурӯҳ зиёд шуда истодааст. Тибқи натиҷаҳои боздидҳо ба мушоҳида мерасад, ки шароити санитариву гигиенӣ дар ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумият аз озодӣ ва муносибати ҳаёти кормандони ин муассисаҳо нисбати шахсоне, ки дар муассисаҳои мазкур нигоҳ дошта мешаванд, хубтар шуда истодааст. Бо вучуди ин аъзоёни гурӯҳи мониторингӣ на дар ҳама муассисаҳо ба ҳуҷҷатҳои дохилӣ дастрасӣ доранд.

Дар нимсолаи дуюми соли 2018 Мониторинги ТНМ-и тобеъи Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (АНМ) оғоз гардид.

Ҳамагӣ дар соли 2018 боздиди 16 муассиса анҷом дода шуд:

- *Муассисаи психиатрии вилоятии шаҳри Исфара, 19-20 феввали соли 2018.* Бинои муассисаи психиатрӣ (МП) яқини, шифтхонаш баланд буда, соли 1961 сохта шудааст. Иморат гарчанде кӯҳна бошад ҳам, фарох ва равшан мебошад. Якҷанд маротиба таъмир шудааст, таъмири охирина сатҳи моҳи сентябри соли 2017 гузаронида шудааст. Дар маҷмӯъ дохили бино тозаю озода буд, саҳни ҳавлиҳои сайру гашт рӯбучиншуда буданд. Муассисаи психиатрӣ барои 180 мизоч пешбинӣ шудааст. Дар лаҳзаи боздид дар муассисаи психиатрӣ 180 мизоч қарор доштанд, аз онҳо 102 нафарашон мардҳо ва 78 нафарашон занон буданд. Давомнокии будубоши мизочон дар муассисаи психиатрӣ

гунгун аст, аз як моҳ то якуним сол. Ҳангоми анҷом додани мониторинг муайян карда шуд, ки дар шӯъбаҳо ҷевонча, курсӣ, миз, ҷевон ва оина вучуд надоранд; ташнобхонаҳо ба таъмири сатҳӣ эҳтиёҷ доранд; китобхона вучуд надорад, дар ягон шӯъба куттиҳо барои мактубҳо вучуд надоранд; мизочон қаламу қоғаз надоранд. Натиҷаҳои пурсиш нишон доданд, ки як нафар мизочи чинси мард аз ҷониби милитсия бо хоҳиши хешовандон, бе қарори дахлдори суд, ба таври маҷбурӣ дар муассисаи мазкур ҷойгир карда шудааст. Вале, мизочро падараш ҳамроҳӣ кардааст. Дар ҳама дигар ҳолатҳо мизочон ихтиёран дар муассисаи психиатрии номбурда ҷойгир карда шудаанд.

- *Тавқиғгоҳи нигоҳдории муваққати (ТНМ) ноҳияи Спитамен, 20-21 феввали соли 2018.* Дар лаҳзаи анҷом додани мониторинг дар ТНМ ду нафар боздоштшудагон – яке мард ва дигаре зан қарор доштанд. Бинои ШВКД соли 1964 сохта шудааст. Таъмири асосии охири тирамоҳи соли 2017 гузаронида шудааст. Дар ТНМ барои шахсони боздоштшуда 3 камера вучуд дорад. Дар ҳар як камера 2 ҷойи хоб дар шакли раҳти ҷӯбин мавҷуд аст, ки дар болои онҳо матрасҳо (кӯрпаҳо) партофта мешаванд. Яке аз камераҳо барои боздоштшудагони ноболиғ пешбинӣ гардидааст. Равшанӣ дар камераҳо барои хондану навиштан кофӣ аст. Ҳолати лавозимоти раҳти хоб қаноатбахш мебошад. Дар солҳои 2016 ва 2017 ҳолатҳои ошкор гардидани осеби ҷисмонӣ дар бадани шахсони ба ТНМ овардашаванда ва дар он нигоҳдошташаванда ба қайд гирифта нашудааст. Куттӣ барои мактубҳо мавҷуд аст, вале, бинобар он, ки дар он навиштаҷоти дахлдор вучуд надорад, боздоштшудагон аз таъиноти он хабардор набуданд. Дар маҷмӯъ дар ТНМ шароит ва муносибати кормандон нисбати боздоштшудагон қаноатбахш мебошад.

- *Муассисаи давлатии «Хона-интернат барои шахсони дорои нуқсони рӯҳӣ» дар ноҳияи Ҷаббор Расулов, 23-24 феввали соли 2018.* Дар ҷараёни мониторинг гурӯҳро директори муассиса, муовини ӯ, мудирӣ шӯъбаи мардона, инчунин муовини директор оид ба қисми хоҷагӣ ҳамроҳӣ намуданд. Ҳангоми гузаронидани мусоҳибаҳо бо мизочон кормандони муассиса ҳузур надоштанд. Бинои шӯъбаи психиатрӣ дуошёна буда, шифтхояш 2,70 метр баландӣ дорад, соли 1956 сохта шудааст. Бино якчанд маротиба таъмир гардидааст, таъмири охири сатҳӣ моҳи октябри соли 2017 анҷом дода шудааст. Айни ҳол дар шӯъбаи кӯдакона таъмир ҷараён дорад. Дар маҷмӯъ дохили бино тозаю озода, ҳудуди муассиса ободу орошта буд, гулу дарахтон шинонида шудаанд. Баъзан байни ҳуди мизочон ҳолатҳои муноқишавӣ дар шакли хархашаю ҷанҷоли лафзӣ ба миён меоянд. Кормандони муассисаи психиатрӣ (МП) зикр намуданд, ки дар муассиса инчунин мизочоне ҳастанд, ки аллакай табобат ёфтаанд ва зарурати минбаъд дар муассисаи психиатрӣ нигоҳ доштани

онҳо вучуд надорад, вале хешовандонашон намехоҳанд онҳоро гирифта ба хонаҳояшон баранд. Кормандони муассиса изҳор намуданд, ки онҳо ба донишу малакаи кӯмакрасонӣ ба шахсони дорои маъҷубӣ эҳтиёҷ доранд. Ҳамчунин яке аз кормандон зикр намуд, ки ба муассиса психологи (равоншинос) соҳибхитоси махсус барои мизочони гирифтори бемории вазнин зарур аст.

- *ТНМ ШВҚД-и ноҳияи Панҷи вилояти Хатлон, 27-28 марти соли 2018.* Бинои ШВҚД ноҳияи мазкур соли 1955 сохта шудааст. Таъмири асосии охирин тирамоҳи соли 2014 гузаронида шудааст. ТНМ дар ҳавлии бинои ШВҚД-и ноҳияи Панҷ ҷойгир аст. Дар лаҳзаи гузаронидани мониторинг дар ТНМ ШВҚД-и ноҳияи Панҷ се нафар боздоштшудагони ҷинси мард нигоҳ дошта шуда буданд. Тибқи суханони кормандони тавқиғоҳи мазкур, дар ТНМ китоби бақайдгирии арзу шикоятҳо мавҷуд аст. Гурӯҳи мониторингӣ бо китоби мазкур шинос шуд, ягон арзу шикоят дар ин китоб вучуд надошт. Кормандони пурсидашудаи ТНМ изҳори хоҳиш намуданд, ки барои онҳо семинарҳо ва тренингҳо оид ба ҳуқуқи боздоштшудагон, оид ба пешгирии шиканча ва доир ба стандартҳои байналмилалӣ муносибат бо шахсони боздоштшуда доир карда шаванд. Нуктаи тиббӣ дар ТНМ вучуд надорад. Дар ҳолатҳои зарурӣ духтури хадамоти “Ёрии таъҷилӣ” кӯмаки тиббӣ мерасонад, зеро ШВҚД бо беморхонаи ноҳиявӣ дар мавриди расонидани кӯмаки аввалияи тиббӣ шартнома дорад. Дар ТНМ душхона вучуд надорад, тибқи суханони сардори ТНМ, дар мавриди зарурат шахсони боздоштшуда аз душхонаи барои кормандони ШВҚД таъингардида истифода мекунанд.

- *МУАССИСАИ ИСЛОҲИИ (МИ) ЯС 3/9 САРРАЁСАТИ ИҶРОИ ҶАЗОИ ҶИНОЯТИИ (СРИҶҶ) ВАЗОРАТИ АДЛИЯИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН (ВА ҶТ) дар ноҳияи Дӯстӣ, 29-30 марти соли 2018.* Дар рӯзи аввали бозиди гурӯҳи мониторингӣ аз ин муассиса ҳамзамон муовини сардори СРИҶҶ ВА ҶТ, генерал-майор Футуров Ҷумахон дар ин муассиса тафтиш мегузаронид. Аз ҷониби Футуров (СРИҶҶ) ва Нидоев (ВҲИ) барои ҳайати шахсии колонияи мазкур презентатсияи шиносӣ оид ба фаъолияти Гурӯҳи корӣ ва гурӯҳи мониторингии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон доир карда шуд. Ҳангоми мулоқот сардори МИ хоҳиш намуд, ки барои онҳо дар мавзӯи “Стандартҳои байналмилалӣ ва қоидаҳои муносибат бо маҳкумшудагон” семинар гузаронида шавад. Дар муассисаи ислоҳӣ ЯС 3/9 СРИҶҶ ВА ҶТ ноҳияи Дӯстӣ шумораи умумии маҳкумшудагон 400 нафарро ташкил медиҳад, ки аз онҳо 3 нафарашон зан мебошад. Дар лаҳзаи гузаронидани мониторинг шумораи маҳкумшудагоне, ки дар ҳудуди

колония қарор доштанд 25 нафар буд, боз 10 нафар маҳкумшудагон дар хоҷагии ёрирасони назди муассисаи ислоҳӣ (5-7 километр дуртар аз колония) кор мекарданд. Маҳкумшудагон иброз доштанд, ки онҳоро ба кор дар хоҷагии ёрирасон ҷалб мекунанд. Ҳар моҳ онҳо барои кори дар ин хоҷагӣ анҷомдодашон ҳар кадом 352-сомониғӣ музд мегиранд. Барои онҳо дафтарчаҳои меҳнатӣ кушода нашудаанд. Баҳши алоҳидаи истиқоматӣ барои занон дар муассисаи ислоҳӣ вучуд надорад, дар баҳши аввали истиқоматӣ барои занон ду уток мавҷуд аст, вале, дар лаҳзаи мониторинг дар он ҷо касе истиқомат надошт, зеро занон берун аз ҳудуди колония қарор доштанд (дар асоси шартнома). Ошхонаи муассисаи ислоҳӣ баъди таъмири асосӣ қарор дошт, вале, таъминоти об дар ошхона вучуд надошт, об оби кашонида буд. Китобхона ва воситаҳои паҳши радио дар муассисаи ислоҳӣ вучуд надоранд. Дар колонияи мазкур телевизор дастрас аст, ки маҳкумшудагон метавонанд онро дар вақти муқарраргардида тамошо кунанд.

- *Литсейи махсуси касбии техникӣ (ЛМКТ), 19-20 апрели соли 2018.* ЛМКТ соли 1965 сохта шуда, дар ҳоли ҳозир он тахти тобеияти Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дорад. Бинои литсей дуошёна буда, барои 180 наврас пешбинӣ гардидааст. Дар лаҳзаи боздид дар ЛМКТ 31 нафар наврасони ноболиғ қарор доштанд, ҳамаашон писарбачагон. Духтаронро дар ин литсей бо

омӯзиш фаро намегиранд. Дар муассиса наврасон то 3 сол нигоҳ дошта мешаванд. Дар ЛМКТ 16 камераи видеоназорат (назоратӣ) насб карда шудааст. Баъди анҷоми таҳсил дар ЛМКТ наврасон бо ҳамроҳии як корманди ЛМКТ, ё ки волидони кӯдак ба оила ҳамгирой карда мешаванд. Аз рӯи штат дар муассиса 55 корманд муқаррар шудааст, дар асл дар ЛМКТ 49 нафар кор мекунанд. Ҳангоми сӯҳбат директор ва кормандони ЛМКТ аз нарасидани психологҳо изҳор карданд. Кормандони пурсидашуда иброз доштанд, ки ягон ҳодисаи ошкор гардидани осеби ҷисмонӣ, шиканча ё муносибати бераҳмона аз ҷониби кормандони муассиса ва кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ҷой надошт. 10 нафар аз 11 нафар кӯдакони пурсидашуда изҳор намуданд, ки нисбати онҳо шиканча ва муносибати бераҳмона зоҳир карда нашудааст ва инчунин онҳо шохиди таҳқири лафзӣ аз ҷониби кормандони муассиса ва миёни кӯдакон набудаанд. Танҳо як нафар аз ин пурсишшудагон

зикр намуд, ки бо чунин ҳодиса рӯ ба рӯ шуда буд, ҳангоме ки аз ҷониби мураббӣ аз қисми интизомӣ нисбати наврас таҳқири дағалонаи лафзӣ зоҳир карда шуда буд. Директори муассиса, дар ин бора хабардор шуда, ҳамон лаҳза ин мураббиро аз кор озод кард. Ҳавлии ЛМКТ бо таҷҳизоти варзишӣ ҷиҳозонида шудааст. Дар ЛМКТ толори варзишӣ мавҷуд аст, ки он, мутаассифона, ба таъмири асосӣ эҳтиёҷ дорад.

- *ТНМ ШВҚД-и ноҳияи Мӯъминобод, 30 апрел – 1 майи соли 2018.* ТНМ дар дохили бинои ШВҚД ҷойгир аст. Бинои ШВҚД соли 1980 сохта шудааст. Таъмири асосии охирин дар ТНМ соли 2017 анҷом дода шудааст. Дар лаҳзаи гузаронидани мониторинг дар ТНМ 1 нафар марди боздоштгардида ба сифати гумонбаршуда қарор дошт. ТНМ аз 4 камера иборат мебошад. Ҳамаи камерҳо барои нигоҳдории шахсоне, ки дар содир кардани ҷиноят гумонбар шудаанд, пешбинӣ гардидаанд. Тибқи суханони сардори ТНМ, камераи №1 барои шахсони ноболиғ ва занон таъин гардидааст, гарчанде ки шароити он дар муқоиса бо дигар камераҳо, тавре ки дар чараёни мониторинг мушоҳида намудем, ягон фарқияте надорад. Кормандони пурсидашудаи ТНМ зикр намуданд, ки дар чараёни кор бо мушкилоте рӯ ба рӯ нагардидаанд, вале изҳори хоҳиш намуданд, ки барои онҳо семинару тренингҳо доир ба ҳукуқи шахсони боздоштшуда ва оид ба стандартҳои байналмилалӣ муносибат бо шахсони боздоштшуда гузаронида шаванд. Дар ТНМ кутӣ барои мактубҳо ва арзу шикоятҳо гузошта нашудааст. Тибқи суханони кормандони ТНМ, дар мавриди зарурат шахсони боздоштшуда бо коғазу қалам таъмин карда мешаванд. Системаи ҳавотозакунӣ дар камераҳо вучуд надорад. Дар камераҳо дастшӯяки кубури оби равон ва ташноб мавҷуд нест. Дар ТНМ душхона вучуд надорад, тибқи суханони сардори ТНМ, дар мавриди зарурат шахсони боздоштшуда аз душхона барои кормандони ШВҚД истифода мекунанд.

- *ТНМ ШВҚД-и ноҳияи Ховалинг, 2-3 майи соли 2018.* Бинои ШВҚД-и ноҳияи Ховалинг соли 1994 сохта шудааст. Таъмири асосии охирин соли 2017 анҷом дода шудааст. ТНС дар дохили бинои ШВҚД ҷойгир аст. ТНМ аз 2 камера иборат мебошад, камераҳо барои нигоҳдории шахсоне, ки дар содир кардани ҷиноятҳо гумонбар шудаанд, таъин гардидаанд. Дар лаҳзаи гузаронидани мониторинг дар ТНМ ШВҚД-и ноҳияи Ховалинг шахсони боздоштшуда қарор надоштанд. Дар ТНМ ШВҚД 3 камераи видеоназорат (назоратӣ) насб карда шудааст: як камера дар ҳавлии сайру гашт насб шудааст, камераи дуюм – дар назди даромадгоҳи ТНМ, камераи сеюм – дар долони ТНМ. Дар назди даромадгоҳ ба камераҳо дар девор (берун аз камера) варақи андозаи (формати) А-4 бо

шарҳи ҳуқуқ ва уҳдадориҳои шахсони дар ТНМ нигоҳдошташаванда, овезонида шудааст. Кутгӣ барои мактубҳо ва арзу шикоятҳо дар ТНМ гузошта нашудааст. Ҷой барои кормандони тиббӣ ва нуқтаи тиббӣ дар ТНМ ва ШВҚД вучуд надорад, дар мавриди зарурат кӯмаки тиббиро духтури “Ёрии таъҷилӣ” мерасонад, зеро ШВҚД бо беморхонаи ноҳиявӣ дар мавриди расонидани ёрии тиббӣ шартнома дорад. Дар ТНМ ҳавлии сайру гашт мавҷуд аст. Тибқи ҷадвали сайру гашт, шахсони боздоштшуда метавонанд саҳаргоҳон ба муддати як соат – аз соати 8 то 9 сайру гашт кунанд. Харакҳо ва таҷҳизоти варзишӣ дар ҳавлии сайру гашт вучуд надоранд. Ташноб дар ҳавлии сайру гашт қарор дорад, ҳолати хочатхона қаноатманд нест. Дар ТНМ душхона вучуд надорад. Тибқи суханони сардори ТНМ, дар мавриди зарурат шахсони боздоштшуда аз душхонаи барои кормандони ШВҚД таъингардида истифода мебаранд.

- *Муассисаи давлатии «Хона-интернат барои шахсони дорои нуқсони рӯҳӣ»-и ноҳияи Восеи вилояти Хатлон 17-18 июл.* Бинои муассиса соли 1956 сохта шуда чандин маротиба таъмир гардидааст, дар ҳудуди муассиса як чанд иншоотҳои нав сохта шудааст. Дар маҷмӯъ дохили бино тозаю озода буд, саҳни ҳавлиҳои сайру гашт рӯбучиншуда буданд. Дар муассиса шӯъбаҳои фитотерапия ва физиотерапия амал мекунанд, инчунин таҷҳизоти варзишӣ мавҷуд аст. Дар муассиса 8 камераи назоратӣ насб шудааст. Муассиса барои 220 нафар пешбинӣ гардидааст. Дар лаҳзаи анҷом додани мониторинг дар муассиса 125 нафар мард ва 95 нафар зан қарор дошт. Давомнокии будубоши мизочон дар муассисаи психиатрӣ гунгун аст, аз як моҳ то бист сол. Дар шӯъбаҳои мардонаву занона лавҳаҳои иттилоотӣ овезон карда шудаанд, вале маълумоти дар онҳо манзуршуда доир ба қонунгузорӣ куҳна шудааст. Дар муассисаи психиатрӣ китобхона вучуд надорад. Дар ягон шӯъба кутихо барои мактубҳо гузошта нашудаанд. Беморон аз телефони мобилӣ бо иҷозати кормандони муассиса истифода менамоянд.

- *ТНМ ШВҚД-и ноҳияи Дарвози ВМКБ – 22-23 август.* ТНМ дар дохили бинои ШВҚД-и ноҳияи Дарвоз ҷойгир шудааст. Таъмири охирини сатҳи ТНМ дар аввали соли 2018 анҷом дода шудааст. Дар лаҳзаи анҷом додани мониторинг дар ТНМ ду шахси боздоштшуда қарор доштанд. Яке аз боздоштшудагон барои содир намудани ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ дар ҳабси маъмурӣ қарор дошт. Мушоҳида нишон дод, ки ба камера ба таври кофӣ рушноии табиӣ ворид намешавад, зеро дар камераҳо тирезаҳо нестанд. Бидуни равшании сунъӣ дар камераҳо озодона хондану навиштан ғайриимкон аст (ба ҷои тиреза дар девор сӯроҳии андозаи 20x20 см. бе шиша мавҷуд аст). Инчунин боздоштшудагон аз имконияти душ кардан маҳруманд, зеро дар ТНМ душхона вучуд

надорад. Чунин шароити нигоҳдорӣ метавонад ба шахсони дастгиршуда азобу уқубат биёрад ва ҳамчун муносибати бад ё таҳқиркунандаи шаъну шараф арзёбӣ карда шавад. Ҷуммаки қубури об ва ташноб дар камераҳо вучуд надоранд. Инчунин системаи ҳавокаш (ҳавотозакунӣ) дар камераҳо мавҷуд нест.

- *ТНМ ШВКД-и ноҳияи Рушони ВМКБ – 25-27 август.* Дар лаҳзаи анҷом додани мониторинг дар ТНМ ду мард қарор доштанд, ки барои содир намудани ҳуқуқвайронкуниҳои маъмурӣ таҳти ҳабс гирифта шуданд. Охири маротиба таъмири асосии бино моҳи март соли 2018 анҷом дода шудааст. Ҳангоми ворид шудан ба дохили бино дар долони ТНМ дар девор лавҳаи маълумотӣ овезон аст, ки дар он ҳуқуқҳои шахсони дастгиршуда, вазифаҳои роҳбари ТНМ ва кормандони ТНМ дарҷ гардидаанд. Речаи сайру гашт нишон дода нашудааст. Ҳамаи маълумотҳо бо забони тоҷикӣ пешниҳод шудаанд. Дар ҳарду камера тирезаҳо вучуд надоранд, аммо бодхонҳои (фортчка) андозаи 40x45 см. мавҷуданд. Бодхонҳо навад, аз металлопластик сохта шудаанд, шишадор. Азбаски ҳаҷми бодхонҳо хурданд равшаниии табиӣ низ ба дохили камераҳо кам ворид мешавад. Дастшӯяк бо оби равон ва ташноб дар камераҳо мавҷуд нестанд. Кормандони пурсидашудаи ТНМ изҳори хоҳиш намуданд, ки барои онҳо семинарҳо ва тренингҳо оид ба ҳуқуқи боздоштшудагон ва доир ба стандартҳои байналмилалӣ муносибат бо шахсони боздоштшуда доир карда шаванд.

- *ТНМ РВКД-и шаҳри Хоруғ – 28-29 август.* Дар лаҳзаи анҷом додани мониторинг дар ТНМ як марди дастгиршуда нигоҳ дошта мешуд. Дар лавҳаи иттилоотӣ, ки дар долони ТНМ ҷойгир карда шудааст, варақа (плакат) бо дарҷи ҳуқуқҳои шахсони дастгиршуда, речаи рӯз, вазифаҳои роҳбар ва кормандони ТНМ мавҷуд аст. Ҳамаи маълумотҳо бо забони тоҷикӣ пешниҳод шудаанд. Дар назди даромадгоҳ ба камераҳо дар девор варақа бо шарҳи ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои шахсони боздоштшуда, ҷойгир карда шудааст. Дар ҳар чор камера тирезаҳои андозаи 72 см. ба 1,10 м. мавҷудааст. Рушноии табиӣ дохили камера барои озодона хондан ва навиштан кофӣ аст. Тирезаҳо аз металлопластик сохта шудаанд, шишаҳояш бутун (ношикаста). Ҳоҷатхона бо масоҳати 1,4 м² дар саҳни ҳавлии сайру гашт ҷойгир шудааст. Навъи ҳоҷатхона – чуқурии кандашуда. Атрофи ҳоҷатхона нимпӯшида (тавора ҳаст, вале дар надорад). Дар ҳоҷатхона дастшӯяк бо оби равон мавҷуд нест, оби кашонида истифода мешавад. Ҳоҷатхонаи дар саҳни ҳавлии сайру гашт мавҷудбуда ба талаботу меъёрҳои санитарии гигиени чавобгӯ нест.

- *Маркази наркологии вилояти Суғд (шаҳри Хучанд)- 17-18 сентябр.* Дар лаҳзаи анҷом додани мониторинг дар Маркази наркологии вилояти Суғд 6 бемор ҷойгир карда шуда буд. Муассиса барои 40 бемор пешбинӣ шудааст. Дар муассиса 47 нафар таҳти муолиҷаи

амбулаторӣ қарор доранд, ки ҳамагӯза ба марказ меоянд ва ба онҳо доруи Метадон дода мешавад. Дар муассиса китобхона ва телевизор нест. Дар миёнсаройи (фойе) муассиса, палатаҳо, аз он ҷумла дар сахни ҳавлии марказ вохӯриву мулоқотҳои беморон бо ҳешовандонашон сурат мегирад. Барои вохӯрии беморон бо ҳешовандонашон утоқи алоҳида ҷудо нашудааст. Дар бинои марказ лавҳаи алоҳидае, ки дар он ҳуқуқҳои беморон дарҷ карда шудаанд, мавҷуд нест. Дар утоқи тақсим кардани доруи метадон лавҳаи иттилоотӣ мавҷуд аст, ки дар он ҳуқуқ ва уҳдадориҳои беморон ва кормандони муассиса дарҷ гардидаанд. Дар маркази наркологии вилояти Суғд палатаҳои алоҳида барои муҷозот мавҷуд нест. Беморон дар ҳудуди муассиса озодона ҳаракат мекунанд. Ба беморон ҳамроҳи худ доштани телефони мобилӣ иҷозат дода шудааст. Дар марказ телефони статсионарӣ мавҷуд аст. Тибқи суханони кормандони маъмурият дар ҳолатҳои зарурӣ беморон метавонанд аз телефони статсионарӣ истифода намоянд. Беморон ба муассиса танҳо бо розигии онҳо ё бо розигии хаттии ҳешовандони наздикашон, намояндаи бемор қабул карда мешаванд, агар онҳо дар муассисаи мазкур ҷойгир кардани беморро зарур шуморанд. Духтур қарори маҷбуран қабул кардани беморро ба марказ танҳо дар сурати вучуд доштани хатари расондани зарар ба ҳуди бемор ва нафарони атроф қабул мекунад. Маҷбуран ҷойгир кардани бемор барои табобат тибқи қарори суд сурат мегирад.

- *Муассисаи ноҳиявии психиатрӣ дар ноҳияи Зафаробод – 19-20 сентябр.* Дарҳои даромадгоҳ ба Муассисаи психиатрӣ (минбаъд дар матн - МП) кушода буданд. Дар ҳавлии сайру гашт беморон истироҳат доштанд. Дар муассиса роҳбар ва иҷрокунандаи муваққатии вазифаи роҳбар нест. Дар муассисаи психиатрӣ аз рӯи ҷадвали штатӣ вазифаи қаровул муқаррар нашуда буд, дар воқеъ низ қаровуд ҳузур надошт. Марказ тобеи беморхонаи марказии ноҳияи Зафаробод буда сардухтур барои МП-и мазкур масъул мебошад. Духтури табобаткунанда барои табobati беморон масъул мебошад, аммо сардухтури беморхонаи ноҳиявӣ барои муассиса масъул мебошад, вале бо вучуди ин ӯ аз МП дар 8-10 рӯз маротибае дидан менамояд. Дар лаҳзаи анҷом додани мониторинг дар МП 12 бемор қарор дошт, аз онҳо 9 мард ва 3 зан. Давомнокии будубоши қонунии мизочон дар муассисаи психиатрӣ 45 рӯзро ташкил медиҳад, дар воқеъ он гунгун буд: аз як то шаш моҳ. Дар МП камераҳои назоратӣ насб нашудаанд. Барои нигоҳдории як бемор дар МП аз бучети давлатӣ бояд 14,62 сомонӣ дар як рӯз ҷудо карда шавад, вале дар воқеъ тақрибан 4 сомонӣ харҷ мешавад. Дар рӯзи анҷом додани мониторинг ҳӯрок бе ғӯшт буд, қанд ва дигар ғизои зарурӣ пешниҳод нашуда буд. Анбори ҳӯрока қариб ҳолӣ буд.

- *ТНМ-и Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар вилояти Суғд – 21-22 сентябр.* Ин нахустин боздиди гурӯҳ аз ТНМ-и тобеи Агентӣ

буд. Боздид аз ТНМ-и тобеи Агентӣ баъди ба Тоҷикистон пешниҳод гардидани тавсия аз ҷониби Кумитаи зидди шиканча имконпазир гардид. Дар лаҳзаи анҷом додани мониторинг дар ТНМ шахсони боздоштшуда вучуд надоштанд. 20 сентябри соли 2018 дар ТНМ як нафар боздоштшуда нигоҳ дошта мешуд, ки худи ҳамон рӯз ба Муассисаи тафтишотии ЯТ 9/2 Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида шуд. ТНМ аз соли 1999 фаъолият мекунад. Дар ТНМ чор камера, ҳавлии гашту гузор, 1 утоқи тафтишотӣ, утоқи роҳбари ТНМ, 1 утоқи навбатдорон, 1 утоқи истироҳат, як душхона мавҷуд аст. Бинои ТНМ 3 сол пеш охирон маротиба таъмир шудааст. Дар ҳамаи камераҳо нишастгоҳи халочо (унитаз) насб шудааст, дар камераҳо системаи таъминоти об, ҷуммак ва оби равон (оби хунук) таъмин аст. Дар ҳамаи 4 камера нуктаи санитарӣ ва ҷуммак дар ҳолати коршоям қарор доранд. Дар ҳавлии гашту гузор речаи сайру гашт овезон карда нашудааст.

- *Мактаб-интернати махсуси ҷумҳуриявӣ, Душанбе – 8-9 ноябр.* Аз ҷониби Директор ба тамоми биноҳои муассиса дастрасӣ фароҳам оварда шуд. Инчунин имконияти гузарондани суҳбати махфӣ бо ноболиғони дар интернат нигоҳдоштамешуда фароҳам оварда шуд. Дар маҷмӯъ шарту шароити нигоҳдорӣ ва муносибат нисбати кӯдакон дар муассиса қаноатбахш аст. Дар утокҳо ҷуммаки оби равон ва ҳочатхона, ҷевонҳои шахсӣ барои кӯдакон ва рахтҳои хоби дусатҳа (двухъярусный) мавҷуд набуд.

Тафсилоти бештарро дар бораи ҳар як боздид ва тавсияҳои гуруҳ метавонед аз торнамои (сомонаи) Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандӣ зидди шиканча ва бечазой www.notorture.tj.org дастрас намоед. Ҳисоботи пурра оид ба натиҷаҳои боздидҳо дар соли 2018 моҳи март соли 2019 омода хоҳад шуд.

Сафари омӯзишӣ ба Ҷумҳурии Арманистон

Аз 17 то 20-уми октябри соли 2018 аъзоёни гуруҳҳои Корӣ ва Мониторингии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ҚТ бо мақсади табодули таҷриба аз Ҷумҳурии Арманистон дидан карданд. Ҳайатро узви Гуруҳи корӣ, сардори шӯъбаи назорати чойҳои маҳрумӣ аз озодии Прокуратураи генералӣ Шамс Нурализода роҳбарӣ намуд. Инчунин ба ҳайат узви гуруҳи корӣ, муовини сардори СРИҚЧ-и Вазорати адлияи ҚТ Ҷумахон Футуров, узви Гуруҳи корӣ, профессори ДМТ Тақдиршо Шарипов, узви Гуруҳи мониторингӣ, муовини сардори баҳши ҳимояи давлатии ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ-сиёсии идораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ҚТ Ҳусниддин Нидоев ва ҳамроҳангсози фаъолияти Гуруҳи мониторингӣ аз ҷониби ҷомеаи шаҳрвандӣ, намояндаи Идораи ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният Таҳмина Ҷӯраева шомил буданд. Дар рафти сафар ҳайат бо

Ҳимоятгари ҳуқуқи инсон (Омбудсмен)-и Ҷумҳурии Арманистон Армен Татоян ва ҳайати кормандони ӯ, бо сардори Раёсати назорати қонуният дар ҷойҳои маҳрумӣ аз озодии Прокуратураи генералии Арманистон Григор Погосян, бо сардори Хадамоти санҷиши Арманистон Геворг Исаханян ва кормандони ӯ, бо сардори СРИҶ-и Арманистон Артём Мхонян ва ҳайати кормандонаш вохӯрихо анҷом дод. Ҳамзамон, ҳайат аз ду муассисаи пӯшидаи Арманистон - тавқиғгоҳи нигоҳдории муваққатӣ ва маҳбас дар шаҳри Армавир дидаи кард. Сафари мазкур бо кӯмаку дастгирии молиявии ташкилоти «Ислоҳоти байналмилалӣ маҳбасҳо дар Осиёи Марказӣ» дар доираи лоиҳаи «Дастгирии кӯшишҳои минтақавӣ баҳри мубориза бо шиканча дар ҷойҳои тахти ҳабс нигоҳдорӣ дар Осиёи Марказӣ» амалӣ гардид.

Маълумотҳо аз ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумӣ аз озодӣ

Намояндагони Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандӣ зидди шиканча ва бечазой, ва умуман намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ имконияти мустақилона боздид намудани ҷойҳои маҳрумӣ аз

озодиро чиҳати анҷом додани санҷиши арзу шикоятҳо дар бораи ҳолатҳои поймол шудани ҳуқуқҳои инсон дар чунин муассисаҳо надоранд. Айни замон дар сурати пешниҳод шудани арзу шикоятҳо аъзоёни гурӯҳи мониторингӣ низ аз имконияти анҷом додани санҷиши арзу шикоятҳои аз ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ пешниҳодшуда, маҳруманд. Дар сурати пешниҳод шудани арзу шикоят, аз ҷониби роҳбари гурӯҳи мониторингӣ ба унвони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ҚТ ва намояндаи Прокуратураи генералӣ – аъзои Гурӯҳи корӣ оид ба пешбарии батасвибрасонии ПИ ба КЗШ мактуб бо дархости анҷом додани санҷиш ирсол карда мешавад.

Соли 2018 аз ҷойҳои маҳдуд ва маҳрумӣ аз озодӣ се маълумот ворид шудааст.

- Тибқи иттилооти адвокат, ҳимоятшавандаи ӯ шоме 6 феввали соли 2018 ҳангоми аз ТНМ ба Тавқиғгоҳи тафтишотӣ (ТТ) расонидани ӯ, дар қисми навбатдорӣ дар ҳоли нимкушода будани дарҳо корманди ҷинси зани тавқиғгоҳи тафтишотӣ ӯро луб луч мекунад. Ҳамаи кормандони тавқиғгоҳи тафтишотии ҷинси мард бадани бараҳнаи ӯро тамошо мекунанд. Корманди ҷинси зани тавқиғгоҳи тафтишотӣ, бо лабханд ба кормандони ҷинси мард мурочиат карда, онҳоро ба тамошои бадани бараҳнаи

айбдоршаванда даъват мекунад. Зани ҳимоятшаванда ба адвокат шикоят намуд, ки хунук хӯрда буд, ва аз чунин муносибат нисбати ӯ тарсида буд, ва аз чунин рафтори кормандони тавқифгоҳи тафтишотӣ меҳаҳад шикоят намояд. Дар рӯзи гирифтани чунин маълумот бо идораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади анҷом додани боздиди якҷоя ва суҳбат бо ин зан, инчунин таҳия намудани аризаи шикоятӣ ба прокуратураи махсус оид ба назорати ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ гуфтушунӣ доир карда шуд. Вале баъдан адвокат хабар дод, ки ҳимоятшавандаи ӯ аз арзу шикоятҳои худ даст кашидааст ва намехоҳад аз амалҳои кормандони тавқифгоҳи тафтишотӣ шикоят кунад.

- шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон Н.Д., ки айнаи замон дар тавқифгоҳи тафтишотии шаҳри Кӯлоб қарор дорад, изҳор намуд, ки нисбати ӯ ҳангоми боздошт ва нигоҳдорӣ дар ТТ бо мақсади ба даст овардани баёноти иқроршавӣ шиканча ва муносибати бераҳмона истифода карда шуд. Гурӯҳи мониторингӣ барои анҷом додани боздиди якҷоя ба Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат намуд. Муроҷиатномаи мазкурӣ Ётилоф барои ақсуламал зоҳир намудан ба Прокуратураи генералӣ равон карда шуд. Дертар вобаста ба яке аз муроҷиатҳо Прокуратураи генералии ҚТ ҷавоб пешниҳод намуд. Дар ҷавоб иброз карда шуд, ки ҳамаи арзу шикоятҳои номбурда дар мавриди нисбати ӯ истифода шудани шиканча ва муносибати бераҳмона ба суд барои муҳокима ирсол карда шуданд.

- шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон С.С. изҳор намуд, ки падари ӯ ҳангоми адои ҷазо дар ҳабсхона аз ҷониби кормандони он ҳамеша мавриди лату кӯб қарор дода мешавад ва саломатии падари ӯ бад шудааст. Гурӯҳи мониторингӣ барои анҷом додани боздиди якҷоя ба Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат намуд. Дертар вобаста ба муроҷиати мазкур аз ҷониби намояндагони прокуратураи махсус оид ба назорати ҷойҳои маҳрумӣ боздиди муассисаи анҷом дода шуд ва доир ба исбот нашудани далелҳои дар муроҷиат зикршуда ҷавоби шифоҳӣ дода шуд.

- шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар муассисаи ислоҳии шаҳри Бохтар ҳамроҳи падараш адои ҷазои ҷиноятӣ менамояд, Радиои Озодӣ менависад, ки баъди арзу шикоятҳои модари ӯ кормандони муассисаи ислоҳӣ ӯро мавриди шиканча қарор доданд. Мақола дар ин бора ба ВХИ ирсол карда шуд. Ҳангоми суҳбат бо корманди ВХИ муайян карда шуд, ки корманди ВХИ алақай бо маъмурияти муассисаи ислоҳӣ дар тамос шуда мавриди муҳтавои ин мақола пурсон шудааст. Роҳбари муассисаи иттилоъ дод, ки саломатии маҳбус хуб аст, нисбати маҳбус шиканча истифода намешавад, дар мавриди зарурат кормандони ВХИ метавонанд маҳбусро хабар гиранд. Аз ҷониби Ваколатдор

хабар дода шуд, ки қаблан модари маҳбус борҳо доир ба масъалаҳои гуногун мурочиат кардааст ва ба ӯ кӯмаку дастгирии дахлдор аз ҷониби ВҲИ пешниҳод карда шуд, ин бор ӯ шахсан бо модари маҳбус тариқи телефон суҳбат карда муайян кардааст, ки писараш ягон арзу шикоят надорад. Илова бар ин Ваколатдор хабар дод, ки метавон бо мақсади хабардор шудан аз аҳволи маҳбус аз муассисаи ислоҳӣ дидан намуд. Айни замон (моҳи январи соли 2019) гуфтушунидҳо бо ВҲИ доир ба анҷом додани боздид аз муассисаи ислоҳии шаҳри Бохтар идома хоҳанд ёфт.

Инчунин қобили зикр аст, ки аз ҷониби гурӯҳи мониторингӣ мактуб ба унвони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар мавриди анҷом додани боздиди муштарак аз муассисаи ислоҳии 3/3 шаҳри Хучанд (қаблан гурӯҳ дар муассисаи мазкур мониторинг анҷом намодааст) ва бо дархости ирсол кардани мактуб ба аъзои Гурӯҳи корӣ аз Прокуратураи генералӣ Шамс Нурализода барои санҷиши маълумотҳо доир ба ошӯб дар муассисаи мазкур омода карда шуд. Ҳамчунин аз ҷониби гурӯҳ як қарор вохӯриҳо бо Ваколатдор, намояндагони мақомоти давлатӣ ва намояндагҳои дипломатии байналмилалӣ гузаронида шуданд.

1.2. ҶОРӢ НАМУДАНИ СИСТЕМАИ (НИЗОМИ) ОФИЯТБАХШИИ ҶАБРДИДАГОНИ ШИКАНЧА ВА МУНОСИБАТИ БЕРАҲМОНА

Мақсади гурӯҳи офиятбахшии шахсоне, ки шиканча аз сар гузаронидаанд ва/ё аъзои оилаҳои онҳо (ГО), аз расонидани кӯмаки ҳадди аксар имконпазир ба ҷабрдидагон дар барқарорсозии мустақилияти онҳо ва қобилияти ҷисмонӣ, рӯҳӣ, иҷтимоӣ ва касбии онҳо, инчунин ҳамгирии иҷтимоии пурраи онҳо ва иштироки чунин шахсон дар ҳаёти ҷамъиятӣ иборат мебошад.

Вазифаҳои асосии ГО иборатанд аз:

- a. Мусоидат кардан дар анҷом додани муоинаи тиббӣ ва расонидани ёрии таъҷилӣ;
- b. таҳияи барномаҳои инфиродӣ ҷиҳати анҷом додани офиятбахшии тиббӣ ва равонӣ-иҷтимоии сатҳи касбӣ;
- c. мусоидат кардан дар расонидани ёрии тиббии амбулаторӣ ва статсионарӣ ва анҷом додани табобати шахсони мавриди шиканча қароргирифта ва/ё аъзоёни оилаҳои онҳо;
- d. таҳияи қоида ва шартҳои ҳамкорӣ бо мутахассисоне, ки хизматрасонии офиятбахшии ҷабрдидагонӣ ҳолатҳои шиканча ва/ё аъзоёни оилаҳои онҳоро таъмин менамоянд;

-
- е. ҳамоҳангсозии корҳо вобаста ба пешбарӣ намудани таъсиси механизмҳои самараноки офиятбахшии ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва/ё аъзоёни оилаҳои онҳо бо мақомоти ҳокимияти давлатӣ, муассиса ва марказҳои тиббии равонӣ (психологӣ).

Соли 2018 фаъолияти гурӯҳ дар доираи лоиҳаи «Амал баҳри озодӣ аз шиканча дар Тоҷикистон», ки аз ҷониби Иттиҳоди Аврупо маблағгузорӣ гардид (бо дастгирии муштаракӣ молиявии Фонди Хелсенки оид ба ҳуқуқи инсон), лоиҳаи «Дастгирии Эътилофи ҷомеаи шахрвандии зидди шиканча ва муносибати бераҳмона» бо кӯмаку дастгирии Фонди Зигрид Раузинг амалӣ карда шуд.

Тули ду соли охири фаъолият аз ҷониби гурӯҳи офиятбахшии ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва/ё аъзоёни оилаҳои онҳо бо марказҳои тиббии мухталиф ҳамкориҳо ба роҳ монда шуда шартномаҳо ба имзо расонида шуданд. Бо кормандони иҷтимоии ноҳияҳо ҳамкорӣ ва механизми эътино ба пешниҳод намудани кӯмаку дастгирӣ ба ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва/ё аъзоёни оилаҳои онҳо ба миён гузошта шуд. Инчунин бо ташкилоти ҷамъиятии «Ҷамъияти психологҳо-мушовирон ва психотерапевтҳои Тоҷикистон» Тафохум оид ба ҳамкорӣ ба имзо расонида шуд.

Бо вучуди ин зарурати омодагии касбии мутахассисон ба монанди кормандони иҷтимоӣ ва психологҳо вучуд дорад. Дар ҳадамоти иҷтимоие, ки назди Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҚТ амал мекунад айни замон 4 ҳазор кормандони иҷтимоӣ фаъолият мекунанд. Аммо онҳо ба қор бо ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона ва/ё аъзоёни оилаҳои онҳо ҷалб намегарданд.

Инчунин мушкилоти нарасидани психологҳои касбӣ ба назар мерасад, хусусан дар минтақаҳои кишвар. Мутаассифона мактабҳои олии Тоҷикистон психологҳои клиниро омода намекунанд ва барои қори онҳо китобҳои дарсии дахлдор таҳия нашудаанд.

Дар соли 2018 Гуруҳи офиятбахшӣ барои аъзогӣ ба IRCT (Шӯрои байналмилалӣ оид ба офиятбахшии ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча) дархост пешниҳод намуд. Ин шабакаи байналмилалӣ зиёда аз 160 ташкилоти аъзо аз 70 кишвари ҷаҳон дорад, ки фаъолиятшон ба расонидани хизматрасониҳои офиятбахшӣ ба ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча равона гардидааст. Ҳаракат дар самти расонидани кӯмак ба ҳоҷатмандон аъзоёни худро дастгирӣ мекунад ва ҳамзамон саъю кӯшишҳои худро ба он равона месозад, ки ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва аъзоёни оилаҳои онҳо ба адолат ноил шаванд.

Нақшаи корӣ барои соли 2018. Моҳи январӣ соли 2018 вохӯрии ГО чиҳати муҳокима ва тасдиқ намудани Нақшаи кории гурӯҳ баргузор карда шуд. Дар вохӯрӣ масъалаҳои вобаста ба фаъолияти ҷорӣ гурӯҳ, таҳия ва қабул намудани Низомномаи гурӯҳ, аз ҷумла масъалаҳои беҳатари мутахассисони гурӯҳ ва ғайра мавриди муҳокимаю баррасӣ қарор дода шуданд.

Банақшагирии стратегияи ГО

Бо кӯмаку дастгирии молиявии Фонди Зигрид Раузинг Траст Банақшагирии стратегияи гурӯҳи офиятбахшии шахсоне, ки шиканча аз сар гузаронидаанд ва аъзои оилаҳои онҳо анҷом дода шуд. Барои таҳияи стратегия коршинос аз Гурҷистон Лела Тсискаришвили, директори Маркази офиятбахшии ҷабрдидагони шиканча дар Гурҷистон, ки ӯ дар Шабакаи байналмилалӣ IRCT узвият дорад, даъват карда шуд. Пешакӣ бо коршиноси мазкур фаъолияти ҷорӣ гурӯҳи офиятбахшӣ ва мақсадҳои оянда мавриди муҳокима қарор дода шуданд, ки дар асоси онҳо аз ҷониби ин коршинос Нақшаи кории пешакӣ тартиб дода шуд. 27-ум ва 28-уми март вохӯрии ГО бо коршиноси даъватшуда баргузор карда шуд, ки дар ҷараёни он масъалаҳои дахлдор баррасӣ гардиданд ва Стратегияи гурӯҳ таҳия карда шуд. Матни ин стратегия дар сайти: <http://notorture.tj.org/about/strategiya-gruppy-po-reabilitacii-lic-perezvivshih-pytki-iili-chlenov-ih-semey> дастрас гардонид шудааст.

Ҳамкорӣ бо Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Кумитаи зидди шиканчаи СММ дар тавсияҳои худ ба гузориши сеюми даврии Тоҷикистон оид ба ҷараёни иҷрои Конвенсияи зидди шиканча ба Тоҷикистон тавсия намуд «таъмин созад, ки ҷабрдидагони шиканча ҷуброн гиранд ва бо хизматрасониҳои солимгардонӣ фаро гирифта шаванд, инчунин ба ҷубронпулии одилона ва муносиб ҳуқуқ дошта бошанд, аз ҷумла маблағ барои офиятбахшии пурра тавассути таҳияи барномаи муфассали офиятбахшӣ», инчунин «таъмин намояд, ки барнома хизматрасониҳои махсус оид ба офиятбахшӣ пешниҳод кунад, ки онҳо бояд муносибу мувофиқ бошанд, мавҷуд бошанд ва ғавран дастрас бошанд».

Дар ҷараёни шунидани гузориш, 4 майи соли 2018, узви Ҳайати ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, муовини аввали Вазири тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии ҚТ Саида Умарзода манфиату ҷонибдорӣ худро аз ҳамкорӣ бо ташкилоту созмонҳои ғайриҳукуматие, ки дар соҳаи пешниҳоди хизматрасониҳои офиятбахшӣ ба ҷабрдидагони шиканча ва аъзои оилаҳои онҳо кор мекунанд, изҳор намуд.

5 июни соли 2018 аз чониби Фонди чамъиятии “Ташаббуси ҳуқуқӣ”, ки кори Эътилоф оид ба масъалаҳои офиятбахширо ҷамоҳанг месозад, ба Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоӣ мактуб фиристода, дар он хоҳиш намуд, ки барои баррасии масъалаҳои ҳамкории имконпазир оид ба татбиқи тавсияҳои Кумитаи зидди шиканча воҳӯрӣ баргузор карда шавад. 18 июни соли 2018 вазорат ҷавоби хаттӣ ирсол намуд, ки дар он гуфта мешавад, ки аини замон онҳо мактуби расмӣ Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо тавсияҳои Кумитаи зидди шиканчаи СММ интизоранд, баъд аз он онҳо ба музокироти минбаъда омода хоҳанд буд.

Пешниҳоди хизматрасониҳои офиятбахшӣ барои шахсоне, ки шиканча аз саргузаронидаанд ва/ё аъзоёни оилаҳои онҳо

Соли 2018 барои офиятбахшӣ 49 нафар мурочиат намуданд: аз онҳо шахсони бевосита аз шиканча ва муносибати бераҳмона зарардида – 27 нафар ва аъзоёни оилаҳои ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона – 22 нафар. Аз шумораи умумӣ: занон 20 нафар, мардон 29 нафар, аз онҳо 3 ноболиғ (2 писар ва 1 духтар).

18 нафар аз курси такрории офиятбахшӣ гузаштанд: 7 нафар табобати амбулаторӣ гирифтанд, 3 нафар – табобати статсионарӣ (беморхонавӣ), ба 5 нафар кӯмаки психологӣ расонида шуд ва 5 нафар муолиҷаи санаторию курортӣ (осоишгоҳӣ) гирифтанд.

Аз рӯи паравандаҳои нав 31 нафар мавриди арзёбии аввалия қарор дода шуданд, ба онҳо кӯмаки зерин расонида шуд: а) муоинаи тиббӣ ва ташҳис – 22 нафар; б) кӯмаки тиббӣ – 17 нафар; в) кӯмаки психологӣ – 9 нафар; муолиҷаи санаторию курортӣ – 2 нафар. 10 нафар аз гирифтани кӯмаку дастгирии офиятбахшӣ бо иброз намудани он, ки ба чунин кӯмаку дастгирӣ онҳо ниёз надоранд, даст кашиданд.

1.3. ЁРИИ ҲУҚУҚӢ

Фаъолияти Гурӯҳи ёрии ҳуқуқӣ (ГҲХ) ба пешбурди таъсиси системаи эътиноӣ самаранок ба арзу шикоятҳо оид ба шиканча ва муносибати бераҳмона ва механизми мустақили тафтишу таҳқиқи ҳолатҳои шиканча дар Тоҷикистон, инчунин ҷамоҳангсозии фаъолият оид ба пешниҳоди ёрии воқеии ҳуқуқӣ ба ҷабрдидагони шиканча ва ҳешовандони онҳо равона карда шудааст.

Вазифаҳои асосии Гурӯҳи ёрии ҳуқуқӣ инҳоянд:

- муайян кардани миқёси паҳншавии истифодаи шиканча ва муносибати бераҳмона;
- муайян намудани расмиёт ва механизмҳои ҳуҷҷатгузории ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона, пешниҳод намудани ёриҳои ҳуқуқӣ ба ҷабрдидагонии шиканча ва/ё ҳешовандони онҳо, гузаронидани мубоҳисаю даъвоҳои стратегии судӣ;
- таҳия намудани қоидаҳо ва шартҳои ҳамкорӣ бо адвокатҳо оид ба пешниҳоди ёриҳои ҳуқуқӣ ба ҷабрдидагонии ҳолатҳои шиканча ва/ё ҳешовандони онҳо;
- ҳамоҳангсозии фаъолияти ташкилотҳои аъзои Эътилоф вобаста ба пешниҳоди ёриҳои ҳуқуқӣ ба ҷабрдидагонии ҳолатҳои шиканча ва/ё ҳешовандони онҳо;
- пешбурди татбиқи механизмҳои самарабахши эътино ба ҳолатҳои шиканча ва тафтишу таҳқиқи ҷунин ҳолатҳо.

Ба ҳайати Гурӯҳи ёриҳои ҳуқуқӣ ташкилотҳои аъзо ва шарикони Эътилоф шомиланд, ки фаъолиятшон аз пешниҳод намудани ёриҳои ҳуқуқӣ иборат мебошад. Аъзоёни ГЁХ ба ҳамдигар дар баланд бардоштани иқтидор вобаста ба масъалаҳои ҳуҷҷатгузории ҳолатҳои шиканча, стратегия ва усулҳои ҷимояи ҷабрдидагонии ҳолатҳои шиканча, расонидани ёриҳои ҳуқуқӣ ба гурӯҳҳои алоҳидаи осебпазир, инчунин дар мубодилаи таҷрибаи муваффақкӯмак мерасонанд.

Котиботи ГЁХ аз ҳамоҳангсоз, се мутахассис оид ба ҳуҷҷатгузории ҳолатҳои шиканча дар шаҳри Душанбе ва ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ (НТҚ), дар вилояти Суғд, дар вилояти Хатлон (бо фарогирии парвандаҳо дар ВМКБ), машваратчиҳои ГЁХ ва машваратчӣ вобаста ба Протоколи Истанбул (ПИ) иборат мебошад.

Соли 2018 фаъолияти ГЁХ дар доираи лоиҳаҳои «Амал баҳри озоӣ аз шиканча дар Тоҷикистон», ки аз ҷониби Иттиҳоди Аврупо дастгирӣ гардид, лоиҳаи «Дастгирии Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандии зидди шиканча ва бечазой дар Тоҷикистон», ки аз ҷониби Дафтари барномавии САҲА дар шаҳри Душанбе ва лоиҳаи «Дастгирии Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандии зидди шиканча», ки аз ҷониби Фонди Зигрид Раузинг Траст дастгирӣ гардид, амалӣ карда шуд.

Маблағгузории муштаракӣ тренингоҳе, ки аз ҷониби ГЁХ барои адвокатҳои Тоҷикистон гузаронида шуданд дар доираи лоиҳаи «Дастгирии Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандии зидди шиканча», ки аз ҷониби Фонди Зигрид Раузинг Траст дастгирӣ гардид, амалӣ карда шуд.

Ҳуҷҷатгузории далелҳои шиканча ва дигар намудҳои муносибати бераҳмона

Барои муайян кардани миқёси истифодаи гардидани шиканча ҳуҷҷатгузории ҳолатҳои истифода шудани шиканча ва дигар намудҳои муносибати бераҳмона анҷом дода

мешавад. Ҳуччатгузори ҳолатҳои шиканча дар асоси муроҷиатҳои ҷабрдидагони эҳтимолии ҳолатҳои шиканча ва/ё ҳешовандони онҳо ба Ётилоф ва/ё гирифтани маълумоти ибтидоӣ аз дигар шахсони манфиатдор, ВАО, ТҲ, адвокатҳо, духтурон ва ғайра анҷом дода мешавад.

Дар давраи аз 1 январ то 31 декабри соли 2018 аз ҷониби Гурӯҳи ёрии ҳуқуқӣ ва ташкилоту созмонҳои аъзои Ётилоф 44 муроҷиати шаҳрвандон бо шикоят аз шиканча ва муносибати бераҳмона ҳуччатгузорӣ карда шуд, аз ҷумла аз 7 нафар зан.

	Минтақаҳо				ҲАМАГӢ
	Душанбе	ТНҚ	Хатлон /ВМКБ	Суғд	
Ҳамагӣ ҳуччатгузорӣ шудааст	10 (1) ²	12 (5)	12	11 (1)	44
Хизматрасониҳои адвокатҳо, ки аз ҷониби Ётилоф пардохт шудаанд	- ба 38 нафар хизматрасониҳои адвокатҳо таъмин карда шуд 2 нафар дар марҳилаи ҳуччатгузорӣ аз хизматрасониҳои адвокат даст кашиданд - ба 3 нафар арзкунанда аз ҷониби ҳуқуқшиносони лоиҳа кӯмаку дастгирии ҳуқуқӣ пешниҳод карда шуд 3 парванда мавриди санҷиш (мониторинг) қарор доштанд - ба 3 арзкунанда дархост ба Гурӯҳи мониторингӣ ирсол карда шуд				
Маслиҳату машварат, кӯмаку дастгирии ҳуқуқӣ	- Маслиҳату машварат: 55 - Ҳуччат тартиб дода шудааст: 11 - Кӯмаку дастгирии ҳуқуқӣ: 1		- Маслиҳату машварат: 45 - Кӯмаку дастгирии ҳуқуқӣ: 7	Маслиҳату машварат: 17	

² Шумораи занон аз миқдори умумӣ

Ба сифати истифода гардидани усулҳои шиканча зикр карда шуданд: лату кӯб ба қисматҳои гуногуни бадан, аз ҷумла бо истифода аз калтаки резинӣ, гузоштани қувваи барқ ба ангуштони дастон, узвҳои ҷинсӣ, тариқи рӯймолчаи тар ба даҳони ҷабрдида, овезон кардани зарфҳои пластикии бо хок пуркардашуда ба узвҳои ҷинсии мардон, дохил кардани (ҳалондани) сӯзан/мех зери нохунҳо, таҷовузи психологӣ дар шакли таҳқир, таҷовуз ба номус, таҳдиди таҷовуз, гузоштан дар оби хунук (пой дар об дар муддати 1-2 шабонарӯз), дар фасли хунук зери оби хунук ҷойгир кардан, гузоштани қувваи барқ ба тахтапушт ва узвҳои ҷинсӣ тариқи телефони махсус, пӯшондани ниқоб ба сар, сӯзондани бадан бо сигор, се нафар боздоштшударо маҷбур мекарданд, ки бо навбат ба рӯи ҳамдигар бо кафи даст бо тамоми қувва зананд, тоб додани дастон ба оқиб ва бастанӣ дасту пой бо тасма, бастанӣ даҳон бо скотч.

Шиканча бо мақсади гирифтани нишондодҳои иқдоршавӣ, ҷазо додан барои содир кардани амалҳои муайян ё ба сифати ҷораи ором кардан истифода карда мешуданд.

Арзу шикоятҳо оид ба ҳолатҳои истифода гардидани шиканча ва муносибати бераҳмона ба мақомоти давлатии зерин пешниҳод гардиданд: ВКД – 40; КДАМ – 2; СРИҚҚ ВА ҚТ – 1, мактаби миёнаи таҳсилоти умумӣ – 1.

Маслиҳату машваратҳои ҳуқуқӣ

Мутахассисони оид ба ҳуҷҷатгузории ҳолатҳои шиканча: Дар Гурӯҳи ёрии ҳуқуқӣ се телефони боварӣ амал мекунад: дар вилояти Суғд (987873333), вилояти Хатлон (987876666), дар шаҳри Душанбе ва НТҚ (987087676). Телефонҳо берун аз вақти корӣ, аз он ҷумла дар рӯзҳои истироҳат ва рӯзҳои ид низ дастрас мебошанд.

Ҳайати мутахассисон оид ба ҳуҷҷатгузории ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмонаро ҳуқуқшиносон ва адвокатҳои аҳли амал ташкил мекунанд. Мутахассисон фаъолияти марбут ба расондани ёрии ҳуқуқии ибтидоиро анҷом медиҳанд, аз ҷумла:

- қабули муроҷиатҳо ва додани маслиҳату машваратҳо тариқи телефонҳои боварӣ;
- омода намудани арзу шикоятҳои хаттӣ;
- анҷом додани мониторинги мурофияҳои судӣ;
- ҳамроҳӣ кардан дар мақомоти давлатӣ ва дигар муассисаҳо, ҳамроҳӣ кардан ҳангоми анҷом додани шаҳодаткунонӣ/экспертизаи тиббии судӣ;

- анҷом додани шарҳи ВАО доир ба ҳолатҳои истифода гардидани шиканча ва муносибати бераҳмона;

- ҷамъоварӣ ва коркарди маълумотҳои оморӣ вобаста ба ҳолатҳои истифода гардидани шикача ва муносибати бераҳмона.

Мутахассисон оид ба ҳуҷҷатгузории ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона мунтазам мониторинги ВАО ва шабакаҳои иҷтимоиро анҷом медиҳанд. Дар сурати ошкор шудани маълумоту иттилоот доир ба ҳолатҳои эҳтимолии шиканча ё муносибати бераҳмона ҷамъоварӣ ва санҷиши маълумоту иттилооти ибтидоӣ анҷом дода мешавад.

Дар шаҳри Душанбе ва НТЧ 56 машварати шифоҳӣ пешниҳод карда шуд ва вобаста ба муроҷиатҳои шаҳрвандон 11 аризаи хаттӣ таҳия гардид. Аз онҳо 27 машварат ба масъалаҳои марбут ба тартиби шикоят овардан аз далелҳои шиканча дар мақомоти прокуратура ва пешниҳод гардидани кӯмаку дастгирӣ аз ҷониби гурӯҳи ёрии ҳукукии Ётилоф алоқаманд буданд. Аз рӯи 6 ҳолат муроҷиаткунандагон ба мақомоти соҳавӣ ва адвокатҳо ирсол гардиданд, зеро муроҷиатҳои онҳо ба масъалаи шиканча ва муносибати бераҳмона дахл надоштанд.

Дар Вилояти Суғд 17 машварати шифоҳӣ вобаста ба механизмҳои шикоят овардан ба суд аз рӯи амалҳои кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ пешниҳод карда шуд.

Дар вилояти Хатлон 45 машварати шифоҳӣ вобаста ба анҷом додани санҷиши прокурорӣ, ҷамъоварӣ намудани заминаи далелҳо ҳангоми баррасӣ кардани парвандаҳои вобаста ба ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона, таҳияи стратегияҳо барои адвокатҳо доир ба ҳимояи ҷабрдидагонии ҳолатҳои шиканча, таъин намудани экспертизаҳои мухталиф. 3 ариза ва шикояти хаттӣ вобаста ба масъалаҳои истифода шудани шиканча ба Прокуратураи генералии ҚТ тартиб дода шуд.

Фаъолияти Машваратчии ГҶХ аз пешниҳод намудани кӯмаку дастгирии ҳуқуқӣ ба адвокатҳо ва аъзоёни Ётилоф вобаста ба парвандаҳои марбут ба истифода шудани шиканча ва муносибати бераҳмона иборат мебошад. Машваратчӣ ҳамчунин аъзои Комиссияи оид ба тақсимои фонди ҳаққи хизмат (гонорарӣ) мебошад. Соли 2018 аз ҷониби машваратчӣ вобаста ба муроҷиатҳое, ки дар доираи фаъолияти Гурӯҳи ёрии ҳуқуқӣ пешниҳод гардиданд 67 машварати хаттӣ ва 10 санҷиши (экспертизаӣ) ҳуҷҷатҳои

мурофиавӣ пешниҳод карда шуд, аз ҷумла 20 стратегияи адвокатҳо оид ба ҳимояи ҷабрдидагонӣ ҳолатҳои шиканҷа баррасӣ гардид.

Ҷаъолияти Машваратӣ оид ба Протоколи Истанбул аз пешниҳод намудани кӯмаки эксперти вобаста ба масъалаҳои марбут ба ҳуҷҷатгузории тиббӣ ва ҳуқуқии ҳолатҳои истифода шудани шиканҷа тибқи стандартҳои Протоколи Истанбул иборат мебошад. Кӯмаку дастгирии эксперти вобаста ба масъалаҳои ҷамъоварии далелҳои тиббӣ дар марҳилаи санҷиши пешазтафтишотӣ ва баъд аз оғоз шудани парвандаҳои ҷиноятии марбут ба ҳолатҳои истифода шудани шиканҷа ва дигар намуд муносибати бераҳмона расонида шуд. Дар маҷмӯъ кӯмаку дастгирии эксперти зерин таъмин карда шуд: таҳлили варақаҳои бақайдгирӣ – 12; таҳлили ҳуҷҷатгузории тиббӣ – 10; мунтазам пешниҳод намудани машваратҳои хаттӣ ва шифоҳӣ ба адвокатҳо ва мутахассисон оид ба ҳуҷҷатгузории далелҳои шиканҷаи ГЁҲ. Аз ҷониби Машваратӣ дар якҷоягӣ бо коршиносони созмони байналмилалӣ «Духтурон барои ҳифзи ҳуқуқи инсон» вобаста ба 15 муроҷиати шахрвандон кӯмаку дастгирии эксперти пешниҳод карда шуд.

Мониторинги мурофиаҳои судӣ

Соли 2018 аз рӯи 20 парвандае, ки дар онҳо судшавандагон вобаста ба ҳолатҳои истифода шудани шиканҷа ва муносибати бераҳмона баёнот доданд, мониторинги мурофиаҳои судӣ анҷом дода шуд.

Дар натиҷаҳои мониторинги мурофиаҳои судӣ хулосаҳои зерин бароварда шуданд:

- Қобили зикр аст, ки тақрибан дар аксари ҳолатҳо (80%) қафолате, ки дар моддаи 14 ПБҲШС «...с) бидуни ба таъхир андохтани мӯҳлат бе узри маъқул суд карда шавад» пешбинӣ шудааст, риоя карда нашуд. Ҷаласаҳои судӣ то 3-5 соат ба таъхир гузошта шуданд. Сабабҳои ба таъхир гузошта шудан на ҳамеша тавзеҳ дода мешуданд ва аз ҷониби суд узр оварда нашуд.
- Нобаробарии тарафҳо дар мурофиаи судӣ: айбдоркунандаи давлатӣ (прокурор), котиб ва кормандони милиса дар толори суд аз телефонҳои худ истифода мекарданд, дар ҳоле, ки дигар иштироккунандагонӣ суд ҳангоми ворид шудан ба толори суд кофтуков шуданд (борхалтаҳояшон) ва маҷбур буданд телефонҳои мобилии худро дар даромадгоҳи бинои суд супоранд.
- Судяҳо ба ҳамаи иштироккунандагонӣ мурофиа имкониятҳои баробар пешниҳод накарданд, илтимосномаҳои адвокатҳо рад карда шуданд (беҷавоб гузошта шуданд) ё

қаноатманд гардонида нашуданд. Дар аксари ҳолатҳо арзу шикоятҳо ба инобат гирифта нашуданд.

- Дастрасӣ ба толори ҷаласаҳои судӣ бе шарҳи сабабҳо маҳдуд карда мешавад, дар баъзе ҳолатҳо аз ҷониби судя нисбати ҳузури мушоҳидон дар толори суд бе ягон асос эътироз баён карда мешуд.
- Дар ҳолатҳои ҷудогона судяҳо мушоҳидонро ба таври шифохӣ дар «ҳамкорӣ» бо намояндагони мададгори (донорҳо) хориҷӣ «гунаҳгор» мекарданд, ки ба ақидаи онҳо омили манфӣ мебошад.
- Илова ба мурофияҳои судӣ, инчунин ба инфрасохтор аҳамият дода шуд: дастрасӣ ба бинои суд, бехатарии суд, дастрасии маълумоту иттилоот, мавҷудияти ҳоччатхонаҳо, таъмин будани дастрасӣ ба шахсони дорои маъҷубӣ ва ғайра. Инчунин боиси қайд аст, ки толорҳои маҷлисҳои судӣ дар фасли зимистон бо гармӣ ва дар фасли тобистон бо салқинӣ таъмин карда намешуданд, хусусан дар минтақаҳои дурдаст.

Пешниҳоди ёрии ҳуқуқӣ/намояндагӣ дар суд

Фонди ҳаққи хизмат барои пешниҳоди ёрии ҳуқуқӣ ба ҷабрдидагони эҳтимолии ҳолатҳои шиканча ва/ё ҳешовандони онҳо аз ҳисоби лоиҳаҳои дахлдори ташкилоту созмонҳои аъзои Эътилоф ташаккул дода мешавад. Фонди ҳаққи хизмат бевосита тибқи таъиноти мақсаднок харч ва барои хароҷоти зерин ҷудо карда мешавад:

- пардохти ҳаққи хизматрасониҳои адвокате, ки ба ҷабрдидагони эҳтимолии ҳолатҳои шиканча ва/ё ҳешовандони онҳо кӯмаку дастгирии ҳуқуқӣ пешниҳод мекунад;
- хароҷотҳои роҳ ва рӯзгузаронӣ дар ҳолатҳои ба миён омадани зарурати ба сафар баромадани адвокат барои ғимоя намудани ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча;
- хароҷотҳо барои расондани ёрии тиббӣ ба ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ё шохидон: харидорӣ кардани доруворӣ, пардохт барои анҷом додани ҷарроҳии таъҷилӣ, расондани кӯмаку дастгирии психологӣ/офиатбахшии ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча;
- хароҷотҳо барои ҷалб намудани мутахассисону коршиносон бо мақсади анҷом додан ва ташкил кардани экспертизаи психологӣ вобаста ба муайян кардани ҳолати равонӣ;
- хароҷотҳо барои дигар чорабиниҳое, ки ҷиҳати таъмин намудани ғимояи ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва/ё ҳешовандони онҳо, адвокатҳо ва шохидон равона гардидаанд.

Фонди ҳаққи хизмат барои расондани кӯмаку дастгирии ҳуқуқӣ ба ҷабрдидагони эҳтимолии ҳолатҳои шиканча ва/ё хешовандони онҳо дар мувофиқа бо аъзоёни комиссия оид ба тақсимооти Фонди ҳаққи хизмат (4 нафар) ва Ҳамоҳангсози Гурӯҳи ёрии ҳуқуқӣ харч карда мешавад.

Соли 2018 дар маҷмӯъ ташкилоту созмонҳои аъзои Эътилоф дар НТҚ ва шаҳри Душанбе аз рӯи 41 парванда манфиатҳои ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона ва манфиати хешовандони онҳоро намоёндагӣ карданд, аз онҳо 38 парвандаи нав ва 3 парвандаи солҳои пешин.

Ҳамин тариқ, дар натиҷаи саъю кӯшишҳои муштаракӣ Гурӯҳи ёрии ҳуқуқӣ ва адвокатҳои ҷалбгардида натиҷаҳои зерин ба даст оварда шуданд:

- аз рӯи парвандаи **Ҳочиназаров К.** бо ҳукми суди ҳарбии гарнизони Хучанд кормандони зерин ба муҳлати 13 ва 12 сол аз озодӣ маҳрум бо адои ҷазо дар колонияи низоми қатъӣ ва маҳрум гардидан аз ҳуқуқи ишғол намудани мансаб (вазифа) дар мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ба муҳлати то 2 сол ва дар мақомоти амният ба муҳлати то 3 сол аз рӯи моддаҳои зерини Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳкум карда шуданд: корманди кофтукови ҷиноятии Раёсати ВКД ҚТ дар вилояти Суғд Юлдошев Л. аз рӯи моддаҳои **143 прим 1 қисми 3 банди «б» (Шиканча)**, 358 қисми 1 (Ғайриқонунӣ бозошт намудан ё ба ҳабс гирифтан), 247 қисми 3 банди «а» (Қаллобӣ); корманди шӯъбаи КДАМ ноҳияи Ашт Наимов Муҳаммад аз рӯи моддаи **143 прим 1 қисми 3 банди «б» (Шиканча)**. Корманди Раёсати ВКД ҚТ дар вилояти Суғд Ш.Ш., ки баъди оғоз шудани парвандаи ҷиноятӣ аз рӯи парвандаи Ҳочиназаров К. кишварро тарк намуд, дар ҷустуҷӯ эълон карда шуда дастгир гардид. Нисбати ӯ аз рӯи моддаҳои **143 прим 1 қисми 3 банди «б» (Шиканча)**, 358 қисми 1 (Ғайриқонунӣ бозошт намудан ё ба ҳабс гирифтан), 247 қисми 3 банди «а» (Қаллобӣ) айбдорӣ эълон карда шуд. Тафтишоти пешакӣ идома дорад.
- Аз рӯи арзу шикоятҳо вобаста ба шиканча ва муносибати бераҳмона аз ҷониби мақомоти салоҳиятдори давлатӣ санҷишҳо гузаронида шуданд, ки дар натиҷаи онҳо панҷ нафар – кормандони Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз вазифа озод карда шуданд. Нисбати ду корманди оперативии ШВКД-и 2 ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе тафтишоти пешакӣ оид ба айбдоркунии сӯиистифода аз вазифа ва дастгиркунии ғайриқонунӣ оғоз карда шуд.

- Аз ҷониби судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар натиҷаи баррасии арзу шикоятҳо оид ба шиканча ва муносибатҳои бераҳмона нисбати панҷ корманди Вазорати корҳои дохилӣ барои вайрон кардани талаботи КМЧ ҚТ ва суиистифода аз ваколатҳои хизматӣ ҳукмҳои мушаххас бароварда шуданд.
- Адвокатҳои Эътилоф дар самти истифода кардани меъёрҳои моддаи 88 прим 1 КМЧ ҚТ тариқи пешниҳод намудани аризаҳои асоснок доир ба қобили қабул набудани нишондодҳои дар натиҷаи истифода шудани шиканча ва муносибати бераҳмона гирифташуда, таҷрибаи худро зиёд менамоянд. Масалан, аз ҷониби Шӯъбаи ВКД ш. Турсунзода ва КДАМ дар Панҷакент нисбати ду шахс парвандаҳои ҷиноятӣ оғоз карда шуда буданд. Дар натиҷаи амалиёти ғаёли адвокатҳо, парвандаҳои ҷиноятӣ бо сабаби исбот нагардидани алоқамандии онҳо дар содир гардидани ҷиноят бо истифодаи **моддаи 88.1 КМЧ ҚТ** қатъ карда шуданд.
- Аз рӯи парвандаи Аҳмадов Ш. 27 сентябри соли 2018 тибқи **моддаи 143 прим 1 қисми 3 (Шиканча) КЧ ҚТ** нисбати кормандони ШВКД шаҳри Ёвон парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда шуд. Дар санаи тартиб додани гузориш парванда бинобар муайян карда нашудани шахсони гунаҳкор қатъ карда шуд. Адвокатҳо вобаста ба парвандаи мазкур корҳоро идома медиҳанд.
- Аз рӯи парвандаи Дустов Т., ки ҳангоми боздошт кардан ҳалок гардид, дар суди вилояти Хатлон парвандаи ҷиноятӣ аз рӯи айбдоркунии корманди ШВКД-и ноҳияи Дӯстӣ – муовини сардори шӯъбаи мубориза бар зидди гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддири ВКД ҚТ аз рӯи моддаи 316 қисми 3 (Баромадан аз ҳадди ваколатҳои мансабӣ) КЧ ҚТ баррасӣ мегардид. Айбдоркунандаи давлатӣ талаб намуд, ки судшаванда Идиев М. тибқи моддаи 316 қисми 3 КЧ ҚТ айбдор доништа шуда нисбати ӯ ҷазо дар шакли маҳрум кардан аз озодӣ ба муҳлати 9 сол татбиқ карда шавад. Ҳангоми эълон кардани ҳукм судшаванда ҳузур надошт, зеро Тоҷикистонро тарк карда буд, ҳамин тариқ ӯ аз ҷавобгарӣ гурехт. Бинобар ин суд дар бораи тағйир додани чораи пешгирӣ аз тарк накардани қаламравӣ ҷумҳурӣ ба таҳти ҳабс гирифтани ҳалнома баровард ва РВКД-и вилояти Хатлонро вазифадор сохт, ки иҷро шудани ҳалномаи судро доир ба дар ҷустуҷӯ эълон кардани Идиев М. назорат намояд. Вобаста ба парвандаи мазкур адвокатҳо корҳо анҷом дода истодаанд.

Мурофияҳои (даъвоҳои) судии стратегӣ

Мурофияи стратегӣ (strategic litigation) – гузаронидани мурофияҳои судӣ ва маъмурӣ оид ба парвандаҳои аз нуктаи назари татбиқи (ҳифзи) манфиатҳои ҷамъиятӣ, бо мақсади амалисозии тағйири устувори ҳуқуқ ё ки амалияи суди ё маъмурӣ, ошкор намудани камбудихо дар қонунгузорӣ (нишон додани самтҳо ба қонунгузор), таъмини тафсири дуруст ва татбиқи муқаррарот, ба оммаи васеъ (аҳли ҷомеа) ошкор намудани амалияи манфӣ.

Соли 2014 ташкилоту созмонҳои аъзои Эътилоф бо он розӣ шуданд, ки гузаронидани мурофияҳои стратегии судӣ оид ба ҷорӣ намудани амалияи устувори ҷуброни зарар ба ҷабрдидагони шиканча ва муносибати бераҳмона зарур мебошад.

Зараре, ки ба шахрванд дар натиҷаи шиканча ва дигар шаклҳои муносибати бад расонида шудааст, бояд бо тартиби пешбиниамудай КМҶ ва КГ ҚТ ҷуброн карда шавад. Мақомоте, ки таъқиби ҷиноятиро анҷом медиҳад, уҳдадор аст ба ҷабрдидаи шиканча ҳуқуқи ўро ба пешниҳоди даъво оид ба ҷуброн намудани зарари молумулкӣ ва маънавӣ ва тартиби пешниҳод чунин даъворо шарҳ диҳад.³

Дар соли 2018 таваҷҷӯҳи махсус ба мурофияҳои (даъвоҳои) судӣ оид ба ҷуброни зарари маънавӣ барои тафтишоту таҳқиқоти ғайрисамарабаш зоҳир карда шуд. Ҳамзамон амалияи пешниҳоди хулосаҳои экспертии *Amicus curiae* (дӯсти адлия), ки аз ҷониби коршиносони (экспертҳои) Фонди Хелсинки оид ба ҳуқуқи инсон таҳия гардидаанд, вусъат бахшида мешавад. Мақсади пешниҳоди чунин хулосаҳои экспертӣ, пеш аз ҳама, аз он иборат аст, ки судҳои миллӣ онҳоро қабул ва дар амал татбиқ кунанд. *Amicus curiae* қодир аст ба суд маълумоту иттилооте пешниҳод намояд, ки онро суд наметавонист на аз тарафҳои мурофия, на ба таври мустақилона дар ҷараёни тафтишоту таҳқиқоти судӣ ба даст орад. Айни замон замима (ҳамроҳ) кардани хулосаҳои экспертӣ ба маводҳои парвандаи ҷиноятӣ ва гражданий – аллакай амалияи мусбӣ мебошад. Судҳо бо салоҳдид ва ақидаи худ онҳоро ҳуҷҷатҳои муҳим мешуморанд.

Дар судҳои Тоҷикистон амалияи истифода кардани *amicus curiae* (дӯсти адлия) ҳангоми баррасии парвандаҳои шиканча ва муносибати бераҳмона татбиқ карда намешавад. Судҳо дар ҳалномаҳои худ ақидаи *amicus curiae* (дӯсти адлия)-ро, ки аз рӯи парванда пешниҳод шудаанд, инъикос намеkunанд. Дар сатҳи Суди олии пешбарӣ намудани масъалаи мазкур зарур аст.

³Қарори Пленуми Суд олии Љумњурии Тоҷикистон №1 аз 25 июни соли 2012 «Дар бораи татбиқи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятӣ ва ҷиноятию мурофиявӣ оид ба муқовимат бо шиканча»

1.4.ЧОРӢ НАМУДАНИ ПРИНЦИПҲОИ ИСТАНБУЛ ЧИҲАТИ САМАРАНОК АНЧОМ ДОДАНИ ТАФТИШОТИ ТИББӢ ВА ҲУЧҚАТГУЗОРИИ ҲОЛАТҲОИ ШИКАНЧА ВА МУНОСИБАТИ БЕРАҲМОНА ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Лоиҳаи пешбарӣ намудани стандартҳои Протоколи Истанбули Эътилофро Ташкилоти ҷамъиятии «Маркази ҳуқуқи инсон» Ҳамоҳангсозӣ менамояд (Ҳамоҳангсоз – Парвина Наврӯзова).

Ҳамоҳангсозии лоиҳа ҳамчунин машваратҳои Гурӯҳи ёрии ҳуқуқии Эътилоф мебошад, ки дар он мутобиқи принципҳои Протоколи Истанбул кӯмаки эксперти мерасонад (барои тафсилоти бештар ба фасли Ёрии ҳуқуқӣ нигаред). Ҳуқуқшиноси Маркази ҳуқуқи инсон дар якҷоягӣ бо гурӯҳи кории назди Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҚТ дар ташаккули чорабиниҳо ба лоиҳаи Нақшаи чорабиниҳо оид ба иҷрои тавсияҳои Кумитаи зидди шиканча барои солҳои 2019-2022 ҷаъолана иштирок намуданд. Дар солҳои 2019-2020 ҷаъолияти барномаи чорӣ намудани принципҳои Протоколи Истанбул ба таҳияи барномаҳои давлатии офиятбахшии (тавонбахшӣ) ҷабрдидагонии ҳолатҳои шиканча ва омодакунии кормандони соҳаи тибб, мусоидат дар таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ чиҳати таъсис додан ва ҷаъолияти ниҳодҳои ғайридавлатии экспертизаи судӣ равона хоҳад гардид.

Мониторинги муассисаҳои тиббии Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҚТ

«Маркази ҳуқуқи инсон» дар якҷоягӣ бо гурӯҳи кории назди ВТ ва ҲИА ҚТ ва аъзоёни Гурӯҳи офиятбахшии ҷабрдидагонии ҳолатҳои шиканча ва/ё аъзоёни оилаҳои онҳо мониторинги муассисаҳои тиббии (шӯъбаҳои шикастабандӣ, ёрии таъҷилӣ, марказҳои экспертизаи тиббии судӣ) шаҳри Душанбе/НТҚ (Турсунзода, Ваҳдат), вилоятҳои Хатлон ва Суғд (Хучанд, Исфара, Истаравшан) анҷом дод. Мониторинг чиҳати муайян кардани таҷрибаи анҷом додани шаҳодаткунонии тиббии шахсони боздоштшуда, инчунин дар амал истифода шудани Протоколи шаҳодаткунонии тиббии шахсони боздоштшуда (ки бо фармони ВТ ва ҲИА ҚТ аз 01.11.2014 тасдиқ шудааст) равона гардида буд. Пешниҳоди ҳисобот оид ба натиҷаҳои мониторинг моҳи март соли 2019 ба нақша гирифта шудааст.

Гузaronидани таҳлили муқаррароти дохилии ҳадамоти психиатрӣ

Аз ҷониби ҳуқуқшиноси ташкилоти ҷамъиятии «Маркази ҳуқуқи инсон» ва коршиносон (экспертҳо) – психиатрҳо таҳлили муқаррароти дохилии (18 муқаррарот) ҳадамоти психиатрӣ, ки расмиёти ташкил ва гузаронидани экспертизаҳои психиатриро аз рӯи парвандаҳои ҷиноятӣ ва граждании мутобики қонунгузори милли ва стандартҳои байналмилалӣ танзим менамоянд, анҷом дода шуд. Аз ҷониби коршиноси байналмилалӣ созмони «Духтурон барои ҳифзи ҳуқуқи инсон» тафсир ва тавсияҳо доир ба санадҳои меъёрии ҳуқуқии ҳадамоти психиатрии ВТ ва ҲИА ҚТ омода карда шуд. Тавсияҳо инчунин доир ба ҳар як банди дахлдори низомномаи ҳадамоти психиатрӣ зикр карда шуданд. Дар навбати худ коршиноси байналмилалӣ қатъиян қабул кардани Қонун дар бораи ҳифзи солимии равониро тавсия намуд. Тавсияҳои омодашуда ба мутахассисон-равоншиносон ва Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҚТ ҷиҳати қабул кардани қарорҳои минбаъда пешниҳод карда шуданд.

19 декабри соли 2018 аз рӯи натиҷаҳои таҳлили ҳуҷҷатҳо дар якҷоягӣ бо Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва Донишқадаи омӯзиши масъалаҳои қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ, ҷинояткорӣ ва тақмили ихтисоси кормандони мақомоти прокуратура бо кӯмаку дастгирии Институти «Ҷамъияти Кушода» - Бунёди Мадад дар Тоҷикистон мизи мудаввар баргузор карда шуд. Дар ин чорабинӣ 23 нафар иштирок карданд – намояндагони ВҚД, Суди Олӣ, Прокуратураи генералӣ, Мактаби олии ҚДАМ, Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия, ДМТ, ҳадамоти психиатрии ВТ ва ҲИА ҚТ, коршиносони байналмилалӣ созмони «Духтурон барои ҳифзи ҳуқуқи инсон»⁴.

27 декабри соли 2018 тибқи Фармони вазирӣ тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон № 1157 бо назардошти тағйироту иловаҳо санадҳои меъёрии ҳуқуқии ҳадамоти психиатрии ВТ ва ҲИА ҚТ тасдиқ карда шуданд.

Гузаронидани таҳлили низомномаи Раёсати тиббии Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон

Соли 2015 Ташкилоти ҷамъиятии «Маркази ҳуқуқи инсон» якҷоя бо СРИҚҚ Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон Тартиби ташкили ёрии тиббиро барои шахсони аз азодӣ маҳрумкардашуда таҳия намуданд. Бинобар қабул гардидани Кодекси нави тандурустии

⁴ <http://notorture.tj.org/news/v-dushanbe-sostoyalas-prezentaciya-rezultatov-analiza-normativno-pravovyh-aktov-0>

ҚТ, зарурати аз нав дида баромадани ҳуҷҷатҳо ба миён омад. Корҳо дар ин самт идома доранд.

Якҷоя бо коршиносони «Духтурон барои ҳифзи ҳуқуқи инсон» моҳи январи соли 2018 мастер-класси 2-рӯза барои адвокатҳо ва духтурон оид ба масъалаҳои марбут ба ҳуҷҷатгузори тиббии ҳолатҳои шиканча гузаронида шуд. Минбаъд силсилаи вохӯрию мулоқотҳо (11-14 моҳи июни соли 2018) бо адвокатҳо ва духтурон гузаронида шуданд, ки дар онҳо коршиноси (эксперти) байналмилалӣ оид ба парвандаҳои инфиродии Эътилофи зидди шиканча машваратҳо пешниҳод намуд.

Тренинг барои аъзоёни гурӯҳи мониторингии муассисаҳои тиббӣ

25-27 июли соли 2018 якҷоя бо Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба омода кардани мутахассисон оид ба стандартҳои Протоколи Истанбул ва хусусиятҳои анҷом додани мониторингии муассисаҳои тиббӣ тренинги серӯза баргузор карда шуд. Тренинг дар доираи лоиҳаи «Амал баҳри озоӣ аз шиканча дар Тоҷикистон», ки аз ҷониби Иттиҳоди Аврупо ва Фонди Хелсенки оид ба ҳуқуқи инсон кӯмаку дастгирӣ мегардид, гузаронида шуд. Дар тренинг 18 нафар иштирок карданд, ки аз онҳо 17 коршиносони тиббии судӣ ва 1 адвокат. <http://notorturetj.org/news/trening-po-podgotovke-specialistov-o-standartah-stambulskogo-protokola-dlya-vypolneniya>

Нашрияҳо

1 майи соли 2018 бо фармони муштараки Вазорати адлия ва Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии «Тартиби ташкили кӯмаки тиббӣ барои шахсони дар ҷойҳои маҳрумӣ аз озоӣ қарордошта ва маҳбусон» таҳти рақами №40/402 тасдиқ карда шуд. Қаблан тартиби мазкур мутобиқи стандартҳои Протоколи Истанбул дар якҷоягӣ бо Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва аъзоёни Гурӯҳи кории Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии ҚТ таҳия шуда буд. Бо кӯмаку дастгирии Вазорати корҳои хориҷии Финляндия ва БРСММ матни тартиби мазкур дар ҳаҷми 20 нусха ба забони тоҷикӣ ва забони русӣ нашр карда шуда ба Раёсати тиббии Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон супорида шуд.

Моҳи январи соли 2019 бо кӯмаку дастгирии Шӯъбаи Созмони Байналмилалӣ Институти «Ҷамъияти Кушода» - Бунёди Мадад дар Тоҷикистон санадҳои меъёрии ҳуқуқии хадамоти психиатрии Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии

Тоҷикистон дар шакли маҷмӯи санадҳо (маҷмӯа) ва дар ҳаҷми 100 нусха бо забонҳои тоҷикӣ ва русӣ нашр карда шуданд. Маҷмӯи санадҳо ба духтурон-равоншиносон тақдим карда шуданд.

1.5.ҲУҚУҚИ ХИЗМАТЧИЁНИ ҲАРБӢ

Ташкилоти аъзои Эътилоф Ташкилоти ҷамъиятии «Дафтари озодиҳои шахрвандӣ» фаъолияти худро дар самти ҷимояи ҳуқуқ ва озодиҳои шахсони ба хизмати ҳарбӣ даъватшаванда, даъватшуда, хизматчиёни ҳарбӣ ва аъзоёни оилаҳои онҳоро анҷом медиҳад.

Ташкилот бо Вазорати мудофиаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ниҳоди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, Коллегияи ҳарбии Суди олий ва шӯъбаҳои минтақавии он, Сарпрокуратураи ҳарбӣ ва шӯъбаҳои минтақавии он, Қушунҳои дохилии ВКД, Қушунҳои сарҳадии КДАМ, комиссариатҳои ҳарбӣ, роҳбарияти қисмҳои ҳарбӣ, духтурони комиссияҳои тиббии комиссияи даъват ба хизмати ҳарбӣ, комиссия оид ба бақайдгирии ҳарбӣ ҳамкорӣ менамояд.

«Дафтари озодиҳои шахрвандӣ» дар якҷоягӣ бо Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мониторингҳои риояи ҳуқуқи инсон дар қисмҳои ҳарбиро анҷом медиҳад, аз ҷумла дар таҳияи механизми эътино ба арзу шикоятҳои хизматчиёни ҳарбӣ мусоидат менамояд, доир ба баланд бардоштани

иқтидори ҳайати афсарон ва маърифатнокии хизматчиён чорабиниҳо баргузор менамояд.

Моҳи ноябри соли 2018 аз ҷониби ДОШ сафари омӯзишӣ доир ба омӯхтани амалияи кафолати ҳуқуқҳои хизматчиёни ҳарбӣ дар Қувваҳои Мусаллаҳи Гурҷистон ташкил карда шуд. Ҳангоми сафар ҳайати Тоҷикистонро намояндагони Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ДОШ, Прокуратураи ҳарбӣ, намояндагони Қушунҳои сарҳадии КДАМ, қушунҳои дохилии ВКД ҚТ намояндагӣ карданд. Ҷиҳати таҳкими риояи ҳуқуқҳои инсон дар Қувваҳои мусаллаҳи ҚТ таҳияи нақшаи ислоҳоти тадриҷии хизмати ҳарбӣ ба нақша гирифта шудааст.

Соли 2018 ДОШ фаъолияти худро дар самти офиятбахшии ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона дар қисмҳои ҳарбӣ ва аъзоёни оилаҳои онҳо, ки аз ҷониби Фонди ихтиёрии СММ барои қурбониёни шиканча дастгирӣ гардид, идома дод.

Пешгирии шиканча ва муносибати бераҳмона дар сафи қувваҳои мусаллаҳ

Соли 2018 бо аскарон, офитсерон, фармондеҳон ва муфаттишони қисмҳои ҳарбии вилояти Суғд, вилояти Хатлон ва ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ 14 вохӯрӣ гузаронида шуд. Чунин вохӯриҳо бо мақсади баланд бардоштани сатҳи маълумотнокӣ доир ба ҳуқуқҳои хизматчиёни ҳарбӣ ва тақмили малакаи фармондеҳони қисмҳои ҳарбӣ вобаста ба пешгирии муносибати бераҳмона, анҷом додани тафтишоти дақиқи чунин ҳолатҳо баргузор карда мешаванд. Ба иштирокчиёни вохӯриҳо доир ба талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи мақоми хизматчиёни ҳарбӣ”, талаботи Консепсияи корҳои сиёсӣ-тарбиявӣ дар Қувваҳои мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Дастурамал оид ба таҳкими интизоми ҳарбӣ, тартибот ва қонуният дар Қувваҳои мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла Дастури таълимӣ оид ба пешгирии муносибатҳои ғайриинномавӣ, худкушӣ ва ҳуқуқвайронкуниҳои ҷиноятӣ дар Қувваҳои мусаллаҳи ҚТ маълумот дода шуд. Дар рафти вохӯриҳо таваҷҷӯҳи махсус ба мавзӯи риоя шудани ҳуқуқҳои хизматчиёни ҳарбӣ ва проблемаҳои муносибатҳои ғайриинномавӣ байни хизматчиёни ҳарбӣ, аз ҷумла пешгирии экстремизм ва терроризм байни аскарон дода шуд.

Кӯмаку дастгирии ҳуқуқӣ

Дар шаҳрҳои Душанбе ва Хуҷанд қабулгоҳҳои ҳуқуқии ДОШ амал мекунанд. Аз ҷониби ҳуқуқшиносони ташкилот доир ба масъалаҳои ҳуқуқӣ ва тиббӣ, аз он ҷумла вобаста ба масъалаи аз ҷиҳати саломатӣ қобил будан ба хизмати ҳарбӣ маслиҳату машварат пешниҳод мегардад. Соли 2018 ба 402 нафар хизматрасониҳои машваратӣ пешниҳод карда шуд. Машваратҳо масъалаҳои даъват ба хизмати ҳарбӣ, ҳуқуқ ба таъхир гузоштан ва аз хизмати ҳарбӣ озод шудан, шикоят кардан аз рӯи амалҳои ғайриқонунии комиссияи даъватро фаро гирифтанд.

Дар ДОШ телефонҳои боварӣ ба таври шабонарӯзӣ амал мекунанд: +992 93 333 18 03; +992 93 333 17 03.

Соли 2018 ДОШ тавассути ҳуқуқшиносон ва адвокатҳои аҳли амал ба 15 шахси муроҷиаткардае, ки ба хизмати ҳарбӣ даъват шудаанд, хизматчиёни ҳарбӣ ва аъзоёни оилаҳои онҳо ёрии ҳуқуқӣ пешниҳод намуд.

Вобаста ба 15 муроҷиат адвокатҳо ва ҳуқуқшиносон дар ҷараёни санҷиши арзу шикоятҳо доир ба ҳуқуқвайронкуниҳо, тафтишоти пешакӣ, дар судҳои марҳилаҳои 1-2-3 аз рӯи парвандаҳои ҷиноятӣ, дар судҳои оид ба парвандаҳои граждани иштирок карданд, аз он ҷумла адвокатҳо дар мурофиаҳои иштирок карданд, ки дар онҳо манфиатҳои шахсони ба хизмати ҳарбӣ даъватшуда ва хизматчиёни ҳарбиро дар мақомоти гуногуни ҳокимияти давлатии соҳаи ҳарбӣ ва шаҳрвандӣ ҳимоя мекарданд, иштирок намуданд.

Соли 2018 ташкилот дар се мурофиаи ҷиноятӣ аз рӯи парвандаҳои марбут ба ҳолатҳои шиканча ва муносибати бераҳмона дар сафи қувваҳои мусаллаҳ иштирок намуд. Аз рӯи яке аз парвандаҳо ба адвокатҳо муяссар гардид, ки ба қабул шудани ҳукми айбдоркунӣ ноил гарданд. Аз рӯи ду парванда – қорҳо идома доранд.

Масалан, дар парвандаи М.М. аскар аз ҷониби ҳайати афитсерӣ 10 рӯз пеш аз ба охир расидани хизмати ҳарбӣ мавриди латукӯб қарор гирифт. Ба ӯ захмҳои вазнин расонида шуд, аз ҷумла кафидани испурч. Дар натиҷаи расонида нашудани ёрии тиббӣ М.М. дар казармаи қисми ҳарбӣ вафот кард. 10 дақиқаи охири ҳаёти аскар баъд аз бардоштани ҷароҳат дар камераи назоратии қисми ҳарбӣ сабт шуда буд. Аз ҷониби суди марҳилаи якум тибқи моддаҳои 110 ва 391 қисми 3 КҶ ҚТ нисбати афсар Нуров ҳукми аз озодӣ маҳрум шудан ба муҳлати се сол таъин карда шуд, аммо бо назардошти ҳолатҳои сабуккунанда муҳлати адои ҷазо ба 2 сол иваз карда шуд. Парванда нисбати афсари дуум Пиров, ки аскарро латукӯб карда буд дар марҳилаи аз ҷониби суди гарнизони шаҳри Душанбе баррасӣ гардидан, қарор дорад. Ҷинояти мазкур пурра ба муқаррароти дар моддаи «Шиканча» пешбинишуда рост меояд, бинобар ин адвокатҳо дархост доранд, ки парванда дар асоси моддаи мазкур баррасӣ карда шавад.

Аскарҳои Гвардияи миллии К.Р., ки дар ноҳияи Рашт хизмат мекард баъд аз он, ки афсар ӯро барои вайрон кардани интизоми ҳарбӣ гумон бурда посбонро ҷиҳати ба ҷавобгариҳои интизомӣ кашидан иваз намуд, ба худкуши даст зад. Чанд ҳафта пештар аскар К.Р. ба ҷавобгариҳои интизомӣ кашида шуда буд. Бинобар тарси ба ҷавобгариҳои интизомӣ кашида шудан К.Р. бо истифода аз силоҳи оташфишон худро парронда дар ҷои ҳодиса ҳалок шуд. Афсари қисми ҳарбӣ барои хунукназарӣ ба ҷавобгарӣ кашида шуд.

Ш.П., ки 1,5 сол адои хизмат намуд аз ҷониби афсари қисми низомӣ барои бо телефон гап задан мавриди латукӯб қарор дода шуд. Баъди захмҳои бардошта аскар чанд маротиба аз ҳуш рафт. Ташҳиси тиббӣ нишон дод, ки хизматчиӣ ҳарбӣ ҷароҳати вазнин бардоштааст (шикастани беҳчасти дандоншакли С2 (перелом зубовидного отростка С2). Суд дар асоси

моддаи 391 қисми 1 КҶ ҚТ нисбати лейтинант чазо дар намуди ҷарима ба маблағи 11 ҳазору 150 сомонӣ ва маҳуд кардан дар хизмат ба муҳлати 1 сол татбиқ намуд. Парванда мавриди баррасии суд қарор дорад.

Соли 2018 аз ҷониби ДОШ ба аъзоёни оилаҳои се хизматчиҳои ҳарбӣ – Мансуров М., Боқиев А. ва Насриддинов Б. ёрии ҳуқуқӣ вобаста ба пардохт шудани товони зарари маънавӣ расонида шуд. Ҳар се парванда дар марҳилаи баррасии судӣ қарор доранд.

Офиятбахшӣ

Аз соли 2015 ДОШ дар пешниҳоди муолиҷаи амбулаторӣ ва статсионарӣ ба ҷабрдидагонии ҳолатҳои бобогарой (дедовшина) дар сафи қувваҳои мусаллаҳ ва ба аъзоёни оилаҳои онҳо мусоидат менамояд. Фаъолияти ДОШ вобаста ба офиятбахшии ҷабрдидагонии ҳолатҳои шиканча дар соли 2018 бо кӯмаку дастгирии Хазинаи ихтиёрии СММ оид ба дастгирии қурбониёни шиканча амалӣ карда шуд.

Соли 2018 бо кӯмаку дастгирии ДОШ ба 28 нафар хизматрасониҳои офиятбахшӣ расонида шуд, ки аз онҳо 4 аскар ва 24 нафар аъзоёни оилаҳои онҳо. Ҳамаи онҳо аз муоинаи тиббӣ ва ташҳиси клиникӣ-лабораторӣ гузаштанд. Холов Имомиддин, Мирзоев Шаҳбол, Насриддинов Баҳриддин, Шайбонов Қурбоналӣ таҳти муоинаи доимии тиббӣ ва муолиҷаи нигоҳдорӣ (муолиҷаи ҷисмонӣ, иммуномодулятсия ва муолиҷаи ислоҳӣ) қарор доранд. 13 нафар бо роҳхати табибон аз муолиҷаи санаторию курортӣ гузаштанд. Чор нафар ҷабрдида аз курсҳои офиятбахшии психологӣ гузаштанд.

Мониторинг

Аз соли 2014 Дафтари озодиҳои шаҳрвандӣ дар якҷоягӣ бо Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ҚТ мониторингҳои риоя гардидани ҳуқуқҳои инсон дар қисмҳои ҳарбию анҷом медиҳад. Тули ин давра дар 21 қисмҳои ҳарбии Вазорати мудофия мониторингҳо анҷом дода шуданд.

Соли 2018 ДОШ ба гузарондани мониторинг дар қисмҳои ҳарбии Вазорати мудофияи Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба риоя гардидани ҳуқуқҳои инсон идома дод. Дар панҷ қисмҳои ҳарбии ВМ дар ноҳияи Рашт, шаҳри Истаравшан, ноҳияи Бобочон Ғафуров, шаҳри Кӯлоб ва шаҳри Бохтар мониторинг гузаронида шуд. 50 аскар ва 50 афсар (офитсер) пурсида шуданд.

Натиҷаҳои мониторинги доимӣ нишон медиҳанд, ки тағйиротҳои мусбӣ ҳамо дар ҳуди қисмҳои ҳарбии дурдаст ба мушоҳида мерасанд. Таъмини сару либоси ҳарбӣ, риояи

меъёрҳои санитарии гигиени, сифати хӯрокаи, утоқҳои фароғатӣ беҳтар гардид, душхонаҳо ва ҳоҷатхонаҳо таъмир шуданд, сифати таъмини ёрии тиббӣ дар қисмҳои ҳарбӣ, сифати синфхонаҳо беҳтар шудааст, китобхонаҳо ва лавҳаҳои иттилоотӣ ташкил карда шуданд, дар тамоми ҳудудҳои қисмҳои ҳарбӣ камераҳои назоратӣ насб шудаанд, рақамҳои телефонҳои боварии прокуратураи ҳарбӣ дар ҷойҳои намоён овезон карда шудаанд, дар қисмҳои ҳарбӣ куттиҳои арзу шикоят гузошта шуд.

Бо вуҷуди ин мушкилоти набудани мағозаҳо, толорҳои варзишии пӯшида ва утоқҳои сару либосшӯӣ дар қисмҳои ҳарбӣ ба мушоҳида мерасад.

Натиҷаҳои мониторингҳои анҷомдодашуда нишон медиҳанд, ки поймол шудани ҳуқуқҳои инсон аз давраи комиссияи даъват ва гузаштани муоинаи тиббии даъватшудагон оғоз мегарданд. Аскарон доир ба ҳуқуқҳои худ ва механизмҳои ҳимоят маълумот надоранд, аз ҷумла доир ба ҳуқуқ ба пешниҳод намудани арзу шикоятҳо ва ҷои ҷойгиршавии куттиҳои арзу шикоятҳо.

Нашрҳо дар соли 2018

- **Маҷмӯи қонунҳо дар соҳаи даъват ва хизмати ҳарбӣ:** нашрияти ҳафтуми ташкилот ба ҳисоб меравад ва мавриди дархости адвокатҳо, ҳомиёни ҳуқуқ, судяҳо, прокурорҳо, сохторҳои ҳарбӣ ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ қарор дорад.
- **Инфографика:** Соли 2018 маълумотҳои 4 инфографика наво карда шуданд: «Ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои даъватшаванда»; «Ҳаёти аскар чанд пул меистад?»; «Ҳуқуқҳои хизматчиёни ҳарбӣ»; «Шиканча дар қувваҳои мусаллаҳ».
- **Гузориш оид ба вазъи амалияи ҷуброн шудани товони зарари маънавӣ.** Дар гузориш таҳлили амалияи судии судҳои ҳарбии Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба баррасӣ шудани арзу шикоятҳо оид ба амалияи ҷуброн шудани товони зарари маънавӣ ба хизматчиёни ҳарбӣ ва аъзоёни оилаҳои онҳо инъикос гардидааст.
- **Дастур барои табибони комиссияи даъват.** 8 намуд дастур барои 8 категорияҳои табибон-мутахассисони комиссияҳои даъват бо забони тоҷикӣ нашр карда шуд.
- **КИТОБЧАИ САРБОЗ (КНИЖКА СОЛДАТА).** Китобча бо назардошти тавсияҳои аз ҷониби офитсерҳои баъзе қисмҳои ҳарбии вилояти Суғд гирифташуда, ба таърифи расонида шуд. Ба китобча бобҳо дар бораи таърихи халқи тоҷик, шеърҳои аскарон, матни савганди ҳарбӣ илова карда шуданд. Дар китобча маълумоти муфиду зарурӣ оварда шудааст, сар карда аз лаҳзаи ба қисми ҳарбӣ сафарбар шудан то анҷоми адои хизмати ҳарбӣ.

Қор бо ВАО:

-
- ✚ Деды, козлы и чмошники. Что ждет призывников, отловленных для таджикской армии:
<https://fergana.agency/articles/102687/>
 - ✚ Молодые таджики боятся идти служить в армию из-за облав и дедовщины
https://reporting.cabar.asia/ru/molodye-tadjiki-boyatsya-idti-sluzhit-v-armiyu-iz-za-oblav-idedovshhiny/?fbclid=IwAR27N_d3wvMubzEQHvzqiNH9g2CzpZ_IPOA6sTOLXNp5FKQwa_Rho_oyWUSM
 - ✚ Young Tajiks Fear to Soldier Due to Raids and Dedovschina
<https://reporting.cabar.asia/en/young-tajiks-fear-to-soldier-due-to-raids-and-dedovschina/>
 - ✚ Изхороти матбуот (Пресс-релиз): Адвокат и родные 21-летнего солдата, который скончался в таджикской армии за 10 дней до дембеля, все еще не могут добиться справедливого наказания для офицеров. http://freedom.tj/2018/09/25/press-reliz/?lang=ru&fbclid=IwAR3Mvbn3BhQ8N6GOFiWDe_mfphziRUZcmWfZ4r6wto2mZXezW_Oyh1jYWSFc
 - ✚ Бесплатная правовая помощь призывникам и военнослужащим
<http://freedom.tj/2018/09/13/besplatnaya-pravovaya-pomoshh-prizyvnikam-i-voennosluzhashhim/?lang=ru&fbclid=IwAR0B-E7wLxqMnSI6ikjBooRLLON2HbLiweHJSUxhuJixDz3HysCNe72qzMM>
Дилрабо Самадова: Ҳамроҳ бо модарони сарбозон мегирям. ВИДЕО
<https://www.ozodi.org/a/dilrabo-samadova-tajikistan-asia/29086794.html>
 - ✚ Промо-Ролики ДОШ оид ба телефонҳои боварӣ барои шахсони ба хизмати ҳарбӣ даъватшаванда: Ролики таблиғотӣ дар бораи фаъолияти ДОШ ва телефонҳои боварӣ таҳия карда шуд. Ролик тариқи радио ва телевизион мударри ду моҳ пахш гардид.
<https://www.youtube.com/watch?v=2wwbrqU5DyA&feature=share>

1.6.ФАЪОЛИЯТИ ТАҲЛИЛӢ ВА ПЕШБАРИИ ТАВСИЯҲОИ ЭЪТИЛОФ ОИД БА ОЗОДӢ АЗ ШИКАНЧА (ЭДВОКАСИ)

Соли 2018 дар чаласаи солонаи Эътилоф роҳбари маркази таҳлилии Эътилоф Фонди чамъиятии «Нотабене» (Нигина Баҳриева) интиҳоб гардид.

Маркази таҳлилӣ фаъолияти худро дар асоси Қоида ва принципҳои иштирок дар Эътилоф амалӣ менамояд ва фаъолияти таҳлилии Эътилоф ва гурӯҳҳои кориро ҳамроҳангсозӣ мекунад. Айни замон ба Маркази таҳлилӣ роҳбари Эътилоф, роҳбарони гурӯҳҳои корӣ, ҳамроҳангсозии лоиҳаи пешбарӣ кардани стандартҳои Протоколи Истанбул, аз он ҷумла

намояндаи ТЧ «Апейрон» шомил мебошанд. Котиботи Маркази таҳлилӣ аз роҳбари марказ ва фандрайзер иборат аст.

Аз ҷониби Эътилоф фаъолияти пешбарии озодӣ аз шиканча дар Тоҷикистон дар сатҳи миллӣ ва байналмилалӣ тавассути доир намудани вохӯрию мулоқотҳо бо дипломатҳо ва намояндагони ҳайатҳои байналмилалӣ ва байниҳукуматӣ, таҳияи гузоришҳои таҳлилӣ ва пешбурди тавсияҳои худ фаъолона ба роҳ монда шудааст.

Стратегияи миллӣ дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи инсон то соли 2030

Соли 2018 вобаста ба таҳияи Стратегияи миллӣ дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи инсон то соли 2030 корҳо фаъолона анҷом дода шуданд. Фаъолияти мазкур аз ҷониби Раёсати кафолатҳои ҳуқуқи инсонӣ Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дастгирии Идораи Комиссари Олӣ оид ба ҳуқуқи инсонӣ минтақавӣ дар Осӣи Марказӣ амалӣ карда мешавад. Ба сифати мушовири миллӣ намояндаи Фонди ҷамъиятии «Нотабене» баромад мекунад. Намояндаҳои Эътилоф дар қори гурӯҳи қорӣ оид ба таҳияи лоиҳаи Стратегия фаъолона иштирок карда тавсияҳои худро пешниҳод намуданд. Қбул шудани Стратегия дар соли 2019 ба нақша гирифта шудааст.

Мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон

Таҳия ва пешниҳод намудани Гузориши ТҒХ ба Кумитаи СММ бар зидди шиканча. Моҳи майи соли 2018 гузориши сеюми даври Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Кумитаи зидди шиканчаи СММ мавриди муҳокимаю баррасӣ қарор дода шуд. Аз ҷониби Эътилофи зидди шиканча якҷоя бо ХБҲИ гузориши ТҒХ ба Кумитаи зидди шиканчаи СММ таҳияи карда шуд, ки он ба забонҳои русӣ ва англисӣ дастрас аст⁵. Ташкилоту созмонҳои аъзои Эътилоф низ вобаста ба масъалаҳои алоҳидаи марбут ба озодӣ аз шиканча гузоришҳои мавзӯии худро пешниҳод карданд. Пешбурди тавсияҳои Эътилоф дар Кумитаи зидди шиканча. Аъзоёни Эътилоф дар брифинги аъзоёни Кумитаи зидди шиканча бо намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ иштирок намуданд, ки дар он проблемаҳои асосӣ дар соҳаи пешгирӣ ва муборизаи самарабахш бар зидди шиканча муҳокима гардиданд, инчунин тавсияҳои дахлдор қбул карда шуданд.

⁵ <http://notortureti.org/reports/npo-tadzhikistana-podgotovili-sovmestnyy-doklad-v-komitet-oon-protiv-pytok>

Пешбурди тавсияҳои Эътилоф дар сатҳи миллӣ. Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандӣ бар зидди шиканча ва бечазой дар Тоҷикистон бо ташаббуси Раёсати кафолатҳои ҳукуки инсони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар ҳамкорӣ бо Идораи Комиссари Олӣ оид ба ҳукуки инсони минтақавӣ дар Осиёи Марказӣ вобаста ба муҳокимаи лоиҳаи Нақшаи миллии чорабиниҳо оид ба татбиқи тавсияҳои Кумитаи зидди шиканча аз рӯи натиҷаҳои баррасии гузориши даврии сеюми Тоҷикистон доир ба чараҳои иҷро шудани Конвенсияи зидди шиканча воҳурии қорӣ баргузор намуд. Дар чорабиниҳои мазкур зиёда аз 60 нафар иштирок карданд – намояндагони мақомоти давлатӣ, ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ташкилоту созмонҳои байналмилалӣ. Баъд аз воҳурӣ аз қониби Эътилоф ҳамаи тавсияҳои пешниҳодшуда муттаҳид (ҷамъбааст) карда шуда барои баррасӣ ба гурӯҳи қории ҳукумати ирсол карда шуд. Қисми асосии тавсияҳо ба матни таҳрири охирини лоиҳаи нақшаи миллии ворид карда шуд.

Кумитаи оид ба рафъи таъбиз нисбати занон. Ташкилотҳои аъзои Эътилоф дар пешниҳод намудани маълумоту иттилоот доир ба рафти аз қониби Тоҷикистон иҷро шудани Конвенсия оид ба рафъи таъбиз нисбати занон фаъолона иштирок намуданд. Аз он қумла доир ба масъалаҳои пешгирии зӯроварии хонаводагӣ, вазъи ҳуқуқҳои занони қорои маъюбӣ, занони бо вируси норасоии масунияти бадан (ВИЧ) зиндагикунанда, занони маҳбус ва ғайра маълумоту иттилоот пешниҳод карда шуд. Аз қониби гурӯҳи мониторингии Эътилоф гузориши мавзӯӣ пешниҳод гардид. Аъзоҳои Эътилоф дар брифинги аъзоҳои Кумитаи оид ба рафъи таъбиз нисбати занон бо намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ, ки 31 октябри соли 2018 баргузор шуда буду дар он проблемаҳои асосии таъбиз нисбати гурӯҳҳои алоҳидаи занон муҳокима ва тавсияҳо пешниҳод карда шуданд, иштирок намуданд. Қисми зиёди тавсияҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ба матни тавсияҳои хотимавии Кумита ворид карда шуданд.

Стратегияи Шӯрои Аврупо барои Осиёи Марказӣ

Муколамаи Иттиҳоди Аврупо - Тоҷикистон доир ба ҳуқуқҳои инсон. Ҳар сол пеш аз муколамаи расмӣ Шӯрои Аврупо ва Тоҷикистон доир ба ҳуқуқҳои инсон вохӯриҳои ҳайати намоёндагони Шӯрои Аврупо бо намоёндагони ҷомеаи шахрвандӣ баргузор карда мешаванд. Дар ҷараёни вохӯриҳо аз ҷониби аъзоёни Эътилоф ба ғайр аз дигар масъалаҳо масъалаи озодӣ аз шиканча бардошта мешавад ва минбаъд дар доираи муколамаҳои расмӣ доир ба ҳуқуқҳои инсон масъалаи мазкур мавриди муҳокима қарор дода мешавад.

25 октябри соли 2018 даври даҳуми муколама гузаронида шуд. Аз ҷониби Фонди ҷамъиятии «Нотабене» дар якҷоягӣ бо Ҳамкории байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон ҳуҷҷати таҳлилӣ оид ба вазъи шиканча дар кишвар, аз он ҷумла ҳолатҳои алоҳида (инфироодӣ) ва тавсияҳои мушаххас барои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия карда шуд. Ташкилоту созмонҳои аъзои Эътилоф то гузаронида шудани муколама дар вохӯрӣ бо намоёндагони Иттиҳоди Аврупо иштирок карданд ва проблемаҳои асосии соҳаи риоя шудани ҳуқуқҳои инсонро дар Тоҷикистон мавриди муҳокима қарор доданд.

Конференсияи «Таҳкими ҷомеаи шахрвандӣ дар Осиёи Марказӣ», 15-16 ноябр, Брюссел. Намоёндагони Эътилоф дар конференсияе, ки аз ҷониби EUSR барои Осиёи Марказӣ дар якҷоягӣ бо Фонди Аврупоии дастгири демократия (European Endowment of Democracy) дар мавзӯи муҳокимаи Стратегияи нави Иттиҳоди Аврупо барои Осиёи Марказӣ баргузор шуда буд, иштирок карданд. Намоёндаи гуруҳи таҳлилӣ дар рафти баҳсу баррасии мавзӯи «Рушди ҳамкориҳои минтақавӣ: ба роҳ мондани ҳамкории марзӣ миёни ҷаёлонии ҷомеаи шахрвандӣ ва ҳомиёни ҳуқуқ» баромад намуд.

1.7.ОМУЌИШ ВА МАЪРИФАТ

Тренингҳо барои кормандони мақомоти прокуратура оид ба масъалаҳои эътинозоҳир намудан ва тафтишоти самараноки ҳолатҳои шиканча. Моҳи апрели соли 2018 якҷоя бо Маркази тақмили ихтисоси кормандони прокуратура курсҳои омӯзишӣ дар мавзӯи «Усулҳои санҷиш ва тафтишоти далелҳои (ҳодисаю ҳолатҳои) шиканча ва дигар намудҳои муносибати бераҳмона гузаронида шуд, аз ҷумла Принсипҳои тафтишот ва ҳуҷҷатгузориҳои самараноки далелҳои шиканча мубокики стандартҳои Протоколи Истанбул».

Тренингҳо 11-14 апрел дар шаҳри Душанбе, 18-21 апрел дар шаҳри Бохтари вилояти Хатлон ва 25-28 апрел дар шаҳри Хучанди вилояти Суғд баргузор карда шуданд. Дар тренинг 86 нафар муфаттишони мақомоти прокуратура: 26 нафар аз шаҳри Душанбе, 28 нафар аз вилояти Хатлон ва 22 нафар аз вилояти Суғд иштирок намуданд.

Тренинг барои адвокатҳо оид ба масъалаҳои ҷабронии зиёни маънавӣ ба ҷабрдидагонии шиканча ва аъзоёни оилаҳои онҳо. 30-31 март соли 2018 аз ҷониби Этилиф якҷоя бо Иттифоқи адвокатҳои Тоҷикистон бо дастгирии ИКОҲИ-и (Идораи Комиссари Олӣ оид ба ҳуқуқи инсон) минтақавӣ дар Осиеи Марказӣ ва Дафтари барномавии САҲЕ дар Тоҷикистон барои 25 адвокат дар мавзӯи стратегияҳо ва усулҳои пешниҳоди даъвоҳо оид ба ҷаброн намудани зиёни маънавӣ ба ҷабрдидагонии (қурбонӣ) ҳолатҳои шиканча ва муносибатҳои бераҳмона тренинги духафтаина гузаронида шуд. Ба сифати коршиноси пешбар дар тренинг коршиноси байналмилалӣ Елена Волочай (Киев, Украина) иштирок намуд.

Тренинг барои адвокатҳо, кормандони иҷтимоӣ, психологҳо – мутахассисоне, ки бо ҷабрдидагонии ҳолатҳои шиканча кор мекунанд, 8-9 июн дар шаҳри Бӯстони вилояти Суғд баргузор карда шуд, ки дар он 18 нафар – адвокатҳо, кормандони иҷтимоӣ ва намояндагонии созмону ташкилотҳои аъзои Этилиф иштирок карданд. Тренинг ба таҳияи нақшаҳо ва протоколҳои таъмини махфият ҳангоми кор бо мизочон (мурочиаткунандагон) – ҷабрдидагонии шиканча ва ҳешовандони онҳо, қабули шаҳрвандон дар қабулгоҳҳои ҷамъиятӣ, пешниҳоди хизматрасонӣ оид ба офиятбахшӣ (кӯмаки тиббӣ, иҷтимоӣ ва психологӣ) бахшида шуда буд.

Тренинг барои адвокатҳо вобаста ба механизмҳо ва стратегияҳои ҳимояи ҷабрдидагонии ҳолатҳои шиканча моҳҳои июн ва июли соли 2018 аз ҷониби Ташкилоти ҷамъиятии «Ҳуқуқ ва бехбудӣ» дар ҳамкорӣ бо Иттифоқи адвокатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида шуд. Дар тренинги серӯза 67 адвокат аз шаҳри Душанбе, НТҚ, ВМКБ, вилоятҳои Суғд ва Хатлон иштирок карданд.

Бо мақсади тақвият бахшидани иқтидори маркази таълимии Иттифоқи адвокатҳои ҚТ дар масъалаи стандартҳои байналмилалӣ ва конвенгузории миллии оид ба озодӣ аз шиканча ва кафолатҳои асосии ҳуқуқҳои боздоштшудагон маҳкумгардидагон рӯзҳои 5-6-уми октябр дар мавзеи

«Сароб» тренинги дурӯза гузаронида шуд. Дар тренинг 25 нафар адвокат аз шаҳри Душанбе иштирок карданд. Хусусияти фарқкунандаи ин тренинг дар он буд, ки тренерҳо худи адвокатҳои аҳли амал буданд.

Тренингҳо барои адвокатҳои Иттифоқи адвокатҳои ҚТ «Хусусиятҳои ҳимояи кӯдакон дар рафти муҳофизати судии ҷиноятӣ, аз ҷумла кӯдакони ҷабрдида ва шохидони ҳолатҳои содир шудани ҷиноят» аз ҷониби Фонди ҷамъиятии «Ташаббуси ҳуқуқӣ» гузаронида шуданд, ки дар онҳо 38 адвокат аз Иттифоқи адвокатҳои ҚТ ва 12 ҳуқуқшиносони қабулгоҳҳои ҳуқуқии ройғони ВА ҚТ иштирок карданд. Тренингҳо 8-9 ноябр, 23-24 ноябр ва 7-9 декабр гузаронида шуданд ва ба мавзӯи хусусиятҳои ҳимояи кӯдак дар рафти муҳофизати судии ҷиноятӣ, аз ҷумла стандартҳои байналмилалӣ ва миллии ҳимоя, хусусиятҳои психологӣ ноболиғон ва усулҳои психологӣ-иҷтимоии кор бо онҳо бахшида шуда буданд.

Тренингҳо вобаста ба масъалаҳои адолати судӣ нисбати ноболиғон барои судяҳои қоромӯзи Суди олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Фонди ҷамъиятии «Ташаббуси ҳуқуқӣ» гузаронида шуданд, ки дар онҳо 60 судяи қоромӯз аз шаҳри Душанбе, вилояти Суғд, ВМКБ, НТҚ ва вилояти Хатлон иштирок намуданд. Тренингҳо 18-20 ва 21-23 октябри соли 2018 баргузор гардиданд ва ду мавзӯро фаро мегирифтанд, ки яке аз онҳо – механизмҳои ҳуқуқии ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак, аз ҷумла принципҳои байналмилалӣ ва қисми дуюми тренингҳо ба ҷанбаҳои психологӣ кор бо кӯдакон, аз он ҷумла ҳангоми анҷом додани пурсиши кӯдак бахшида шуда буд. Ҷанбаҳои ҳуқуқӣ аз мавзӯҳои механизмҳои байналмилалӣ ҳимояи ҳуқуқҳои кӯдак, принципҳои ҳуқуқи кӯдак, системаи (низоми) судии ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак, механизмҳои миллии, пурсиш ва бозпурсии кӯдак мутобиқи талаботи стандартҳои байналмилалӣ ва ғайра иборат буданд. Инчунин мавзӯҳои зерин фаро гирифта шуданд - истифодаи толорҳои судӣ барои гузаронидани муҳофизати

судӣ нисбати ноболиғон, иштироки ҳимоятгар, равоншинос (психолог), муррабӣ ва номояндаи қонунӣ дар парвандаҳое, ки кӯдак дар онҳо ҳамчун ҷабрдида ва шохиди ҳолати содир шудани ҷиноят баромад мекунад. Ҷанбаҳои психологӣ масъалаҳои муносибат бо кӯдакон ҳангоми мурофиаи ҷиноятӣ, ҳангоми анҷом додани пурсиши кӯдак ба кадом ҷанбаҳои психологӣ бояд аҳамият дод, оқибатҳои психологӣ барои кӯдак чигуна метавонанд бошанд, агар нисбати ӯ шиканҷа ва усулҳои ғайриқонунии тафтишот истифода шуда бошанд, аз ҷумла зӯроварӣ ва муносибати бераҳмона, нақши оила дар тарбияи кӯдак ва инкишофи ӯ, инчунин масъалаҳои тағйиротҳои синну солӣ ҳангоми инкишофи кӯдак ва калонсолон ба ин хусусиятҳои инкишофи синну солӣ бидуни поймол шудани ҳуқуқҳои кӯдак бояд чи тавр эътино зоҳир намоянд, фаро гирифтанд.

Тренинг барои кормандони Марказҳои таҳсилоти иловагӣ ва Шӯъбаҳои оид ба ҳуқуқи кӯдаки шаҳри Хучанд, Конибодом, Панҷакент, Исфара ва ноҳияи Бобочон Ғафурови вилояти Суғд доир ба усулҳои кори иҷтимоӣ бо кӯдакони бо қонун дармуҳолифатбуда ва оилаҳои онҳо 26-28 ноябри соли 2018 баргузор гардид. Тренинг аз ҷониби Фонди ҷамъиятии «Ташаббуси ҳуқуқӣ» гузаронида шуда дар он 25 нафар – кормандони иҷтимоӣ ва роҳбарони марказҳои таҳсилоти иловагӣ, котибони масъули Комиссияи оид ба ҳуқуқи кӯдаки Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Хучанд, Конибодом, Панҷакент, Исфара ва ноҳияи Б. Ғафурови вилояти Суғд иштирок карданд. Тренинг масъалаҳои марбут ба ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак дар системаи адолати судӣ, таҷриба (дур кардан) аз системаи адолати судӣ, расондани хизматрасониҳои офиятбахшӣ (тавонбахшӣ) ва ҳамгирӣ, ки хизматрасониҳои иҷтимоӣ ва психологиро дар бар мегиранд, фаро гирифт.

Тренинг барои омӯзони калонсолон

Соли 2018 даҳ судья, даҳ корманди Хадамоти пешгирии ҷиноят ва ҳуқуқвайронкуниҳо байни кӯдакон ва ҷавонони назди ВҚД ҚТ ва 5 прокурор доир ба тарзу усулҳои омӯзони ҳуқуқи инсон омӯзонида шуданд. Тренинг аз ҷониби Фонди ҷамъиятии «Ташаббуси ҳуқуқӣ» гузаронида шуд. Минбаъд барои ҳамаи хадамотҳои номбурда таҳияи модули таълимӣ, ки барои омӯзони масъалаҳои марбут ба ҳифзи кӯдакон дар мурофиаҳои

ҷиноятӣ истифода карда хоҳад шуд, ба нақша гирифта шудааст.

Рушди бахши ҷавонон

Дар доираи кор оид ба кӯмаку дастгирии ташаббусҳои ҷавонон ва тарбияи насли нави ҳомиёни ҳуқуқ соли 2018 аз ҷониби «Дафтари озодиҳои шахрвандӣ» ду мактаби тобистона доир ба ҳуқуқи инсон ва маърифати шахрвандӣ баргузор карда шуд.

Аз санаи 18-ум то 24-уми августи соли 2018 30 нафар ҷавонони ҷаёли Тоҷикистон дар Мактаби тобистона оид ба ҳуқуқи инсон ширкат варзиданд. Дар давоми 5 рӯзи баргузоршавии мактаби мазкур коршиносони ҷуртаҷриба дар соҳаи ҳуқуқи инсон, ҳомиёни ҳуқуқ ва журналистон доир ба мавзӯи ҳуқуқҳои инсон, механизми миллий ва байналмиллалӣ ҳифзи ҳуқуқи инсон, қонун дар бораи адвокатура ва ҷаёлияти адвокатӣ ва дигар мавзӯҳо ба иштирокчиён таълимот доданд. Иштирокчиён инчунин тавонистанд дар Бозии муҳофизати судӣ иштирок намуда мубодилаи таҷриба бо дигар ҳамкорон ва иштирокчиёни мактаби тобистона намоянд. Мактаби тобистона бо ташаббуси Ташкилоти ҷамъиятии «Дафтари озодиҳои шахрвандӣ», бо кӯмаку дастгирии молиявии Институти «Ҷамъияти Кушода» Бунёди Мадад дар Тоҷикистон ва инчунин Ассотсиатсия Ҳуқуқшиносони Байналмилалӣ (IBAHRI), ташкил ва гузаронида шуд.

<http://freedom.tj/2018/08/21/maktabi-tobistona-oid-ba-huquqi-inson-2018/>

<http://freedom.tj/2018/08/21/letnaya-shkola-po-pravam-cheloveka-2018/?lang=ru>

<https://www.osiaf.tj/ru/2018/08/27/l-shkola-3/>

Лагери таълимии тобистонаи дуҷум оид ба маърифати шахрвандӣ аз 13 то 18 августи соли 2018 гузаронида шуд, ки дар он 25 ҷавонони ҷаёл иштирок карданд. Лагер бо ташаббуси Ташкилоти ҷамъиятии «Дафтари озодиҳои шахрвандӣ» дар доираи лоиҳаи «Дастгирии ташаббусҳои ҷавонон, ки баҳри ҷаёлгардонӣ ва таҳкими иқтисодии ҷавонон равона гардидааст» ва лоиҳаи OSI Budapest маблағгузорӣ менамояд, ташкил ва гузаронида шуд.

<http://freedom.tj/2018/08/16/barguzorii-lageri-talimii-tobistona/>

Ҷаласаҳои иттилоотӣ

Соли 2018 ҷаласаҳои иттилоотӣ дар минтақаҳои кишвар бо мақсади огоҳонӣ доир ба стандартҳои ПИ ба КЗШ, моделҳои Механизми пешгирикунандаи миллий (МПМ), таҳлили қонунгузориҳои миллий вобаста ба мубоҳисаи он ба стандартҳои ПИ ба КЗШ идома дода шуданд. Ҷаласаҳои иттилоотӣ аз ҷониби ташкилоти ҷамъиятии «Идораи ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният» дар шароити бо Раёсати қафолатҳои ҳуқуқи инсонии Дастгоҳи иҷроияи

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ҚТ гузаронида шуданд. Қобили зикр аст, ки чаласаҳои иттилоотии мазкур чун дар соли 2017 бо чаласаҳои иттилоотии дар доираи ТДУ ва Нақшаи миллии дуҷуми иҷрои тавсияҳои ТДУ якҷоя карда шуда буданд. Ин амали самаранок буд, зеро батасвибрасонии ПИ ба КЗШ, ҷорӣ намудани МПМ ва огоҳонӣ оид ба фаъолияти гурӯҳи мониторингӣ, беҳтар гардондани фаъолияти он дар тавсияҳои ТДУ доир ба марҳилаи дуҷум пешбинӣ гардидаанд. Якҷоя кардани чаласаҳои иттилоотӣ бошад ҷиҳати дар сатҳи баландтар гузаронида шудани онҳо бо иштироки роҳбари Раёсати кафолатҳои ҳуқуқи инсон Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, намояндагони Прокуратураи генералии ҚТ ва доираҳои академӣ мусоидат намуд. Чаласаҳои иттилоотӣ дар ноҳияи Файзобод (5 июл). Лахш (6 июл), Ашт (20 июл), Конибодом (22 июл), Ховалинг (3 август), Балҷувон (4 август), ноҳияи Дарвоз (22 август), шаҳри Хоруғ (23 август) гузаронида шуданд. Дар чаласаҳои иттилоотӣ зиёда аз 250 нафар – намояндагони вазорату идораҳо дар маҳалҳо, ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ВАО иштирок карданд. Маълумоти бештарро метавонед аз суроғаи зерин дастрас намоед: <http://notorture.tj.org/news/v-tadzhikistane-proshla-seriya-informacionnyh-sessiy-po-voprosam-ratifikacii-fakultativnogo>

Аз ҷониби «Идораи ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният» плакатҳо бо матни ҳуқуқҳои шахсони дар муассисаҳои психиатрӣ ва кӯдакони дар муассисаҳои нимпӯшида нигоҳубинмешуда таҳия карда шуданд. Плакатҳои мазкур дар пайвандҳои (ссылка) мазкур дастрасанд:

<http://notorture.tj.org/library/pamyatka-poluchatelya-uslug-pacienta-v-psihiatricheskom-uchrezhdenii>

<http://notorture.tj.org/library/pamyatka-o-pravah-detey-nahodyashchihsya-v-zakrytyh-i-poluzakrytyh-detskih-uchrezhdeniyah>

<http://notorture.tj.org/tj/library/ittilonoma-baroi-mizochon-bemoron-i-muassisai-bemorikhoi-rukhi>

<http://notorture.tj.org/tj/library/ittilonoma-oid-ba-khukukkhoy-kudakone-ki-dar-muassisakhoy-pushidanimpushidai-kudakon-choygir>

1.8.ИНЪИКОСИ ПРОЛЕМАҲОИ ШИКАНҶА ДАР ВОСИТАҲОИ АХБОРИ ОММА

Эътилоф ба кор бо ВАО доир ба инъикоси проблемаи шиканча ва ба роҳ мондани сиёсати «таҳаммулнопазирии комил» ба шиканча аҳамияти зиёд зоҳир менамояд. Инъикоси ҳолатҳои инфиродии истифодашудани шиканча ва чараҳои мурофиаҳои судӣ барои ҷалб намудани тавачҷӯҳои ҷамъиятӣ, мақомоти давлатӣ, созмону ташкилотҳои милливу байналмилалӣ хифзи ҳуқуқи инсон ба масъалаҳои мазкур ва муттаҳид сохтани кӯшишҳои онҳо дар мубориза бар зидди шиканча ва бечазой мусоидат мекунад.

Фаъолияти Гурӯҳи медиавӣ (расонаӣ) ҷиҳати ба таври систематикӣ инъикос намудани фаъолияти Эътилоф, баланд бардоштани сатҳи маърифатнокии ҳуқуқии аҳоли ва ҷалб кардани аҳоли ба мубориза бар зидди шиканча тариқи ВАО равона гардидааст. Гурӯҳи медиавӣ намоёндагони ташкилоту созмонҳои аъзои Эътилоф ва рӯзноманигорони алоҳидаро муттаҳид месозад. Котиботи Гурӯҳи медиавӣ аз Ҳамоҳангсоз, се мутахассиси инъикосгари проблематикаи шиканча ва як IT-мутахассис иборат мебошад.

Соли 2018 фаъолияти Гурӯҳи расонаӣ дар доираи лоиҳаҳои зерин анҷом дода шуд:

- «Муттаҳид сохтани саъю кӯшишҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ оид ба мониторинги иҷрошудани уҳдадорӣҳои милли ва байналмилалӣ Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон» *(бо кӯмаку дастгирии молиявии Иттиҳоди Аврупо, Ҳамаблаггузории Фонди Хелсенки оид ба ҳуқуқи инсон ва Фонди Зигрид Раузинг Траст)*
- «Кӯмаку дастгирии Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандӣ бар зидди шиканча ва бечазой дар Тоҷикистон» *(бо кӯмаку дастгирии молиявии Дафтари барномавии САҲА дар Тоҷикистон)*
- «Паҳши онлайнӣ муколамаи интерактивӣ Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Кумитаи зидди шиканчаи СММ доир ба иҷрои уҳдадорӣҳои худ дар доираи Конвенсияи зидди шиканча ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ва таҳқиркунандаи шаъну шарафи инсон *(бо кӯмаку дастгирии молиявии Созмони умумиҷаҳонӣ зидди шиканча, инчунин Институти «Ҷамъияти Кушода» - Бунёди Мадад дар Тоҷикистон, Идораи Комиссари Олӣ оид ба ҳуқуқи инсон, Барномаи рушди СММ)*

Паҳши онлайнӣ шунидани гузориши миллии Тоҷикистон дар Кумитаи зидди шиканчаи СММ доир ба чараҳои татбиқи Конвенсияи зидди шиканча ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ва таҳқиркунандаи шаъну шарафи инсон. 4 майи соли 2018 паҳши онлайнӣ (мустақим) муколамаи интерактивӣ ҳукумати

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Ҷумитаи зидди шиканҷаи СММ оид ба иҷрои уҳдадориҳо доир ба татбиқи Конвенсияи зидди шиканҷа ва муносибати бераҳмона ва таҳқиқунандаи шаъну шараф ташкил карда шуда буд. Чорабиниҳои мазкур дар маҷмаи МД “Душанбе – Плаза” баргузор гардида буд, ки

дар он зиёда аз 50 намоёндагони мақомоти судӣ, ҳифзи ҳуқуқ ва давлатӣ, намоёндагони ташкилоту созмонҳои байналмилалӣ ва сафоратҳо, намоёндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ ва воситаҳои ахбори омма аз шаҳри Душанбе ва дигар минтақаҳои Тоҷикистон ширкат намураданд⁶.

Дар воситаҳои ахбори омма иттилоот дар бораи баргузор гардидани чорабинӣ ба таври васеъ интишор карда шуда буд, аз он ҷумла:

1. <https://news.tj/ru/news/tajikistan/society/20180505/komitet-protiv-pitok-oon-k-vlastyam-tadzhikistana-u-nas-mnogo-voprosov>
2. <http://notorture.tj.org/news/komitet-protiv-pytok-oon-k-vlastyam-tadzhikistana-u-nas-mnogo-voprosov>
3. <http://www.toptj.com/News/2018/04/20/komitet-protiv-pytok-oon-vyslushaet-tadzhikistan>
4. <https://news.tajinfo.org/2018/05/06/komitet-protiv-pytok-oon-k-vlastyam-tadzhikistana-u-nas-mnogo-voprosov/>
5. <http://today.tj/obschestvo/13990-komitet-protiv-pytok-oon-k-vlastyam-tadzhikistana-u-nas-mnogo-voprosov.html>

Иқдом (чорабинӣ) бахшида ба Рӯзи байналмилалӣи ҳифзи ҷабрдидагони шиканҷа – 26 июн

26 июни соли 2018 дар се шаҳри Тоҷикистон : Душанбе, Хучанд ва Бохтар намоишгоҳи аксҳо бахшида ба ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканҷа ва аъзоёни оилаҳои онҳо баргузор

⁶ Ёйати Тоҷикистонро, ки гузориш пешниҳод намуд, Прокурори генералии ҷумҳури Юсуф Раҷмон сарварӣ намуд. Ба ҷайат ҷамҷунии сардори Раёсати кафолатҳои ҳуқуқи инсонии Дастгоҳи илҳояи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Абдулаббор Сатторзода, муовини аввали сарвари ВКД Аламшо Аламшозода, муовини сардори Сарраёсати илҳои лозон ҷиноятии Вазорати адлия Илҳом Маъмурзода, муовини аввали Вазири тандурустӣ ва ҷифзи илҳимоии аълоии ҶТ Саида Умарзода ва ба сифати нозирӣ мустакил Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ҶТ Зариф Ализода шомил буданд.

карда шуд⁷, ки дар онҳо 18 қиссаи ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва аъзоёни оилаҳои онҳо ба намоиш гузошта шуда буд.⁸

Аз намоишгоҳи аксҳо зиёда аз 100 нафар намояндагони ВКД, ҚДАМ, мақомоти прокуратура, судҳо, намояндагҳои дипломатӣ ва ташкилоту созмонҳои байналмилалӣ, намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ВАО, аз ҷумла шахсони алоҳидае, ки меҳостанд ҷабрдидагони ҳолатҳои шиканча ва аъзоёни оилаҳои онҳоро дастгириву дилбардорӣ кунанд, боздид намуданд.

Барои ширкаткунандагони намоишгоҳҳои аксҳо маводи видеой (видеоролик)⁹ намоиш дода шуд, ки он ба саргузашти сокини ноҳияи Ёвон – Хушвахти 17-сола асос ёфта буд, Хушвахт қурбонии истифодаи шиканча гардид. Ин аввалин парвандаи ҷиноятӣ буд, ки аз рӯи моддаи «шиканча»-и Кодекси ҷиноятӣ оғоз гардида буд ва тибқи он ҳукми айбдорӣ бароварда шуд.

Дар арафаи Рӯзи байналмилалии дастгирии ҷабрдидагони шиканча дар саҳифаи Эътилоф дар шабакаи иҷтимоии Фейсбук маводи мултимедиаи «Пытки есть! Нет – пыткам!» («Шиканча вуҷуд дорад! Нест бод шиканча!») интишор карда шуд, ки дар бораи саргузашти 18 нафар ҷабрдидаи шиканча ва муносибати бераҳмона нақл мекунад¹⁰, ҳамчунин инфографикаи «Сколько стоит жизнь жертв пыток и жестокого обращения в Таджикистане?» («Ҳаёти ҷабрдидагони шиканча ва муносибати бераҳмона дар Тоҷикистон чанд пул арзиш дорад?») ҷойгир карда шуд¹¹. Дар ҷорабинӣ ғолибони озмуни Эътилоф барои маводҳои беҳтарини журналистӣ эълон карда шуда, онҳо бо ҷоизаҳо ва дипломҳо сарфароз гардонид шуданд¹²: - хабарнигори Радиои Озодӣ Муллоҷаб Юсуфӣ барои мақолаи «Сколько стоит жизнь солдата?» («Ҳаёти аскар чанд пул арзиш дорад?»);

⁷ <http://notorture.tj.org/news/antipytochnaya-koaliciya-tadzhikistana-provodit-fotovystavku-v-podderzhku-zhertv-pytok>

⁸ <http://notorture.tj.org/news/pytki-est-pytka-net-multimedia>

⁹ <http://notorture.tj.org/video/kak-tadzhikistan-boretsya-s-pytkami>

¹⁰ <http://notorture.tj.org/news/pytki-est-pytka-net-multimedia>

¹¹ <http://notorture.tj.org/news/skolko-stoit-zhizn-zhertv-pytok-i-zhestokogo-obrashcheniya-v-tadzhikistane-infografika>

¹² <http://notorture.tj.org/analytics/v-tadzhikistane-vystupili-protiv-pytok>

- хабарнигори «Азия-Плюс» Сайрахмон Назриев барои силсилаи маводҳо оид ба таҳқиқи ҳодисаи ҳалокати сокини ноҳияи Шаҳритуз Толибҷон Дӯстов;

- журналисти мустақил Билоли Шамс барои мавод оид ба шикоятномаи сокинони ноҳияи Темурмалик дар робита бо шиканча нисбати хешовандони худ дар милитсия.

Аз ҳама истифодабарандаи фаъоли торнамо (сомона) ва саҳифаи Эътилоф дар шабакаҳои иҷтимоӣ фаъоли ҷомеаи шаҳрвандӣ Хуршеда Раҳимова эълон гардид. Ба ӯ дипломи хотиравӣ супурда шуд.

Рӯзи умумиҷаҳонии ҳуқуқи инсон ва 70-солагии қабул шудани Эълومияи умумии ҳуқуқи башар¹³

Ба муносибати қабул шудани Эълумияи умумии ҳуқуқи башар дар шаҳри Душанбе овезаҳо ҷойгир карда шуданд, ки дар онҳо матни муқаддима ва моддаи 11 ЭУХБ, инчунин суҳанони намояндагони мақомоти давлатӣ ва институтҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ¹⁴ бо

забонҳои русӣ, тоҷикӣ ва англисӣ ифшо гардидааст. Иқдом ба таври васеъ дар торнамо ва саҳифаҳои шабакаи иҷтимоии Эътилоф нашр карда шуд.¹⁵

Доир ба овезаҳои мазкур бо ташаббуси Институти Ҷомеаи Кушода - Бунёди Мадад дар Тоҷикистон дар якҷоягӣ бо Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандӣ бар зидди шиканча ва бечазой дар Тоҷикистон дар шабакаи иҷтимоии Фейсбул озмун¹⁶ гузаронида шуд. Барои иштирокчии озмун шудан иштирокчиёро зарур меомад, ки се амали одиро анҷом диҳанд: акс гирифтани суҳанони писандомада; шарҳ додани интиҳоби худ ва ҷойгир кардани расми мазкур бо хештеги #знаюсвоиправа. Озмун то санаи 29.12.2018 давом кард. Аз рӯи

¹³ Ҷорабиниёҳо бо қўмаку дастгирии молиявии Институти Ҷомеаи Кушода - Бунёди Мадад дар Тоҷикистон, Идораи Комиссари Олии оид ба ҳуқуқи инсон, Барномаи рушди СММ, Фонди «Зигрид Раузинг Траст» ва намояндагии Иттиҳоди Аврупо дар ЉТ гузаронида шуданд.

¹⁴ <http://notorture.tj.org/news/stati-vseobshchey-deklaracii-prav-cheloveka-na-bannerah-v-dushanbe>

¹⁵ Facebook: <https://www.facebook.com/notorture.tj>

Google+: <https://plus.google.com/107767311153916349012>

Twitter: <https://twitter.com/NoTortureTj>

Soundcloud: <https://soundcloud.com/notorture-tj>

Youtube: <https://www.youtube.com/channel/UCWfjfabt9tacFgj-rcJZqtw>

Odnoklassniki: <https://ok.ru/group/54476259131498>

Теллеграмм: <http://t.me/notorturetj>

Инстаграмм: notorture.tj

¹⁶ <http://notorture.tj.org/news/vnimanie-konkurs>

натиҷаҳои озмун ғолибон муайян карда шуда ба онҳои тухфаҳои хотиравӣ тақдим карда шуд¹⁷.

Дар асоси овезаҳо тақвими рӯимизӣ оид ба ҳуқуқи инсон ва бахшида ба 70-солагии қабул шудани Эълومияи умумии ҳуқуқи башар барои соли 2019 таҳия карда шуд¹⁸.

«Ёрии ҳуқуқии сайёр»: 10 декабри соли 2018 дар чор ноҳияи шаҳри Душанбе иқдоми «Ёрии ҳуқуқии сайёр»¹⁹ ташкил карда шуд, ки дар доираи он ҳуқуқшиносони ташкилотҳои аъзои Эътилоф ба аҳоли доир ба ҳама гуна масъалаҳои марбут ба ҳуқуқи инсон ёрии ҳуқуқии ройгон пешниҳод намуданд. Дар маҷмӯъ ба зиёда аз 50 нафар ёрии ҳуқуқии ройгон пешниҳод карда шуд.

Намоиши расмҳо ва иншоҳо бахшида ба Рӯзи ҳуқуқи инсон. Ба муносибати 70-солагии Эълумияи умумии ҳуқуқи башар ва 20-солагии қабули Эълумияи ҳомиёни ҳуқуқ аз ҷониби ташкилоти ҷамъиятии «Дафтари озодиҳои шаҳрвандӣ» озмун иншо ва расми беҳтарин дар мавзӯи «Озодии инсонро тасвир намо» баргузор карда шуд. Дар натиҷаи озмун аз саросари Тоҷикистон ҳамагӣ 120 расм 55 иншо дар мавзӯи ҳуқуқи инсон пешниҳод карда шуд, аз он ҷумла доир ба мавзӯи муносибати бераҳмона дар қувваҳои мусаллаҳ, таъқиби ҷиноятии ғайриодилона, зӯрварӣ нисбати ҷавонон аз ҷониби кормандони милиса.

<http://freedom.tj/2018/12/10/namoishi-jambastii-ozmuni-kashinidani-rasm-va-navishtani-esse-baxshida-ba-ruzi-huquqi-inson/>

Торнамои (веб-сайти) Эътилофи «Озодӣ аз шиканча» - www.notorture.tj , www.notorture.tj.org

Торнамо соли 2012 таҳия шуда бо се забон дастрас аст: русӣ, тоҷикӣ ва англисӣ. Илова бар ин Эътилоф дар шабакаҳои иҷтимоӣ саҳифаҳои худро дорад. Маълумот дар саҳифаҳои иҷтимоии Эътилоф ҳамзамон бо ҷойгир кардани маълумоти нав ба торнамои «Озодӣ аз шиканча» нав карда мешаванд.

¹⁷ <http://notorture.tj/news/va-znayu-svoi-prava-v-dushanbe-podvedeny-itogi-konkursa-posvyashchennogo-70-letiyu-vseobshchey>

¹⁸ <http://notorture.tj/news/nastolnyy-kalendar-o-pravah-cheloveka>

¹⁹ Ташкил намудани қабулгоҳҳои ӯқуқӣ назди бозорҳои калон ба нақша гирифта шуд: Меъргон, Корвон, Саховат, Фаровон, Садбарг ва Девҷонбозор. Аммо Дастгоњи Ранси шаъри Душанбе барои дар ӯйҳои номбурда гузаронидани маъракаи мазкур илӯзат надод. Баъдан мактуби ахборотӣ таъия карда шуда ба ҚДАМ ЉТ пешниҳод карда шуд. Мактуби мазкур нусхабардорӣ шуда қабл аз гузаронидани маъракаи мазкур ба ӯқуқшиносон пешниҳод карда шуданд.

Дар давраи ҳисоботӣ (январ – декабри соли 2018) аз ҷониби гурӯҳи медиавӣ дар торнамои (сомонаи) Notorturetj.org зиёда аз 394 мавод нашр гардид, аз ҷумла дар баҳши русӣ – 168 мавод, дар баҳши тоҷикӣ – 195 мавод ва дар баҳши англисӣ – 31 мавод. Байни онҳо дар баҳши маркази расонаӣ (медиавӣ) – 177 мавод, маркази таҳлилӣ – 53 мавод, мониторинг – 18 мавод, дар баҳши «назар» - 40 мавод ва ғайра ҷойгир карда шуданд.

Фароғирии ҷуғрофӣ торнамо: торнамо саросари ҷаҳон хонда мешавад, нахустин кишварҳои пас аз Тоҷикистон, ки дар онҳо торнамо хонда мешавад инҳоянд: Россия, Украина, Беларусия ва Туркия. Одатан манбаъҳои трафик 58,5% гузариши бевосита ба торнамо, гузариш аз системаҳои ҷустуҷӯ 26,8%, гузариш аз шабакаҳои иҷтимоӣ 8,09%, гузариши дохилӣ 4,14% ва гузариш аз дигар манбаҳо 2,47%.

Соли 2018 шумораи хонандагони торнамои Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандии зидди шиканча ва бечазой дар Тоҷикистон www.notorturetj.org то ба 4 ҳазору 429 нафар зиёд шуд, ки дар маҷмӯъ 166 ҳазору 429 нафарро ташкил медиҳад. Категорияи синну соли хонандагон синни зеринро ташкил дод: 18-24 сола – 15,7%; 25-34 сола – 29,7%; 35-44 сола – 23,7%; 45-54 сола – 24,3%; синни 55 ва калонтар - 4,81%; дигар синну сол – 1,79%.

Пешбарӣ намудани торнамо ва саҳифаҳои Эътилоф дар шабакаҳои иҷтимоӣ. Аини замон торнамои Эътилоф инчунин дар шабакаҳои иҷтимоӣ саҳифаҳои худро дорад:

Дар Facebook: <https://www.facebook.com/notorture.tj>

дар Google+: <https://plus.google.com/107767311153916349012>

дар Twitter: <https://twitter.com/NoTortureTj>

дар Soundcloud: <https://soundcloud.com/notorture-tj>

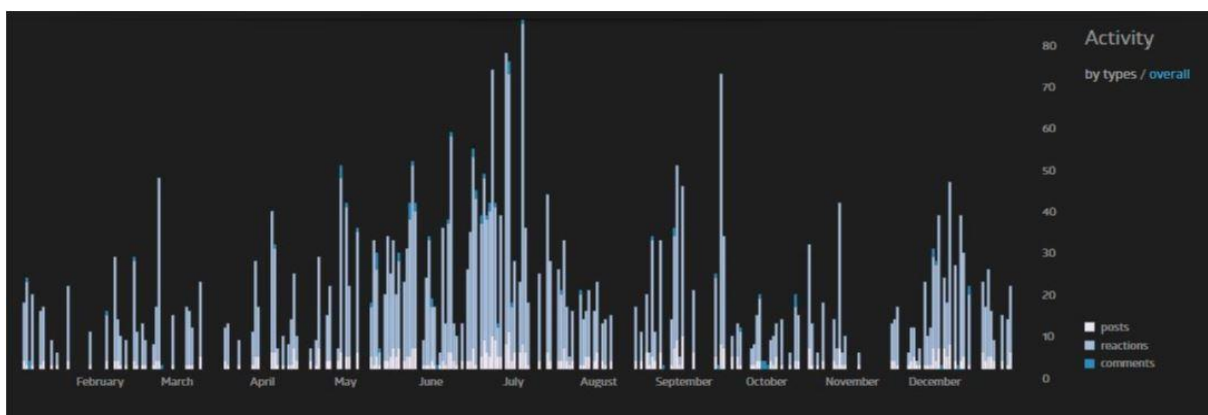
дар Youtube: <https://www.youtube.com/channel/UCWfjfabt9tacFgj-rcJZqtw>

дар Odnoklassniki: <https://ok.ru/group/54476259131498>

дар Телеграмм: <http://t.me/notorturetj>

дар Инстаграмм: notorture.tj

Дар соли 2018 тамоми маводҳое, ки дар торнамои Эътилоф нашр шуда буданд инчунин дар саҳифаҳои шабакаҳои иҷтимоии Фейсбук, Телеграмм ва Твиттер, Однокласники, аксҳо бошанд дар Инстаграмм ва мавоҳдои аудиоӣ дар soundcloud, plus.google ва youtube ҷойгир карда шуданд. Қобили зикр аст, ки аз соли 2017 таблиғ (реклама) дар тамоми саҳифаҳои иҷтимоии торнамо вучуд надошт.

Дар соли 2018 боздидҳои саҳифаи Эътилоф дар шабакаи иҷтимоии Twitter: <https://twitter.com/NoTortureTj> 103 300 ташкил намуд, ки ин дар муқоиса бо соли 2017 - 37200 (дар соли 2017 – 66 100) зиёдтар мебошад.

Соли 2018 шумораи нафароне, ки саҳифаи Эътилофро дар Facebook: <https://www.facebook.com/notorture.tj> хонданд 684 000 нафарро ташкил намуд, ки ин дар муқоиса бо ҳамин давраи соли 2017 - 30306 зиёдтар.

Таҳқиқоти журналистӣ, хроникаҳои судӣ, тавзеҳоти (инъикоси) ҳолатҳои алоҳидаи истифодаи шиканча ва муносибати бераҳмона

Инъикоси васеи ҳолатҳои истифода шудани шиканча ва муносибати бераҳмона дар доираи фаъолияти Гурӯҳи расонаӣ (медиаӣ) ҷиҳати таъсис додани гурӯҳи касбии иборат аз журналистон ва рӯзманигорон мусоидат намуд. Ин омил барои ташаккули маркази расонаии ҳозира заминаи хуб гардид. Давоми соли 2018 аз ҷониби гурӯҳи медиаии Эътилоф дар ҳамкорӣ бо дигар гурӯҳҳо тақрибан 300 мавод таҳия карда шуд; таҳқиқоти журналистӣ ва инъикоси хроникаи судӣ – 25, изҳороти матбуотӣ – 7, шарҳи матбуот – 11, маводҳои таҳлилий/мақолаҳо/ҳисоботҳо/китобҳо – 16, инфографикаҳо/маводҳои мултимедӣ/мусоҳиба – 10 ва ғайра.

Қисми зиёди маводҳои марбут ба масъалаи шиканча ва бечазой дар Тоҷикистон дар дигар нашрияҳо низ ҷоп карда шуданд («Вечерка», «Авеста», «Радиои Озодӣ», «Азия-Плюс», «Фараж», «Сутднюз» ва ғайра). Бояд зикр намуд, ки рӯзманигорон ҳангоми таҳияи маводҳо бо адвокат ва ҳуқуқшиносони Эътилоф, коршиносони судии тиббӣ ва духтурон ҳамкориҳои зич доранд.

Дар давоми давраи ҳисоботӣ дар ҳамкорӣ бо Гурӯҳи ёрии ҳуқуқии Эътилофи ҷомеаи шаҳрвандии зидди шиканча ва бечазой таҳқиқотҳои журналистӣ ва инъикоси хроникаҳои судӣ анҷом дода шуданд:

№	Номи мавод	Истинод/маълумот
1.	Темурмалик: Шикояти ду зан аз шиканча шудани наздиконашон	http://notorture.tj.org/tj/analytics/temurmaliik-shikoyati-du-zan-az-shikancha-shudani-nazdikonashon
2.	Мурофиаи марги Дӯстов: Идиев аз додани нишондод даст кашид	http://notorture.tj.org/tj/analytics/murofiai-margi-dustov-idiev-az-dodani-nishondod-dast-kashid
3.	Нух тамоюли мусбат дар фаъолияти Эътилоф	http://notorture.tj.org/tj/analytics/nukh-tamoyuli-musbat-dar-faoliyati-etilof
4.	Исфара: Зардолупарвар шиканча шудааст?	http://notorture.tj.org/tj/analytics/isfara-zardoluparvar-shikancha-shudaast
5.	Қазияи Уктамҷон Игамов: ду сол аз марг дар ТТ Хучанд, тафтишоти ғайрисамаранок ва бечазой (Дело Уктамджона Игамова: два года со дня смерти в СИЗО Худжанда, неэффективное расследование и безнаказанность)	http://notorture.tj.org/analytics/delo-uktamdzhona-igamova-dva-goda-so-dnya-smerti-v-sizo-hudzhanda-neeffectivnoe
6.	Нарх барои шиканча ва гурдаи латёфта – қариб ки аз \$1 ҳазор зиёдтар (Цена за пытки и отбитую почку – чуть больше \$1 тыс)	http://notorture.tj.org/analytics/cena-za-pytki-i-otbituyu-pochku-chut-bolshe-1-tys https://asiaplustj.info/ru/news/tajikistan/society/20180816/goibovu-poteryavshemu-ot-pitok-v-militsii-pochku-mvd-tadzhikistana-viplatilo-1-tis
7.	Адвокати парвандаи марги Бобоев нисбати Прокуратураи генералӣ ба суд шикоят бурд	http://notorture.tj.org/tj/analytics/advokati-parvandai-margi-boboev-nisbati-prokuraturai-general-i-ba-sud-shikoyat-burd
8.	«Ҳашт сол падар музочот шудани	http://notorture.tj.org/analytics/vosem-let-

	гунаҳкорони то марг шиканча намудани писарашро талаб намуд» («Восемь лет отец добивался наказания для виновных, до смерти запытавших его сына»)	otec-dobivalsya-nakazaniya-dlya-vinovnyh-do-smerti-zapytavshih-ego-syna
9.	«A man death at police detention», «Abdurasul-nazarov-case»,	https://www.ozodi.org/a/a-man-death-at-police-detention-/29140011.html https://www.ozodi.org/a/abdur-asul-nazarov-case/29145674.html
10.	Наздикони Абдурасул: "Қурбони бадрафтории милиса шуд, адолат меҳоҳем". ВИДЕО (Мирзонаби Холикзод)	https://www.ozodi.org/a/a-man-death-at-police-detention-/29140011.html
11.	«Кормандони ШВКД: Дустовро ба беморхона зинда оварда будем»,	http://notorture.tj/tj/news/kormandoni-shvkd-dustovro-ba-bemorhona-zinda-ovarda-budem
12.	Милисаҳо додарамро бо мушту пою бо камчин заданд....	http://akhbor.com/-p5930-170.htm
13.	Санчиши дохилӣ. Абдурасул Назаров аз чӣ ғавтид?	https://www.ozodi.org/a/abdur-asul-nazarov-case/29145674.html
14.	Марги А. Назаров пас аз як рузи боздошт	https://www.ozodi.org/a/abdurahmon-nazarov-died/29134847.html
15.	Навбатдори ШВКД дар ноҳияи Дӯстӣ: Ҷабридидаҳоро ба қайд гирифта будем	http://notorture.tj/tj/news/navbatdori-shvkd-dar-nokhiyai-dusti-chabrididakhoro-ba-kayd-girifta-budem
16.	Мурофияи марги Дӯстов: Идиев аз додани нишондод даст кашид	http://notorture.tj/tj/analytics/murofiyai-margi-dustov-idiev-az-dodani-nishondod-dast-kashid
17.	Сабаби марги Толибҷон Дӯстов аз нав ташхис мешавад	http://notorture.tj/tj/news/sababi-margi-tolibchon-dustov-az-nav-tashhis-meshavad
18.	Кормандони ШВКД: Дӯстовро ба беморхона зинда оварда будем	http://notorture.tj/tj/news/kormandoni-shvkd-dustovro-ba-bemorhona-zinda-ovarda-budem

19.	Мурофияи судӣ вобаста ба марги Толибҷон Дӯстов шуруъ шуд	http://notorture.tj.org/tj/news/murofiai-sudi-vobasta-ba-margi-tolibchon-dustov-shuru-shud
20.	Парвандаи нокомил ё вақте милиса, прокурор ва суд муттаҳид мешаванд	http://notorture.tj.org/tj/analytics/parvandai-n-okomil-yo-vakte-milisa-prokuror-va-sud-muttakhid-meshavand
21.	Хушбахт таҳти озору шиканча иҷборан «салафӣ» шуд	http://notorture.tj.org/tj/analytics/hushbaht-takhti-ozoru-shikancha-ichboran-salafi-shud
22.	Кӯлоб:шикояти зане, ки бародарашро шиканча карда гуноҳи нокардаро ба ӯ бор карданд	http://notorture.tj.org/tj/analytics/kulob-shikoyati-zane-ki-barodarashro-shikancha-karda-gunokhi-nokardaro-ba-u-bor-kardand
23.	Апрел: Қазияҳои нав ва шикоят аз шиканча	http://notorture.tj.org/tj/press/aprel-kaziyakhoi-nav-va-shikoyat-az-shikancha
24.	Наздикони як зиндонӣ иддао доранд, ки ӯ латукӯб шудааст	http://notorture.tj.org/tj/analytics/nazdikoni-yak-zindoni-iddao-dorand-ki-u-latukub-shudaast
25.	Темурмалик: Шикояти ду зан аз шиканча шудани наздиконашон	http://notorture.tj.org/tj/analytics/temurmaliik-shikoyati-du-zan-az-shikancha-shudani-nazdikonashon

Тафсири матбуотӣ:

- 1) Таваҷҷуҳи бештар ба шиканча ва қадрдонии адвокатҳо, 05.01.2018
<http://notorture.tj.org/tj/press/tavachchukhi-beshtar-ba-shikancha-va-kadrdonii-advokatkho>
- 2) Январ-феврал: Ётирофи мавҷудияти шиканча, 05.03.2018
<http://notorture.tj.org/tj/press/yanvar-fevral-etirofi-mavchudiyati-shikancha>
- 3) Тафсири ВАО дар моҳҳои январ-феврари соли 2018: Ҳисоботи солони Ётилоф ва тафтишоти нави парвандаи Исмоил Бобоев, 13.03.2018
<http://notorture.tj.org/press/obzor-smi-za-yanvar-fevral-2018-godovoy-otchet-koalicii-i-novoe-rassledovanie-dela-ismonboya>
- 4) Модари сарбоз ҳам мегиряд, ҳомии ҳуқуқ ҳам..., 10.04.2018
<http://notorture.tj.org/tj/press/modari-sarboz-kham-megiryad-khomii-khukuk-kham>
- 5) Апрель: Қазияҳои нав ва шикоят аз шиканча, 11.05.2018
<http://notorture.tj.org/tj/press/aprel-kaziyakhoi-nav-va-shikoyat-az-shikancha>

-
- 6) Май: Нигаронӣ аз ҳолатҳои латукӯби сарбозон, 11.06.2018
<http://notorturetj.org/tj/press/may-nigaroni-az-kholatkhoi-latukubi-sarbozon>
 - 7) Тафсири ВАО дар моҳҳои март-апрели соли 2018: ҳолатҳои шиканчаи эҳтимолӣ дар ШВКД ноҳияи Сино- 2 ва гирудори (облава) шахси гирифтори бемории туткулок (эпилепсия), 24.05.2018
<http://notorturetj.org/press/obzor-smi-za-mart-aprel-2018-goda-vozmoznnye-pytki-v-omvd-sino-2-i-oblava-na-epileptika>
 - 8) Таъкиди вазир: Чиноят нокушода монад ҳам, шиканча накунад!, 10.07.2018
<http://notorturetj.org/tj/press/takidi-vazir-chinoyat-nokushoda-monad-kham-shikancha-nakuned>
 - 9) Ётирофи Прокуратураи генералӣ: Шикоят аз шиканча зиёд аст, 10.08.2018
<http://notorturetj.org/tj/press/etirofi-prokuraturai-generalii-shikoyat-az-shikancha-ziyod-ast>
 - 10) Натиҷагирӣ аз фаъолиятҳои вобаста ба пешгирии шиканча, 10.09.2018
<http://notorturetj.org/tj/press/natichagiri-az-faoliyatkhoi-vobasta-ba-peshgirii-shikancha>
 - 11) Тафсири ВАО дар моҳҳои июл-август соли 2018: 11 маротиба аз нав оғоз кардани санҷиш ва пурсиш дар видеои бараҳна, 11.09.2018
<http://notorturetj.org/press/obzor-smi-za-iyul-avgust-2018-vozbobnovlenie-proverki-11-raz-i-dopros-v-obnazhenom-video>

Изҳороти матбуот:

1. Дар Суғд собиқ кормандони ВКД ва КДАМ барои истифодаи шиканча маҳкум гардиданд, 06.07.2018
<http://notorturetj.org/tj/news/dar-sugd-sobik-kormandoni-vkd-va-kdam-baroi-istifodai-shikancha-makhkum-gardidand>
2. Адвокатҳои вилояти Хатлон усулҳои химояи қурбонӣро шиканчаро омӯхтанд, 17.07.2018
<http://notorturetj.org/tj/news/advokatkhoy-viloyati-hatlon-usulkhoi-khimoyai-kurboniyoni-shikancharo-omuhtand>
3. Прокуратураи генералии ҚТ чорум маротиба аз рӯи парвандаи чиноятӣ нисбати марги сокини Ваҳдат тафтишот оғоз мекунад, 24.07.2018
<http://notorturetj.org/tj/news/prokuraturai-generalii-cht-chorum-marotiba-az-rui-parvandai-chinoyati-nisbati-margi-sokini>
4. Тренинг вобаста ба омодабошии мутахассисон доир ба мукаммалоти Протоколи Истанбул ҷиҳати гузаронидани мониторинги муассисаҳои тиббӣ, 26.07.2018

<http://notorture.tj.org/tj/news/trening-vobasta-ba-omodaboshii-mutahassison-doir-ba-mukarraroti-protokoli-istanbul-chihati>

5. Дар Суғд тренинг оид ба стратегия ва усулҳои ҳимояи қурбониёни шиканча баргузор гардид, 03.08.2018

<http://notorture.tj.org/tj/news/dar-sugd-trening-oid-ba-strategiya-va-usulkhoi-khimoyai-kurboniyoni-shikancha-barguzor-gardid>

6. ЭЪЛОН! Ба диққати ВАО ва дигар шахсони манфиатдор (АНОНС! Вниманию СМИ и других заинтересованных лиц), 23.08.2018

<http://notorture.tj.org/news/anons-vnimaniyu-smi-i-drugih-zainteresovannyh-lic>

7. Дар Тоҷикистон чорабиниҳои маълумотноксозӣ баргузор гардиданд, 03.09.2018

<http://notorture.tj.org/tj/news/dar-tochikiston-chorabinikhoi-malumatnoksozi-barguzor-gardidand>

Маводҳои таҳлилий\мақолаҳо\хисоботҳо\китобчаҳо:

1. Исфара: Зардолупарвар шиканча шудааст?, 08.01.2018

<http://notorture.tj.org/tj/analytics/isfara-zardoluparvar-shikancha-shudaast>

2. Нух тамоюли мусбат дар фаъолияти Эътилоф, 22.01.2018

<http://notorture.tj.org/tj/analytics/nukh-tamoyuli-musbat-dar-faoliyati-etilof>

3. Ду корманди милисаи тоҷик ба шиканча айбдор мешавад, 07.02.2018

<http://notorture.tj.org/tj/analytics/du-kormandi-milisai-tochik-ba-shikancha-aybdor-meshavad>

4. Мурӯфияи марғи Дӯстов: Идиев аз додани нишондод даст кашид, 12.02.2018

<http://notorture.tj.org/tj/analytics/murofiai-margi-dustov-idiev-az-dodani-nishondod-dast-kashid>

5. «Ҳашт сол падар музочот шудани гунаҳқорони то марғ шиканча намудани писарашро талаб намуд» («Восемь лет отец добивался наказания для виновных, до смерти запытавших его сына»), 22.01.2018

<http://notorture.tj.org/analytics/vosem-let-otec-dobivalsya-nakazaniya-dlya-vinovnyh-do-smerti-zapytavshih-ego-syna>

6. Темурмалик: Шикояти ду зан аз шиканча шудани наздиконашон, 30.04.2018

<http://notorture.tj.org/tj/analytics/temurmalik-shikoyati-du-zan-az-shikancha-shudani-nazdikonashon>

7. Бо гурдаи бемору дасти шикаста – ба хизмати ҳарбӣ. Дар бораи ин ки дар Суғд сафи Артишро чӣ гуна пур мекунанд?, 15.05.2018

-
- <http://notorture.tj.org/tj/analytics/bo-gurdai-bemoru-dasti-shikasta-ba-hizmati-kharbi-dar-borai-ki-dar-sugd-safi-artishro-chi>
8. Адвокати парвандаи марги Бобоев нисбати Прокуратураи генералӣ ба суд шикоят бурд, 06.06.2018
<http://notorture.tj.org/tj/analytics/advokati-parvandai-margi-boboev-nisbati-prokuraturai-general-i-ba-sud-shikoyat-burd>
9. Наздикони як зиндонӣ иддао доранд, ки ӯ латукӯб шудааст, 25.06.2018
<http://notorture.tj.org/tj/analytics/nazdikoni-yak-zindoni-iddao-dorand-ki-u-latukub-shudaast>
10. Дар Тоҷикистон муқобили шиканча баромад карданд, 26.06.2018
<http://notorture.tj.org/tj/analytics/dar-tochikiston-mukobili-shikancha-baromad-kardand>
11. Додситонӣ: Шикоят аз шиканча "бисёр зиёд" шудааст. ВИДЕО, 18.07.2018
<http://notorture.tj.org/tj/news/dodsitoni-shikoyat-az-shikancha-bisyor-ziyod-shudaast-video>
12. Нарх барои шиканча ва гурдаи латёфта – қариб ки аз \$1 ҳазор зиёдтар (Цена за пытки и отбитую почку – чуть больше \$1 тыс), 16.08.2018
<http://notorture.tj.org/analytics/cena-za-pytiki-i-otbituyu-pochku-chut-bolshe-1-tys>
13. 8 моҳ дар нақши қотил. Ҳасан чаро куштори Дмитрийро ба гардан гирифт?, 16.08.2018
<http://notorture.tj.org/tj/news/8-mokh-dar-nakshi-kotil-khasan-charo-kushtori-dmitriyro-ba-gardan-girift>
14. Қазияи Уктамҷон Игамов: ду сол аз марг дар ТТ Хучанд, тафтишоти ғайрисамаранок ва бечазой (Дело Уктамджона Игамова: два года со дня смерти в СИЗО Худжанда, неэффективное расследование и безнаказанность), 20.08.2018
<http://notorture.tj.org/analytics/delo-uktamdzhona-igamova-dva-goda-so-dnya-smerti-v-sizo-hudzhanda-neeffectivnoe>
15. “Чизе меҳоҳед, имзо мекунем, то дигар шиканчаро нисбати мо истифода набаред”, 01.09.2018
<http://notorture.tj.org/tj/news/chize-mehokhed-imzo-mekunem-digar-shikancharo-nisbati-mo-istifoda-nabared>
16. “Гуфтанд, ки гуноҳро ба гардан нагирӣ, таҷовузат мекунем” ВИДЕО, 27.09.2018
<http://notorture.tj.org/tj/news/guftand-ki-gunokhro-ba-gardan-nagiri-tachovuzat-mekunem-video>

Инфографика, маводҳои мултимедӣ/мусоҳибаҳо:

- 1) Тоҷикистон: Давлат бо шиканча мубориза мебарад²⁰
- 2) Оё маҳви шиканча ва бадрафторӣ нисбати боздоштшудаҳо имконпазир аст?²¹

²⁰ <http://notorture.tj.org/video/tochikiston-davlat-bo-shikancha-muboriza-mebarad>

-
- 3) Санчиши пешакӣ чист?²²
 - 4) Что такое до следственная проверка?²³
 - 5) Сколько стоит жизнь жертв пыток и жестокого обращения в Таджикистане?²⁴
 - 6) Ҳаёти қурбониёни шиканча ва муносибати бераҳмона дар Тоҷикистон чанд пул меистад?²⁵
 - 7) Amicus Curiae (тадж), 29.09.2018²⁶, Amicus Curiae (русс)²⁷
 - 8) "Шиканча ҳаст! Нест бод шиканча!" (чандрасонай)²⁸
 - 9) "Пытки есть! Пыткам - нет!" (мультимедиа)²⁹
 - 10) Тоҷикистон: Давлат бо шиканча мубориза мебарад³⁰

Баҳши «Назар»

1. Саймумин Кабиров: Вакте шиканча ҳаст, адолати судӣ ҳалалдор мегардад³¹
2. Гулнора Аминова: Муносибат бо қурбониёни шиканча манфӣ аст³²
3. Гулчехра Раҳмонова: Кӯдакон ҳама чизи моянд³³
4. Таҳмина Дҷураева: «Все посещения закрытых учреждений проводятся без уведомления»³⁴ (Таҳмина Ҷӯраева: Ҳамаи бозидҳо аз муассисаҳои пӯшида бе огоҳсоии пешакӣ сурат мегиранд, 10.10.2018 <http://notorture.tj.org/tj/dialog/takhmina-churaeva-khamai-bozdidkho-az-muassisakhoi-pushida-be-ogokhsozii-peshaki-surat>)
5. Шоира Давлатова: Постоянный обмен информацией позволяет оперативно реагировать на факты применения пыток³⁵ (Шоира Давлатова: Гуруҳи расонаӣ фароғири иттилооти марбут ба шиканча аст 09.10.2018 <http://notorture.tj.org/tj/dialog/shoira-davlatova-gurukhi-rasonai-farogiri-ittilooti-marbut-ba-shikancha-ast>)
6. Нигина Баҳриева: одна из наших задач – институциональное развитие Коалиции³⁶ (Нигина Баҳриева: Яке аз вазифаҳои мо таъмини рушди институтсионалии Эътилоф

²¹ <http://notorture.tj.org/tj/video/oyo-makhvi-shikancha-va-badraftori-nisbati-bozdoshtshudakho-imkonpazir-ast>

²² <http://notorture.tj.org/tj/news/sanchishi-peshaki-chist-infografika>

²³ <http://notorture.tj.org/news/cto-takoe-dosledstvennaya-proverka-infografika>

²⁴ <http://notorture.tj.org/news/skolko-stoit-zhizn-zhertv-pytok-i-zhestokogo-obrashcheniya-v-tadzhikistane-infografika>

²⁵ <http://notorture.tj.org/tj/news/khayoti-kurboniyoni-shikancha-va-munosibati-berakhmona-dar-tochikiston-chand-pul-meistad>

²⁶ <http://notorture.tj.org/tj/news/amicus-curiae-infografika>

²⁷ <http://notorture.tj.org/news/amicus-curiae-infografika>

²⁸ <http://notorture.tj.org/tj/news/shikancha-khast-nest-bod-shikancha-chandrasonai>

²⁹ <http://notorture.tj.org/news/pytki-est-pytkam-net-multimedia>

³⁰ <http://notorture.tj.org/tj/video/tochikiston-davlat-bo-shikancha-muboriza-mebarad>

³¹ <http://notorture.tj.org/tj/dialog/saymumin-kabirov-vakte-shikancha-khast-adolati-sudi-halaldor-megardad>

³² <http://notorture.tj.org/tj/dialog/gulnora-aminova-munosibat-bo-kurboniyoni-shikancha-manfi-ast>

³³ <http://notorture.tj.org/tj/dialog/gulchekhira-rakhmonova-kudakon-khama-chizi-moyand>

³⁴ <http://notorture.tj.org/dialog/takhmina-dzhuraeva-vse-poseshcheniya-zakrytyh-uchrezhdeniy-provodyatsya-bez-vedomleniya>

³⁵ notorture.tj.org/dialog/shoira-davlatova-postoyannyy-obmen-informatsiy-pozvolyaet-operativno-reagirovat-na-fakty

³⁶ <http://notorture.tj.org/dialog/nigina-bahrieva-odna-iz-nashih-zadach-institucionalnoe-razvitiye-koalitsii>

аст, 23.10.2018 <http://notorture.tj.org/tj/dialog/nigina-bakhrieva-yake-az-vazifakhoi-mo-tamini-rushdi-institutsionalii-etilof-ast>)

7. Гулчехра Рахманова: жертвы пыток нуждаются не только в правовой, но и в психосоциальной помощи³⁷ (Гулчехра Раҳмонова: Қурбониёни шиканча ба кӯмаки равониву иҷтимоӣ ҳам ниёз доранд, 24.10.2018, <http://notorture.tj.org/tj/dialog/gulchekhrahrahmonova-kurboniyoni-shikancha-ba-kumaki-ravonivu-ichtimoi-kham-niyo-dorand>)
8. Наджиба Ширинбекова: мы ведем общественный контроль за ходом официального расследования по делам о применении пыток и жестокого обращения³⁸ (Наҷиба Ширинбекова: Мо аз болои тафтишоти расмӣ аз рӯи парвандаҳо оид ба истифодаи шиканча ва муносибати бераҳмона назорати ҷамъиятӣ мебарем, 25.10.2018 <http://notorture.tj.org/tj/dialog/nachiba-shirinbekova-mo-az-boloi-taftishoti-rasmi-az-rui-parvandakho-oid-ba-istifodai>)
9. Парвина Наврузова: Стандарты Стамбульского протокола помогут в эффективном расследовании случаев пыток³⁹ (Парвина Наврӯзова: Стандартҳои Протоколи Истанбул барои тафтиши самараноки ҳолатҳои шиканча кӯмак мерасонанд, 26.10.2018 <http://notorture.tj.org/tj/dialog/parvina-navruzova-standartkhoy-protokoli-istambuli-baroi-taftishi-samaranoki-kholatkhoi>)

Чорабиниҳо Маркази ҳуқуқи инсон амалисозии лоиҳа оид ба стандартҳои Протоколи Истанбулиро оғоз кард

<http://notorture.tj.org/tj/news/markazi-khukuki-inson-amalisozii-loikha-oid-ba-standartkhoy-protokoli-istambuliro-ogoz-kard>

- 1) Табодули таҷриба дар мавриди ҳуҷҷатгузории ҳолатҳои шиканча, <http://notorture.tj.org/tj/news/taboduli-tachriba-dar-mavridi-khuchchatguzorii-kholatkhoi-shikancha>
- 2) Адвокатҳои вилояти Хатлон усулҳои химояи қурбониёни шиканчаро омӯхтанд, 18.07.2018 <http://notorture.tj.org/tj/news/advokatkhoy-viloyati-hatlon-usulkhoy-khimoyai-kurboniyoni-shikancharo-omuhtand>
- 3) Тренинг вобаста ба омодабошии мутахассисон доир ба муқаррароти Протоколи Истанбул ҷиҳати гузаронидани мониторинги муассисаҳои тиббӣ, 26.07.2018 <http://notorture.tj.org/tj/news/trening-vobasta-ba-omodaboshii-mutahassison-doir-ba-mukarraroti-protokoli-istanbul-chihati>

³⁷ <http://notorture.tj.org/dialog/gulchekhrahrahmonova-zhertvy-pytok-nuzhdayutsya-ne-tolko-v-pravovoy-no-i-v-psihsocialnoy>

³⁸ <http://notorture.tj.org/dialog/nadzhiba-shirinbekova-my-vedem-obshchestvennyy-kontrol-za-hodom-ochialnogo-rassledovaniya-po>

³⁹ <http://notorture.tj.org/dialog/parvina-navruzova-standarty-stambulskogo-protokola-pomogut-v-effektivnom-rassledovanii>

-
- 4) Training session on the Istanbul Protocol standards and characteristics of the monitoring of medical centres, 26.07.2018 <http://notorture.tj.org/en/news/training-session-istanbul-protocol-standards-and-characteristics-monitoring-medical-centres>
 - 5) Дар Суғд тренинг оид ба стратегия ва усулҳои ҳимояи қурбониёни шиканча баргузор гардид, 04.08.2018 <http://notorture.tj.org/tj/news/dar-sugd-trening-oid-ba-strategiya-va-usulkhoi-khimoyai-kurbonyoni-shikancha-barguzor-gardid>
 - 6) Дар Тоҷикистон чорабиниҳои маълумотноксозӣ баргузор гардиданд, 07.09.2018 <http://notorture.tj.org/tj/news/dar-tochikiston-chorabinikhoi-malumotnoksozi-barguzor-gardidand>

Аз дигар манбаҳо

- 1) Ба таваҷҷуҳи намоёндагони ВАО <http://notorture.tj.org/tj/news/ba-tavachchukhi-namoyandagoni-vaao> (Дело в отношении сотрудника ОМВД района Дусти передано в суд, <http://notorture.tj.org/news/delo-v-otnoshenii-sotrudnika-omvd-rayona-dusti-peredano-v-sud>)
- 2) Мурофияи судӣ вобаста ба марги Толибҷон Дӯстов шуруъ шуд <http://notorture.tj.org/tj/news/murofiyai-sudi-vobasta-ba-margi-tolibchon-dustov-shuru-shud> (В Хатлоне судят сотрудника ОМВД по обвинению в превышении должностных полномочий, <http://notorture.tj.org/news/v-hatlone-sudyat-sotrudnika-omvd-po-obvineniyu-v-prevyshenii-dolzhestnyh-polnomochiy>)
- 3) Навбатдори ШВКД дар ноҳияи Дӯстӣ: Ҷабрдидахоро ба қайд гирифта будем <http://notorture.tj.org/tj/news/navbatdori-shvkd-dar-nokhiyai-dusti-chabrdidakhoro-ba-kayd-girifta-budem> (Суд по делу сотрудника ОМВД Дусти: милиция против врачей, <http://notorture.tj.org/news/sud-po-delu-sotrudnika-omvd-dusti-miliciya-protiv-vrachey>)
- 4) Қазияи марде, ки гуфт аз фишори пулис ҳудкушӣ кардааст, аз нав тафтиш мешавад <http://notorture.tj.org/tj/news/kaziyai-marde-ki-guft-az-fishori-pulis-hudkushi-kardaast-az-nav-taftish-meshavad> (Генпрокуратура РТ расследует резонансное дело о доведении до самоубийства, <http://notorture.tj.org/news/genprokuratura-rt-rassleduet-rezonansnoe-delo-o-dovedenii-do-samoubiystva>)
- 5) Марги Абдурахмон Назаров баъди як рӯзи боздошт дар Душанбе <http://notorture.tj.org/tj/news/margi-abdurakhmon-nazarov-badi-yak-ruzi-bozdosht-dar-dushanbe> (Супруга Абдурахмона Назарова утверждает, что ее муж умер от пыток в

-
- милиции <http://notorture.tj.org/news/supruga-abdurahmona-nazarova-utverzhaet-cto-ee-muzh-umer-ot-pytok-v-milicii>)
- 6) Наздикони Абдурасул: "Қурбони бадрафтории милиса шуд, адолат меҳокҳем". ВИДЕО <http://notorture.tj.org/tj/news/nazdikoni-abdurasul-kurboni-badraftorii-milisa-shud-adolat-mehokhem-video> (Родные Абдурасула Назарова требуют наказать виновных в его смерти, <http://notorture.tj.org/news/rodnye-abdurasula-nazarova-trebuyut-nakazat-vinovnyh-v-ego-smerti>)
- 7) Наздикони Абдурасул: "Қурбони бадрафтории милиса шуд, адолат меҳокҳем". ВИДЕО <http://notorture.tj.org/tj/news/nazdikoni-abdurasul-kurboni-badraftorii-milisa-shud-adolat-mehokhem-video> (Родные Абдурасула Назарова требуют наказать виновных в его смерти, <http://notorture.tj.org/news/rodnye-abdurasula-nazarova-trebuyut-nakazat-vinovnyh-v-ego-smerti>)
- 8) Санчиши дохилӣ. Абдурасул Назаров аз ҷӣ фавтид? <http://notorture.tj.org/tj/news/sanchishi-dohili-abdurasul-nazarov-az-chi-favtid> (МВД: Начата внутренняя проверка по факту смерти Абдурасула Назарова, <http://notorture.tj.org/news/mvd-nachata-vnutrennyaya-proverka-po-faktu-smerti-abdurasula-nazarova>)
- 9) Хешовандони сокини Кӯлоб, ки дар шӯъбаи милитсияи фавтида буд талаби эксгуматсияи ҷасади ӯро доранд (Родственники скончавшегося в милиции жителя Куляба требуют эксгумации его тела), <http://notorture.tj.org/news/rodstvenniki-skonchavshegosya-v-milicii-zhitelya-kulyaba-trebuyut-eksgumacii-ego-tela>
- 10) Ҷасади Абдурасул Назаровро барои таҳқиқ аз қабр берун оварданд <http://notorture.tj.org/tj/news/chasadi-abdurasul-nazarovro-baroi-takhkik-az-kabr-berun-ovardand> ("Мы ждали других судмедэкспертов..." В Кулябе проведена эксгумация тела Абдурасула Назарова, <http://notorture.tj.org/news/my-zhdali-drugih-sudmedekspertov-v-kulyabe-provedena-eksgumaciya-tela-abdurasula-nazarova>)
- 11) Наздикони Назаров, ки дар шӯъбаи милитсия ба ҳалокат расид талаб доранд, ки ба баррасии парванда мутахассисон аз Россия ҷалб карда шаванд (Родные скончавшегося в милиции Назарова требуют привлечь к делу российских специалистов), <http://notorture.tj.org/news/rodnye-skonchavshegosya-v-milicii-nazarova-trebuyut-privlech-k-delu-rossiyskih-specialistov>
- 12) Раҳимзода: Бигзор чиноят нокушода монад, аммо шиканча накунад, <http://notorture.tj.org/tj/news/rakhimzoda-bigzor-chinoyat-nokushoda-monad-ammo-shikancha-nakuned>

-
- 13) Аз "облава" шикоят карду ба саркашӣ аз хидмат муттаҳам шуд,
<http://notorture.tj.org/tj/news/az-oblava-shikoyat-kardu-ba-sarkashi-az-hidmat-muttakham-shud>
- 14) Марги мармузи Исмонабой Додситонии кулро ба додгоҳ кашонд,
<http://notorture.tj.org/tj/news/margi-marmuzi-ismonboy-dodsitonii-kulro-ba-dodgokh-kashond>
- 15) Модари сарбоз қотили писарашро бахшид, <http://notorture.tj.org/tj/news/modari-sarboz-kotili-pisarashro-bahshid>
- 16) Зарби ҷӯб Мазбутҷонро пеш аз даҳ рӯзи анҷоми хидмат кушт,
<http://notorture.tj.org/tj/news/zarbi-chub-mazbutchonro-pesh-az-dakh-ruzi-anchomi-hidmat-kusht>
- 17) Тавсияи СММ ба Тоҷикистон: Шикоятҳо аз шиканча таҳқиқ шавад,
<http://notorture.tj.org/tj/news/tavsiyai-smm-ba-tochikiston-shikoyatkho-az-shikancha-takhkik-shavad>
- 18) Падари аскарӣ ҷавонмарг: Ба сараш бисёр задаанд,
<http://notorture.tj.org/tj/news/padari-askari-chavonmarg-ba-sarash-bisyor-zadaand-0>
- 19) Қазияи "облава"-и муаллим дар синф ба додситонии Хатлон рафт,
<http://notorture.tj.org/tj/news/kaziyai-oblava-i-muallim-dar-sinf-ba-dodsitonii-hatlon-raft>
- 20) 3 айб ва 3 муттаҳам. Парвандаи марги Комил Хочаназаров – дар додгоҳ,
<http://notorture.tj.org/tj/news/3-ayb-va-3-muttakham-parvandai-margi-komil-hochanazarov-dar-dodgokh>
- 21) Тафтишот: Раҷабалӣ Каримов худкушӣ кард. Наздикон: Чаро?
<http://notorture.tj.org/tj/news/taftishot-rachabali-karimov-hudkushi-kard-nazdikon-charo>
- 22) Дар марги сарбоз Ҳасан Каримов ҳамхидматаш айбдор шуд,
<http://notorture.tj.org/tj/news/dar-margi-sarboz-khasan-karimov-khamhidmatash-aybdor-shud>
- 23) Даъвати СММ аз Тоҷикистон: Рӯзноманигорону ҳуқуқшиносонро ба ҳоли худ гузоред,
<http://notorture.tj.org/tj/news/daati-smm-az-tochikiston-ruznomanigoronu-khukukshinosonro-ba-kholi-hud-guzored>
- 24) Чанд "чаро?"-и СММ аз Тоҷикистон дар бораи шиканча,
<http://notorture.tj.org/tj/news/chand-charo-i-smm-az-tochikiston-dar-borai-shikancha>
- 25) "Магар давлат ба касе ҳақ додааст, ки одамонро шиканча кунанд?",
<http://notorture.tj.org/tj/news/magar-davlat-ba-kase-khak-dodaast-ki-odamonro-shikancha-kunand>

-
- 26) Ба ҷои артиш – ба бемористон. Ҷавони бемор мегӯяд, "облава" шудааст
<http://notorture.tj.org/tj/news/ba-choi-artish-ba-bemoriston-chavoni-bemor-meguyad-oblava-shudaast>
- 27) Наздикони Абдурасул: "Қурбони бадрафтории милиса шуд, адолат меҳокҳем".
ВИДЕО, <http://notorture.tj.org/tj/news/nazdikoni-abdurasul-kurboni-badraftorii-milisa-shud-adolat-mehokhem-video>
- 28) Санҷиши дохилӣ. Абдурасул Назаров аз ҷӣ фавтид?,
<http://notorture.tj.org/tj/news/sanchishi-dohili-abdurasul-nazarov-az-chi-favtid>
- 29) Дар Хатлон корманди оперативии ШВКД Дустӣ, ки ба суд ҳозир нашуд дар ҷустуҷӯ эълон хоҳад шуд (В Хатлоне будет объявлен в розыск не явившийся в суд оперуполномоченный ОМВД Дусти)
<http://notorture.tj.org/news/v-hatlone-budet-obyavlen-v-rozysk-ne-yavivshiysya-v-sud-operupolnomochenny-omvd-dusti>
- 30) Тафтишот: Раҷабалӣ Каримов ҳудкушӣ кард. Наздикон: Ҷаро?
<http://notorture.tj.org/tj/news/taftishot-rachabali-karimov-hudkushi-kard-nazdikon-charo>
(Смерть солдата Раджабали Каримова: суицид или убийство?,
<http://notorture.tj.org/news/smert-soldata-radzhabali-karimova-suicid-ili-ubiystvo>)
- 31) Дар марғи сарбоз Ҳасан Каримов ҳамхидматаш айбдор шуд
<http://notorture.tj.org/tj/news/dar-margi-sarboz-khasan-karimov-khamhidmatash-aybdor-shud>
(В смерти солдата Нацгвардии обвиняют его сослуживца,
<http://notorture.tj.org/news/v-smerti-soldata-nacgvardii-obvinyayut-ego-sosluzhivca>)
- 32) Даъвати СММ аз Тоҷикистон: Рӯзноманигорону ҳуқуқшиносро ба ҳоли худ гузоред
<http://notorture.tj.org/tj/news/daati-smm-az-tochikiston-ruzmanigoronu-khukukshinosonro-ba-kholi-hud-guzored> (ООН советует Душанбе не трогать таджикских журналистов и правозащитников,
<http://notorture.tj.org/news/oon-sovetuet-dushanbe-ne-trogat-tadzhikskih-zhurnalistov-i-pravozashchitnikov>)
- 33) Қумиати зидди шиканҷаи СММ: Ба мақомоти Тоҷикистон мо саволҳои зиёд дорем (Комитет против пыток ООН: К властям Таджикистана у нас много вопросов),
<http://notorture.tj.org/news/komitet-protiv-pytok-oon-k-vlastyam-tadzhikistana-u-nas-mnogo-voprosov>
- 34) Ба ҷои артиш – ба бемористон. Ҷавони бемор мегӯяд, "облава" шудааст
<http://notorture.tj.org/tj/news/ba-choi-artish-ba-bemoriston-chavoni-bemor-meguyad-oblava-shudaast> (В Гиссаре сотрудники военкомата устроили "облаву" на

-
- эпилептика. <http://notorture.tj.org/news/v-gissare-sotrudniki-voenkomata-ustroili-oblavu-na-epileptika>)
- 35) Марги мармузи Исмонбой Бобоев нокушода монд
<http://notorture.tj.org/tj/news/margi-marmuzi-ismonboy-boboev-nokushoda-mond>
(Спустя 8 лет: смерть Исмонбая осталась нерасследованной,
<http://notorture.tj.org/news/spustya-8-let-smert-ismonboya-ostalas-nerassledovannoy>)
- 36) Ҳимоятгарони ҳуқуқ аз қарори суд, ки хатон Прокуратураи генералиро «наёфт», шикоят карданд, <http://notorture.tj.org/tj/news/khimoyatgaroni-khukuk-az-karori-sud-ki-hatoi-prokuraturai-generaliro-nayoft-shikoyat-kardand>
- 37) Кибриё Юлдошева: "Милисаҳои Спитамен лучи модарзодам карданд"
<http://notorture.tj.org/tj/news/kibriyo-yuldosheva-milisakhoi-spitamen-luchi-modarzodam-kardand> (Кибриё Юлдошева: сотрудники милиции заставили меня раздеться догола <http://notorture.tj.org/news/kibriyo-yuldosheva-sotrudniki-milicii-zastavili-menya-razdetsya-dogola>)
- 38) Роҳбарияти Сафорати ИМА бо намояндагони Ётилофи зидди шиканча воҳӯрӣ намуд, <http://notorture.tj.org/tj/news/rokhbariyati-saforati-ima-bo-namoyandagoni-etilofi-ziddi-shikancha-vohuri-namud>
- 39) Афсари тоҷик дар ҷустуҷӯи байналмилалӣ <http://notorture.tj.org/tj/news/afsari-tochik-dar-chustuchui-baynalmilali> (В Хатлоне беглого милиционера объявили в международный розыск, <http://notorture.tj.org/news/v-hatlone-beglogo-milicionera-obyavili-v-mezhdunarodnyy-rozysk>)
- 40) Афсари тоҷик дар ҷустуҷӯи байналмилалӣ, <http://notorture.tj.org/tj/news/afsari-tochik-dar-chustuchui-baynalmilali>
- 41) Санҷиши муқаддамотии далели марги сокини Нуробод ёздаҳум бор аз сар гирифта шуд, <http://notorture.tj.org/tj/news/sanchishi-mukaddamotii-daleli-margi-sokini-nurobod-yozdakhum-bor-az-sar-girifta-shud>
- 42) Гуруҳи кӯмаки ҳуқуқӣ, январ-июни соли 2018: 23 муроҷиат оид ба шиканча ва муносибати бераҳмонаи эҳтимолӣ, <http://notorture.tj.org/tj/news/gurukhi-kumaki-khukuki-yanvar-iyuni-soli-2018-23-murochiat-oid-ba-shikancha-va-munosibati>
- 43) «Ҳасан Ёдгоровро маҷбур карданд, ки ба содир намудани ҷинояти куштор, ки ӯ накардааст, иқроӣ шавад» ("Хасана Ёдгорова заставили признаться в убийстве, которое он не совершал"), <http://notorture.tj.org/news/hasana-yodgorova-zastavili-priznatsya-v-ubiystve-kotoroe-ne-sovershal>

-
- 44) Сарбози қаториро бо сигор шиканча карданд?, <http://notorture.tj.org/tj/news/sarbozi-katori-ro-bo-sigor-shikancha-kardand>
- 45) Чӣ гуна бо роҳи зӯроварӣ аз Ҳасан Ёдгоров иқроршавӣ дар содир намудани куштор гирифта мешуд? (Как выбивали признание в убийстве из Хасана Ёдгорова?), <http://notorture.tj.org/analytics/kak-vybivali-priznanie-v-ubiystve-iz-hasana-yodgorova>
- 46) Прокуратураи генералӣ қарори ғайриқонунии рад намудан аз оғози парвандаи ҷиноятӣ нисбати милисаҳоро бекор кард, <http://notorture.tj.org/tj/news/prokuraturai-general-i-karori-gayrikonunii-rad-namudan-az-ogoz-i-parvandai-činoyati-nisbati>